

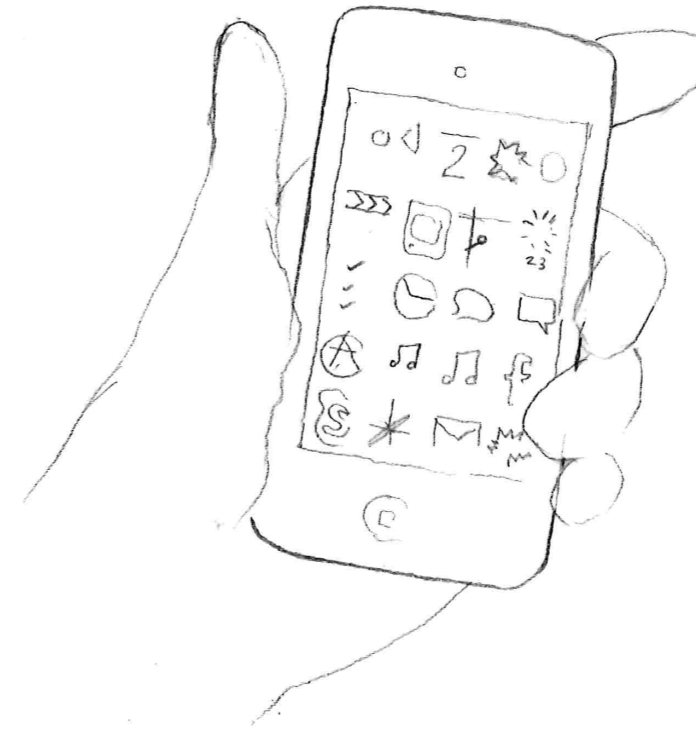
Predikherenklooster, Mechelen

OO 2213 - **B**

deel 1
concept

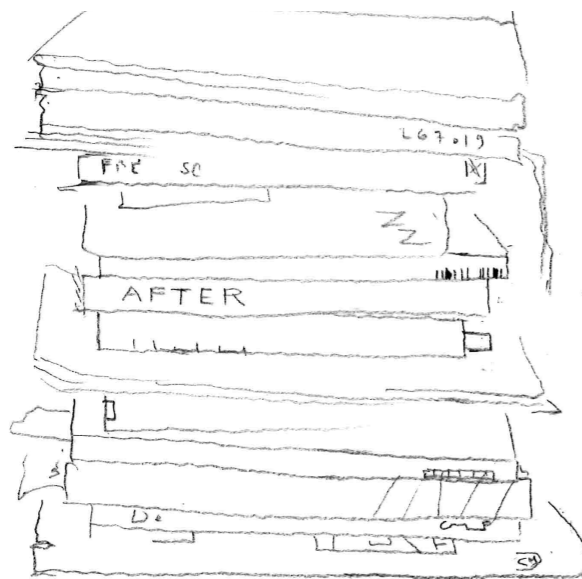

Ideeën bewegen sneller dan ooit

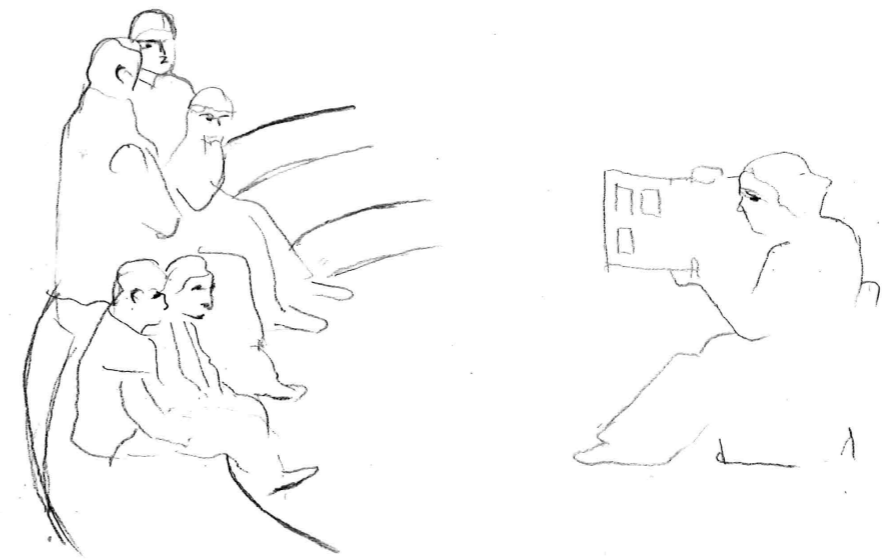

hun dragers worden steeds lichter
ze vermenigvuldigen in aantal

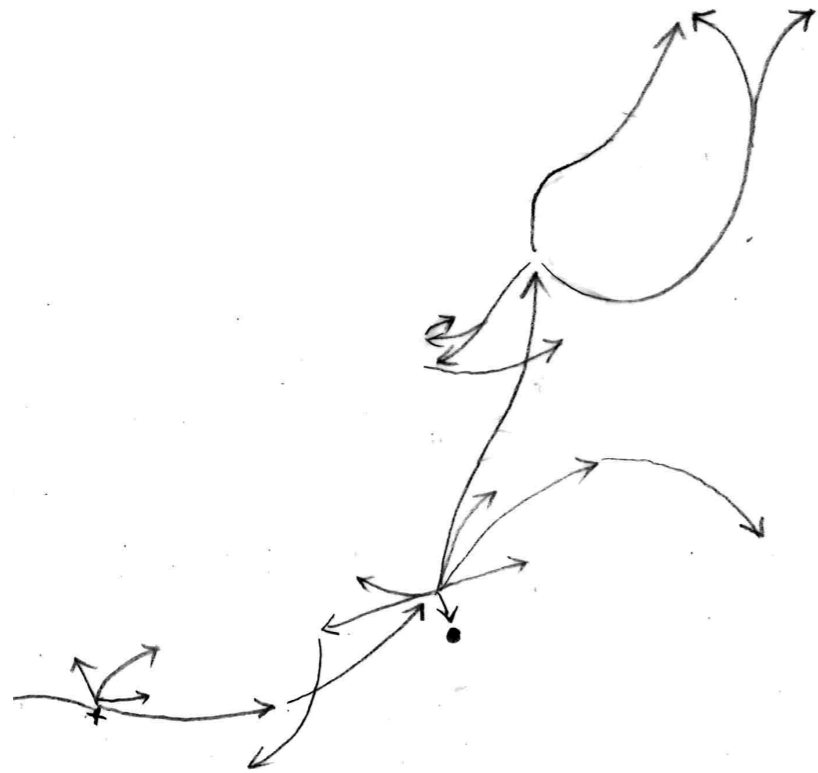

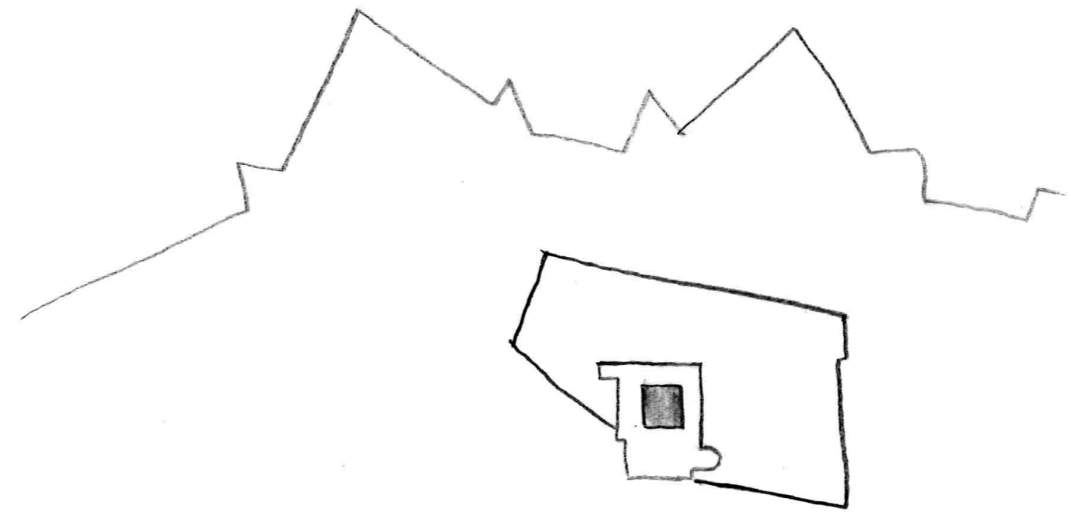
Dat heeft fundamentele gevolgen voor de bibliotheek
In plaats van een depot voor boeken

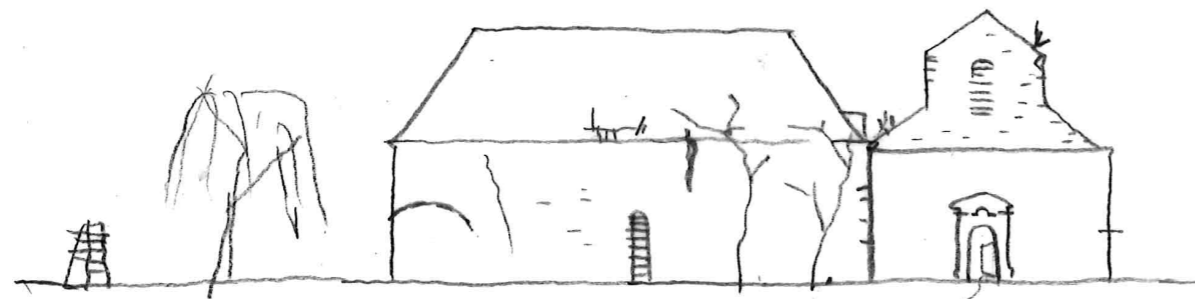
wordt ze de plaats "Waar mensen ideeën ontmoeten"

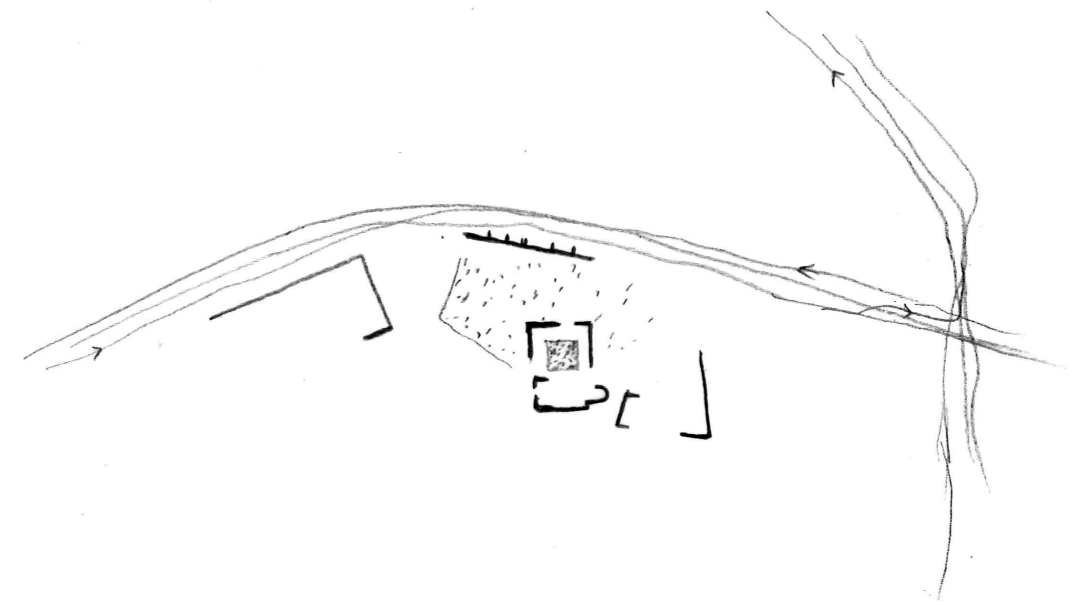
Deze site is gevormd door stromen van ideeën en verhalen:
over een persoonlijke God en een gedrukte bijbel
over Liberté en Egalité
over etniciteit en zuiverheid

Het ommuurde klooster stond in een ommuurde pand binnen de
stadsomwalling
Maar ondanks al hun kracht konden deze muren de ideeënstromen
niet buiten houden

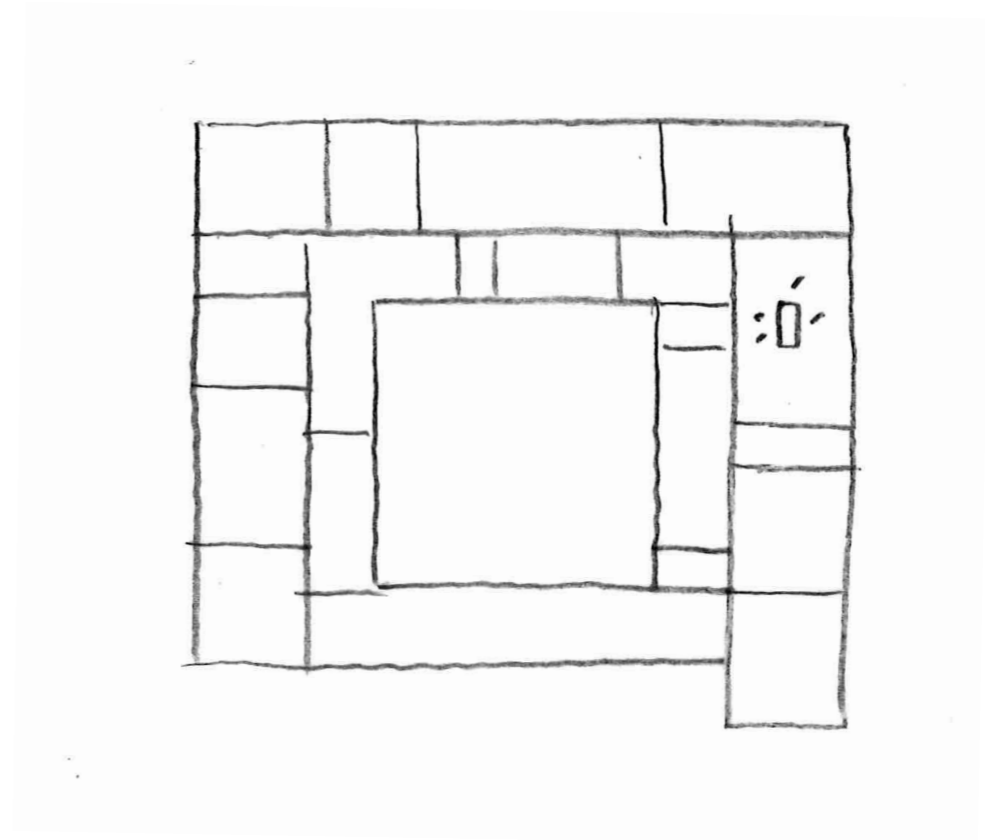
De muren, de ideeën, het maakt van de Tinelsite en het
Predikherenklooster een voorbeeld van zowel maatschappelijke inertie
als beweging
Het klooster staat voor de constructieve, duurzame kracht van ideeën
De ruïne toont hoe de kracht van ideeën grenzen openen

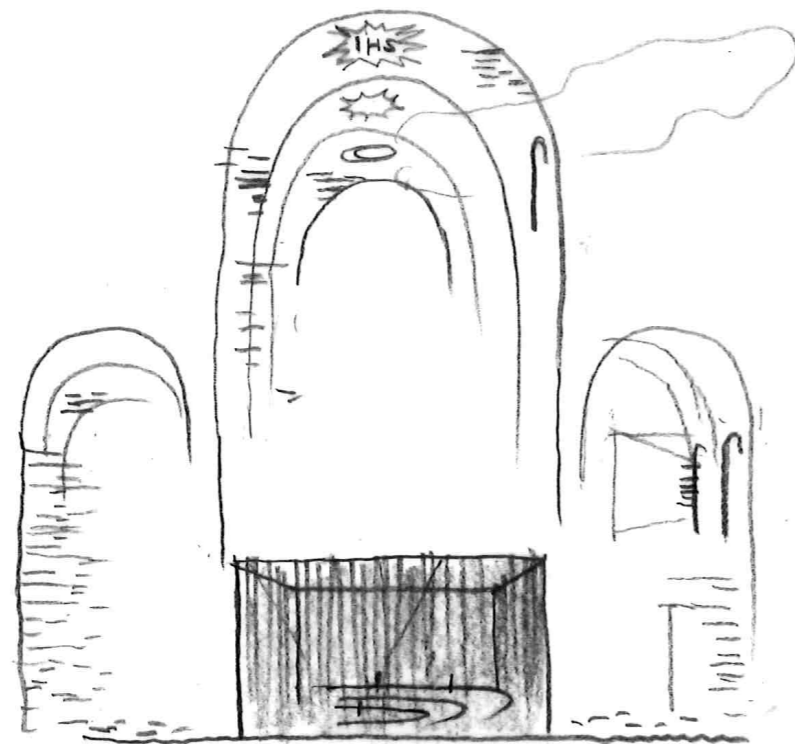
Het is een heilig toevluchtsoord opengebroke

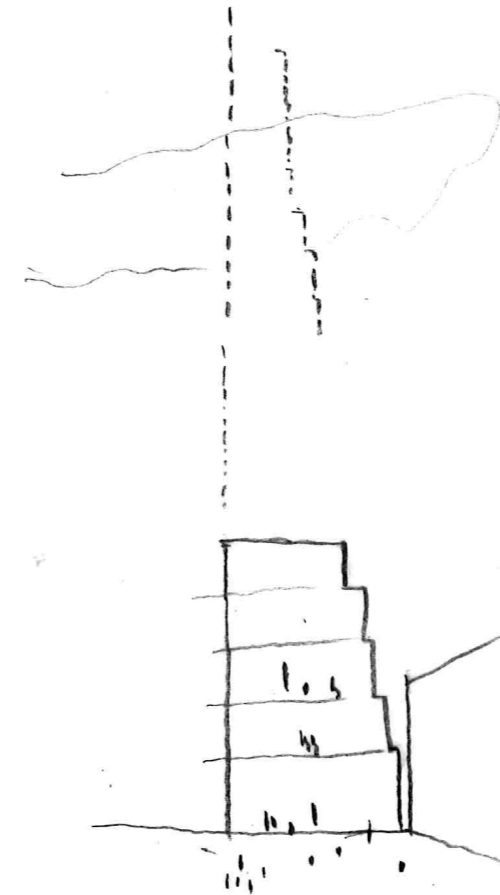
De bibliotheek die we voorstellen, is zowel beschermd als poreus -
een open heiligdom
Het park stroomt er doorheen.
De nieuwe kloostertuin is een onderdeel van de openbare ruimte
Het groen stroomt elke bibliotheekkamer binnen
Een eiland van wilde landschap bezet het kloostertuin

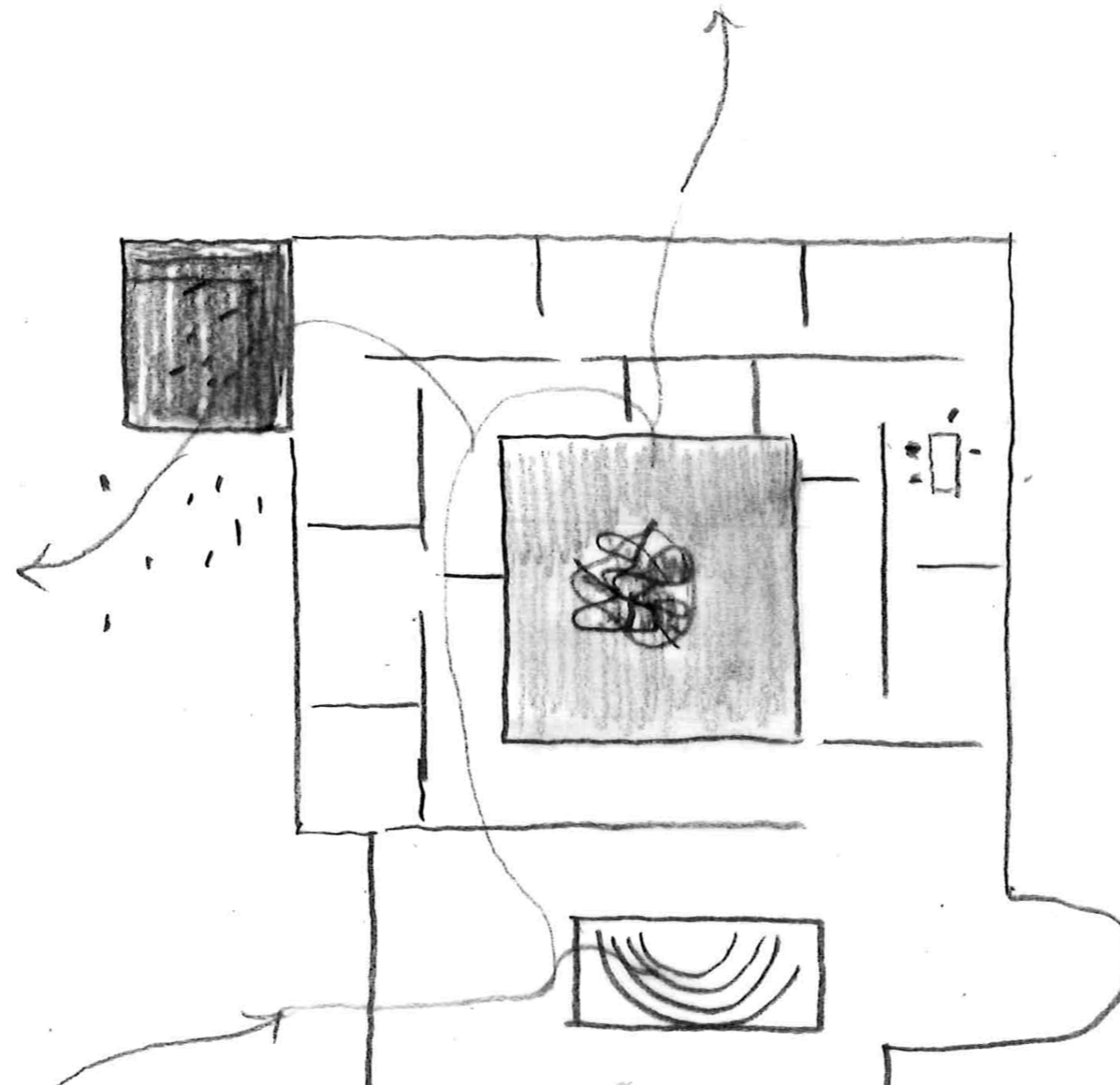
Met eenvoudige herstelwerken nemen we de uitnodiging van het
kloostergebouw aan,
we bouwen vanuit de cellen en gangen van de militaire periode
een gulle suite van genereuze openbare ruimtes

De kerk is een ruïne.
We laten het een ruïne (zelfs als we het herstellen)
In dit schouwspel van daglicht op afbrokkelende bakstenen,
gewelven als een bewolkte hemel
In de schaduw van de conflicten die dit terrein hebben
gevormd
Maken we een ruimte voor discussie en debat
Een theater - in de vorm van een ark.

Alhoewel het een aparte plek is,
is de bibliotheek zowel extravert als reflectie.
We voegen een kleine toren toe op de noordwestelijke hoek,
en kijken zo uit over de straat.
Het bevat een reeks van gezellige kamers: een café, klaslokalen, een
polyvalente zaal
Een babbeltoren - met een Babelse resonantie

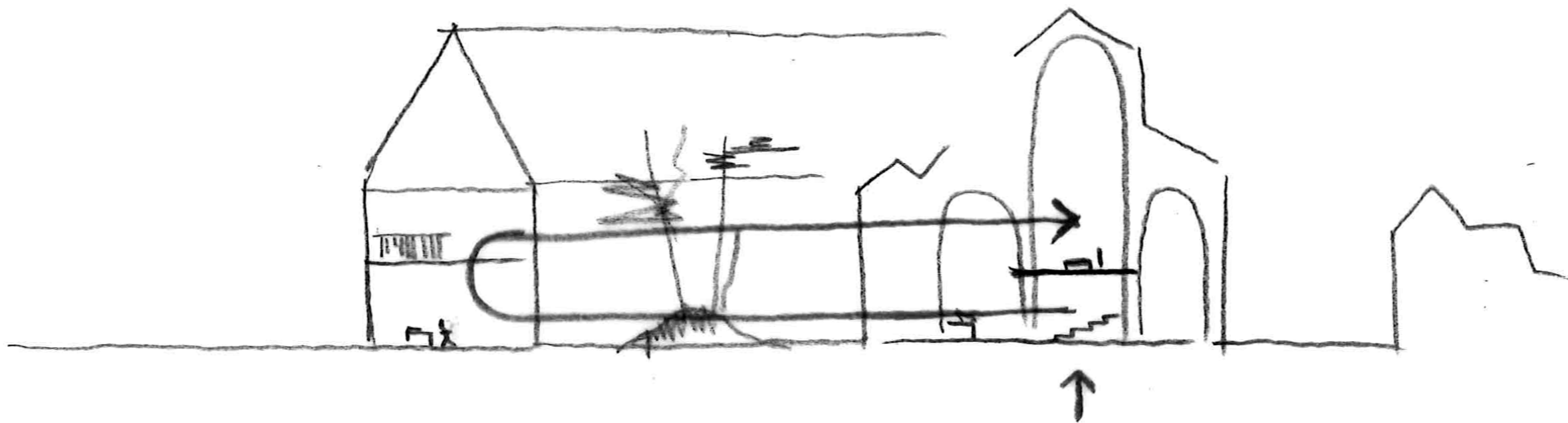
Samen vormt dit alles een bibliotheek die geijkt is op vele elementen:

Publiek

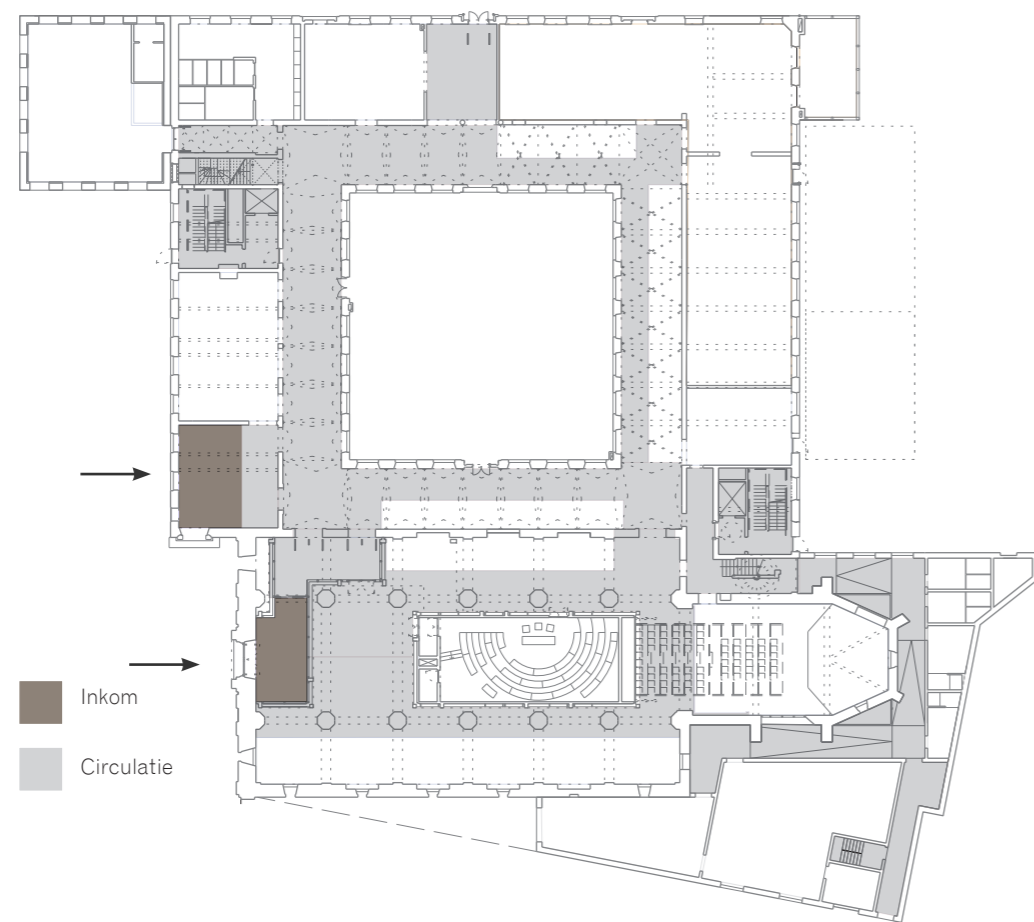
Gecultiveerd

Dramatisch

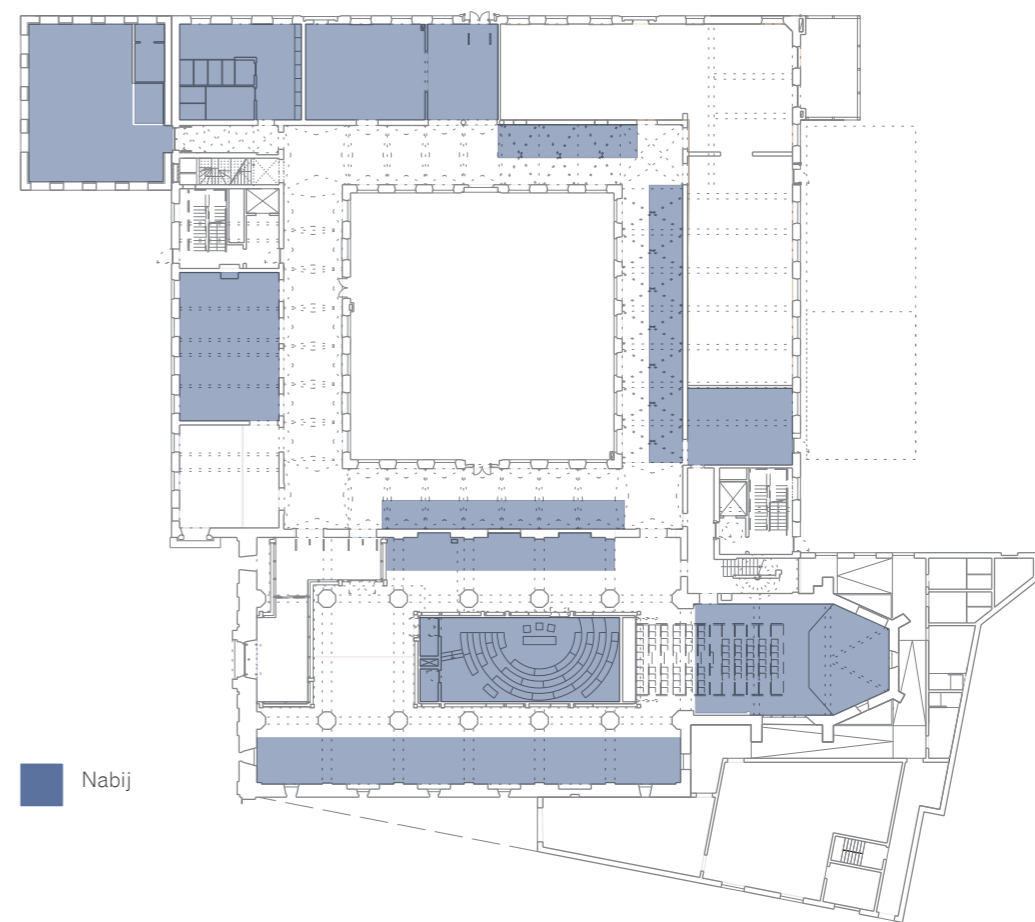
Gezellig

Als we het beschrijven in uw eigen woorden, van Nabij,
Midden en Diep:
begint het bezoek in de kerk – en eindigt daar ook.

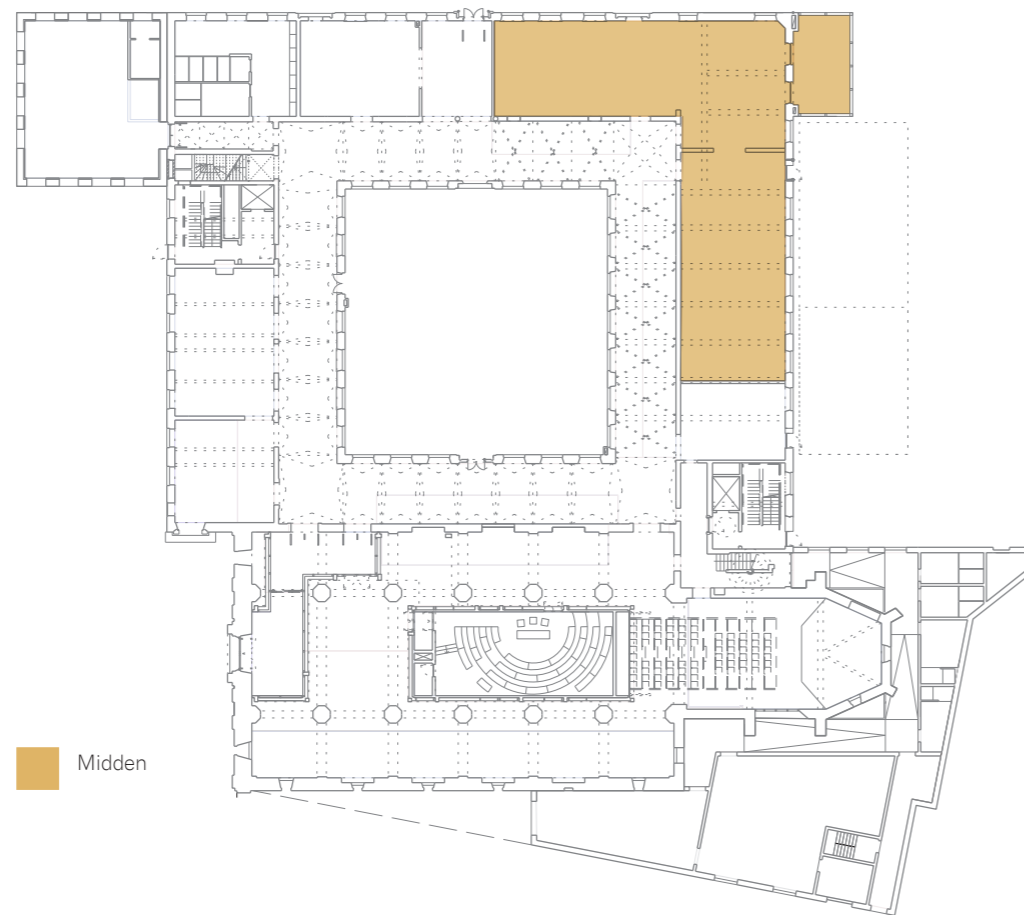

U komt binnen bij de westgevel van de kerk
 door het indrukwekkende portaal van blauwe steen heen
 De natuurlijk (en historisch) publieke ingang
 Het licht en groen van het klooster
 helpen u op weg
 Receptie, zelfuitleenstations bevinden zich naast je
 Twee trappen op tegenovergestelde hoeken bedienen de verdiepingen boven

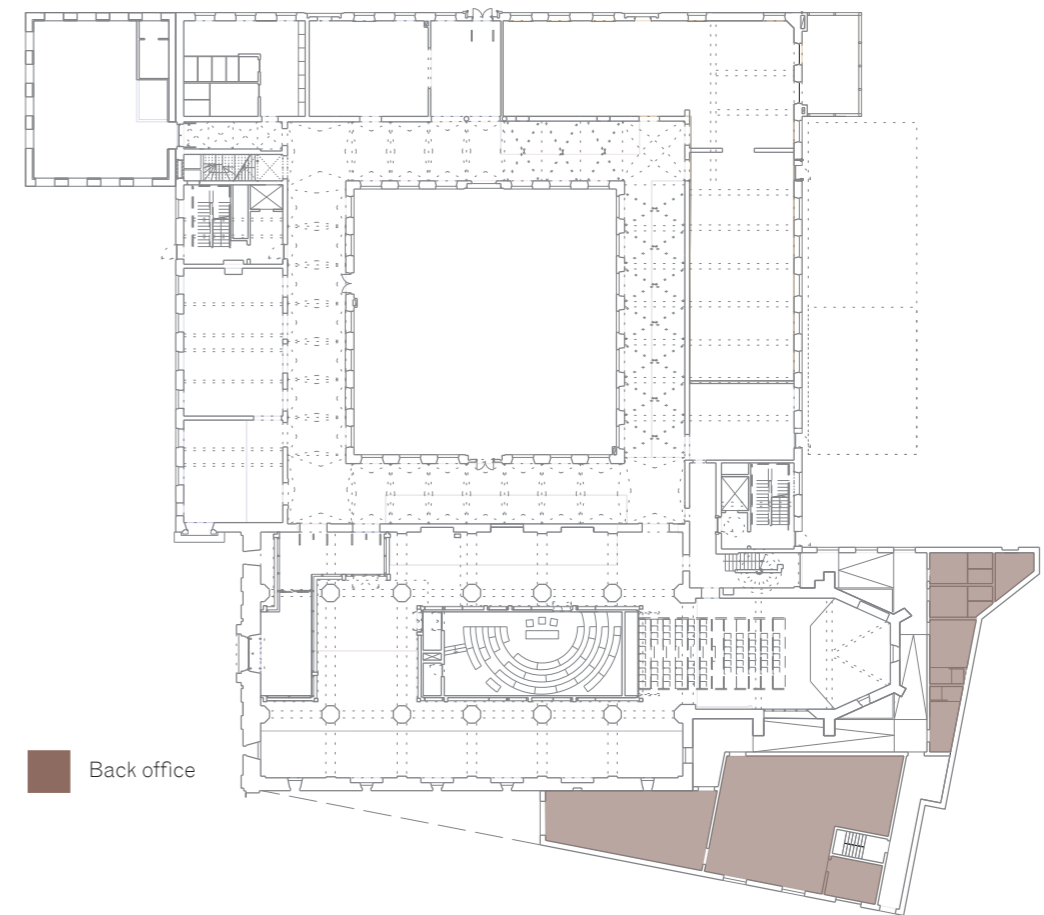

De begane grond van de kerk is 'de Nabij-buurt' – een cyberzone in de donkere noordelijke zijbeuk, en kranten in de lichte zuidelijke zijbeuk, rond de 'ark'.
 Cyberzone en lounge bevinden zich langsheen de kloostergang
 Winkel, vestiaire en toiletten bevinden zich bij het café
 Die de eerste laag van de Babbeltoren vormt

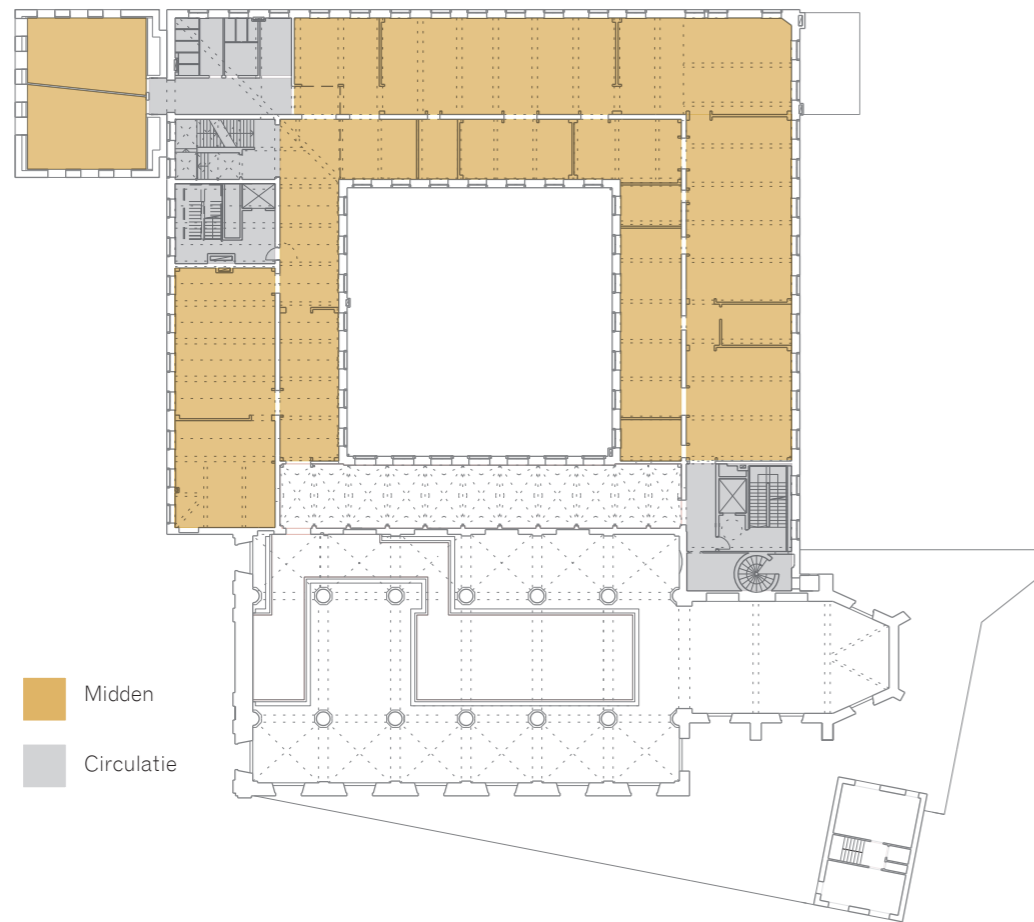

De kinderbibliotheek is gevestigd op het gelijkvloers,
in de hoek naast de park en het jeugdcentrum.

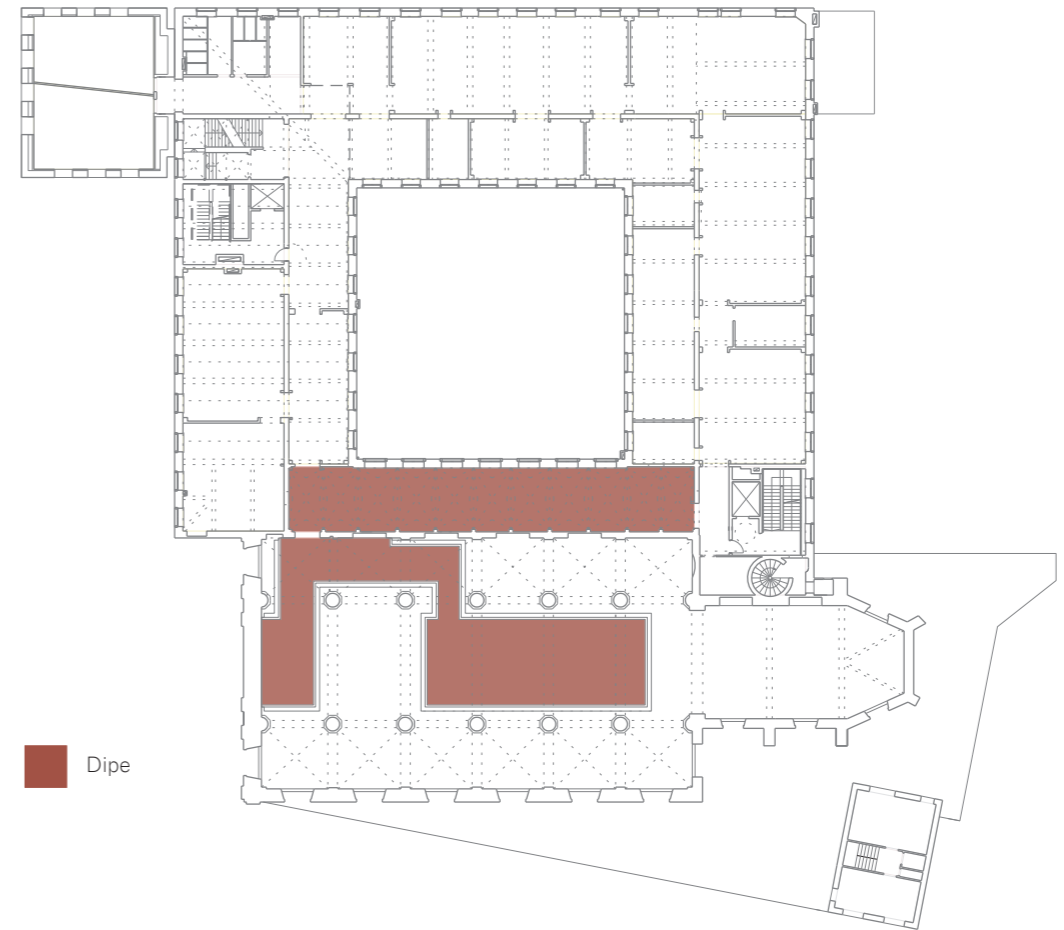

Het publieke gedeelte wordt ondersteund door nieuwe back-office
ruimtes
langs de Jodenstraat, achter het koorgedeelte

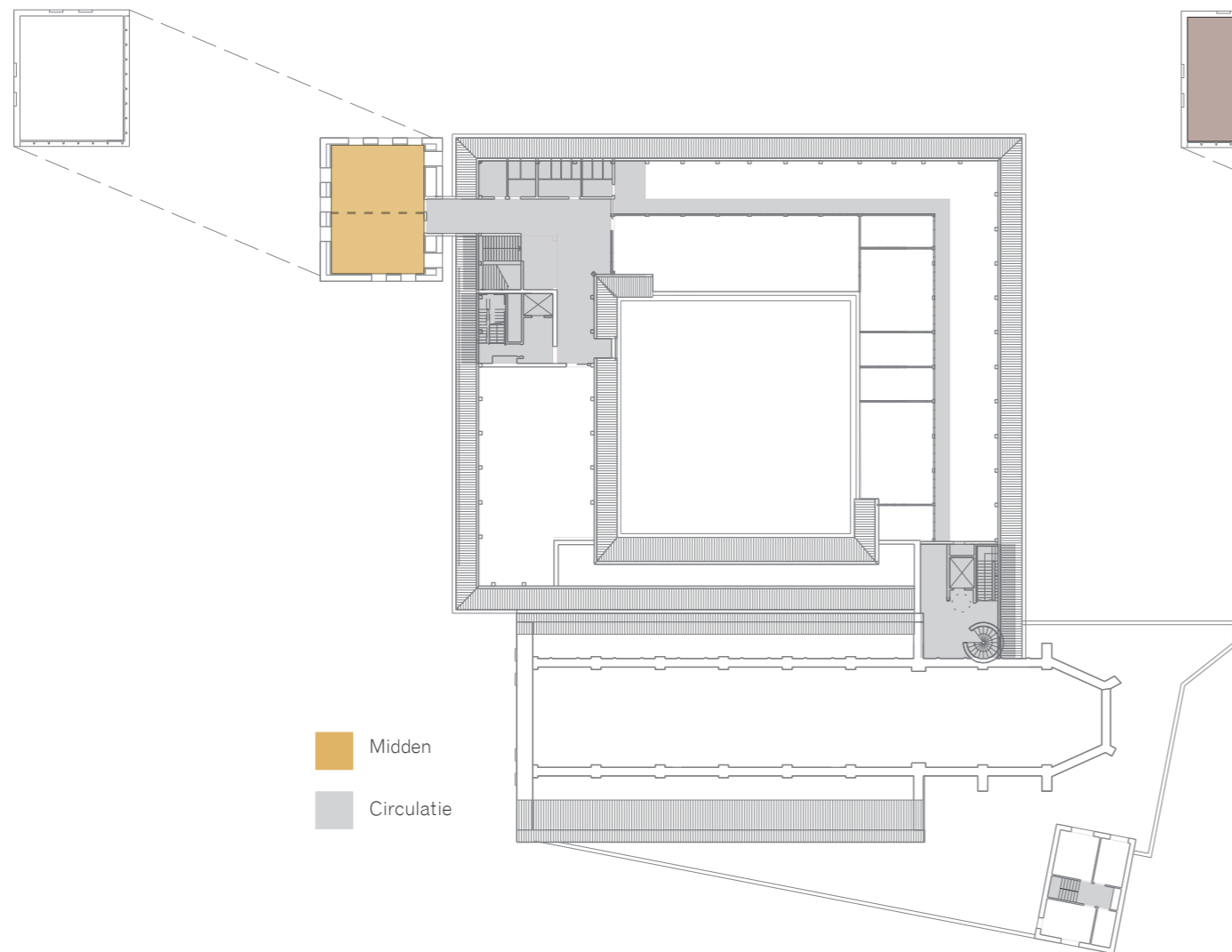
Midden
 Circulatie

Twee klaslokalen bezetten de eerste verdieping van het Babeltoren
 Zonder de vouwmuur ertussen, kunnen ze tot één ruimte gevormd worden
 De bibliotheek omringt de kloostertuin op de eerste verdieping

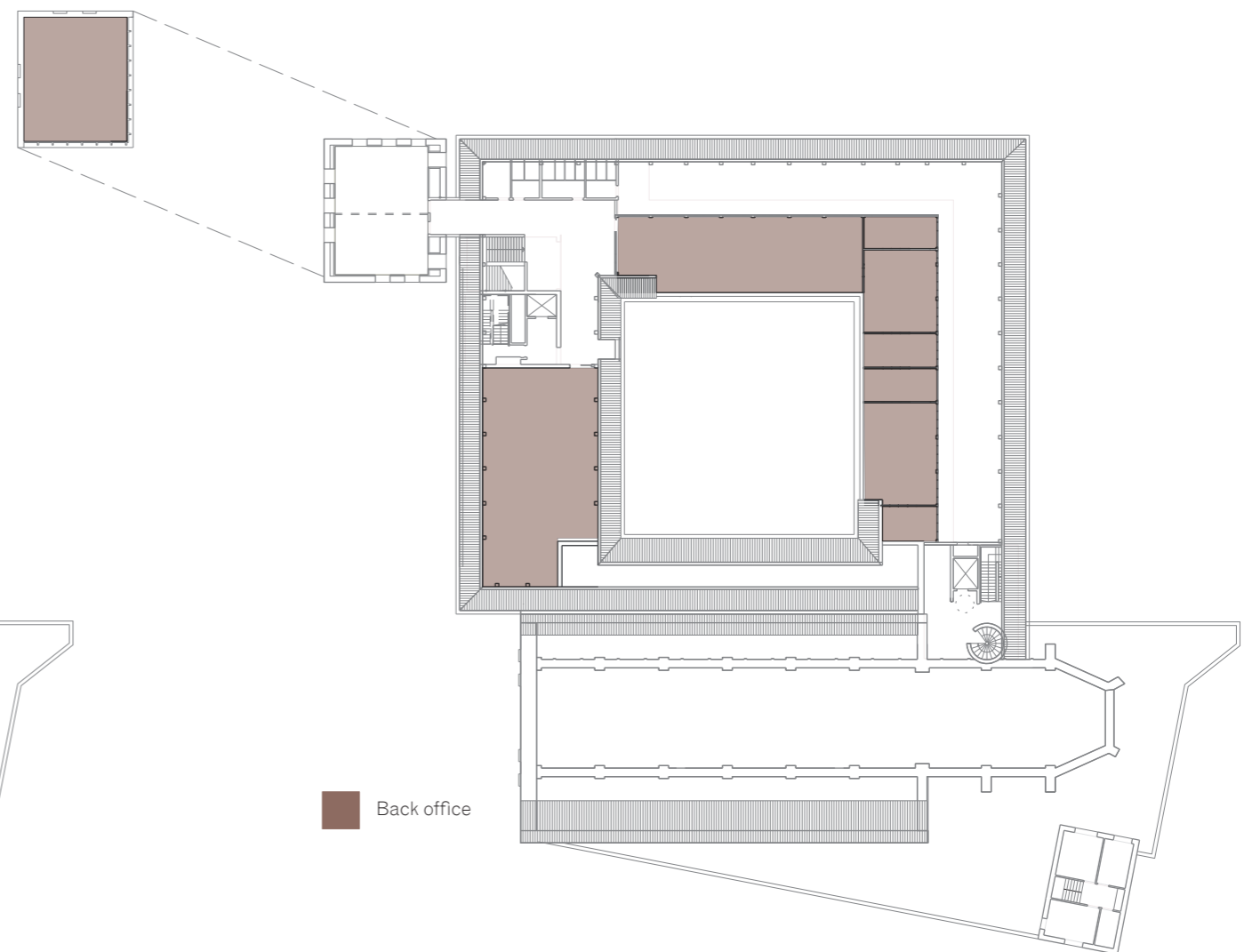

Diepe

De 'diepe' leesplaatsen zijn gevestigd in de oude bibliotheek
 en strekken zich uit over de 'ark' in een verhoogd platform in het schip van de
 kerk

De torenkamers op de tweede verdieping delen dezelfde aanpak, met een hoger plafond en een beter zicht

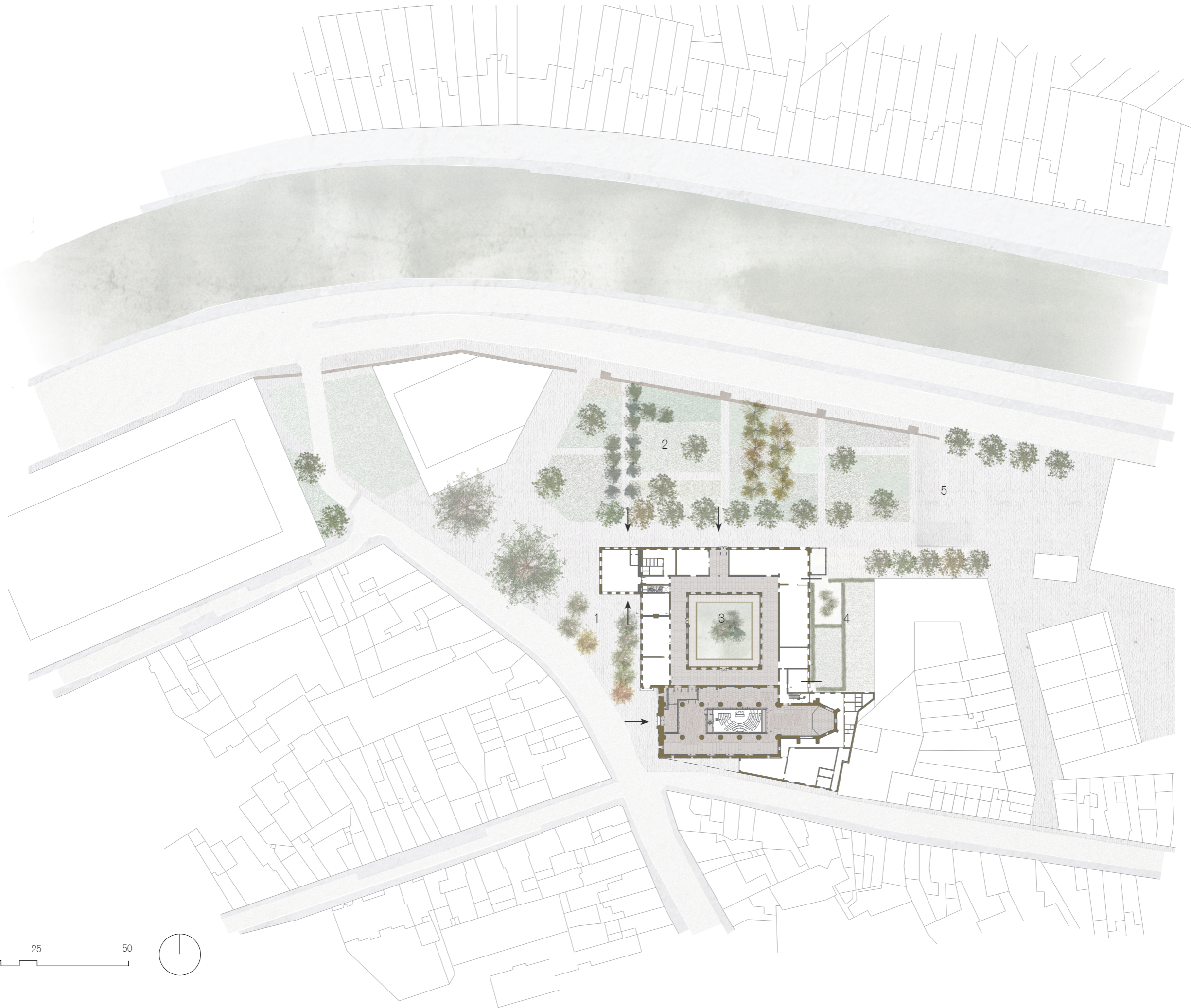
De back-office kantoren, het atelier en de refterruimte bevinden zich op de zolderverdieping, aan de kant van de kloostertuin

Inplantijsplan

- 1 Voorplein in kasseien
- 2 Park iets formeel aangelegd in afstemming met niveaus en geometrie klooster
- 3 Kloostertuin - een wilde eiland
- 4 twinen voor creche en kinderbib
- 5 meer actief, verharde parkzone

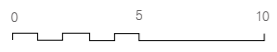
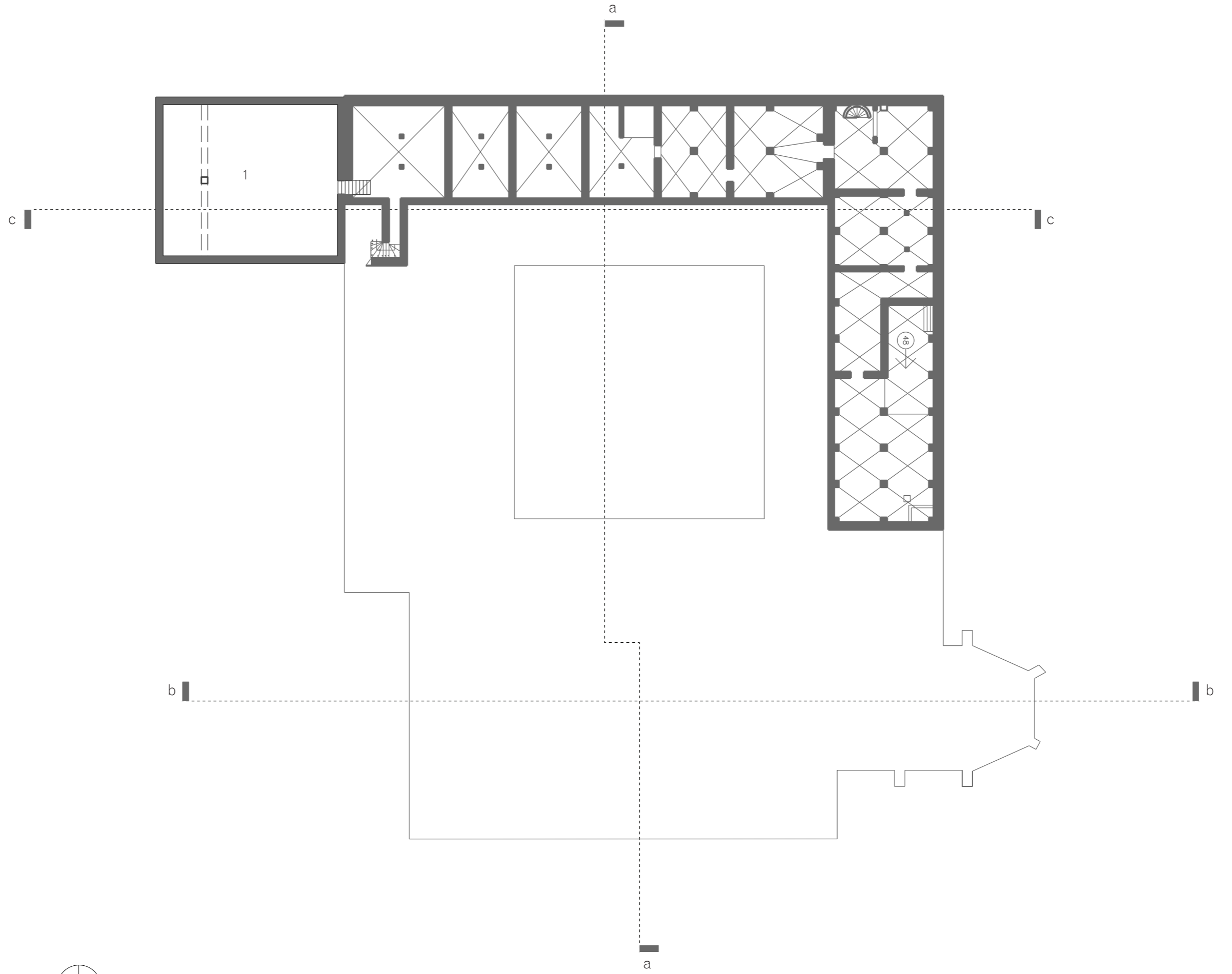

0 5 10 25 50

Plan Kelder

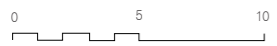
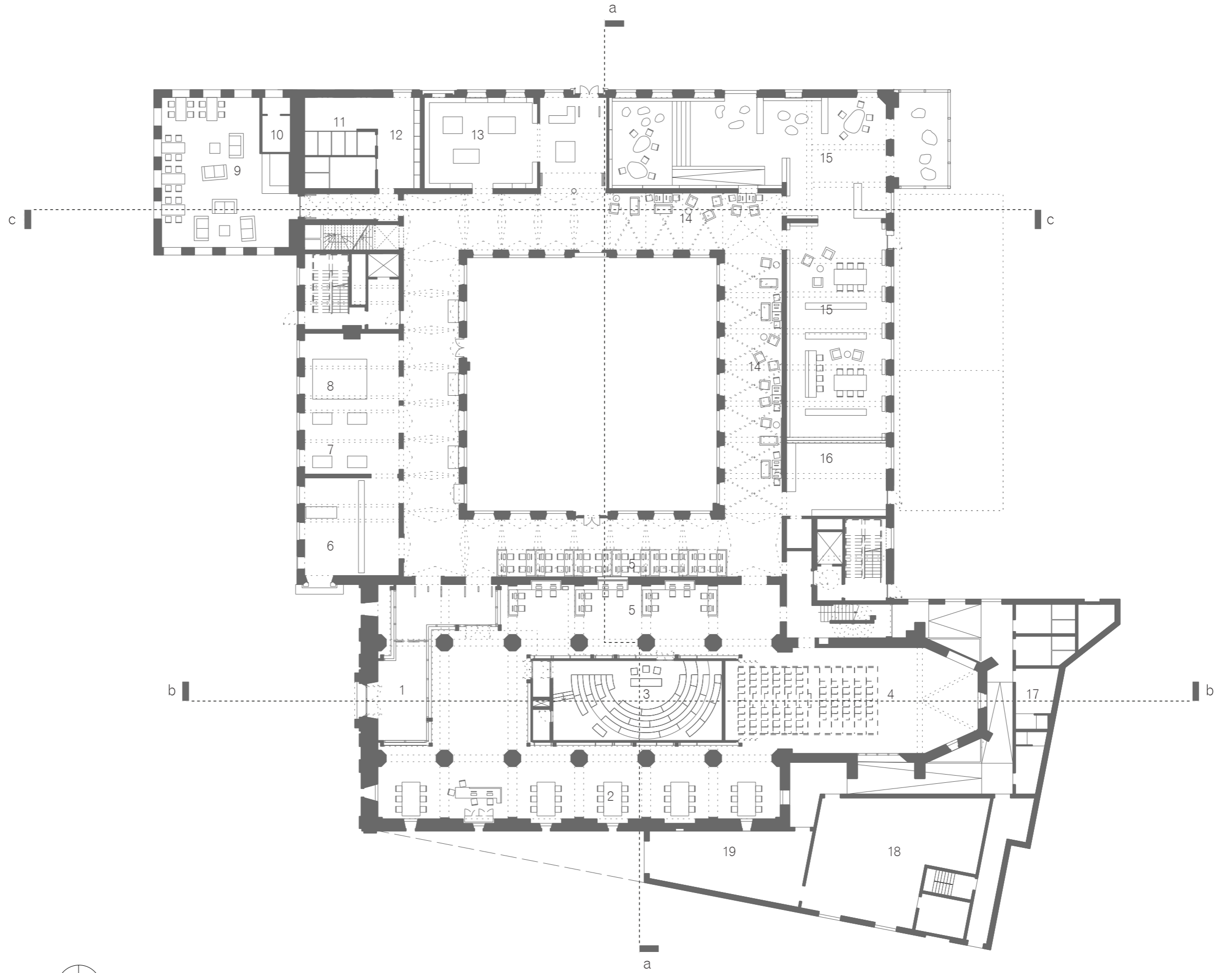
- 1 Stookplaats
- Tellers
- Beveiligde computerruimte 160

- Back-office160

Plan Gelijkvloers

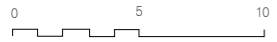
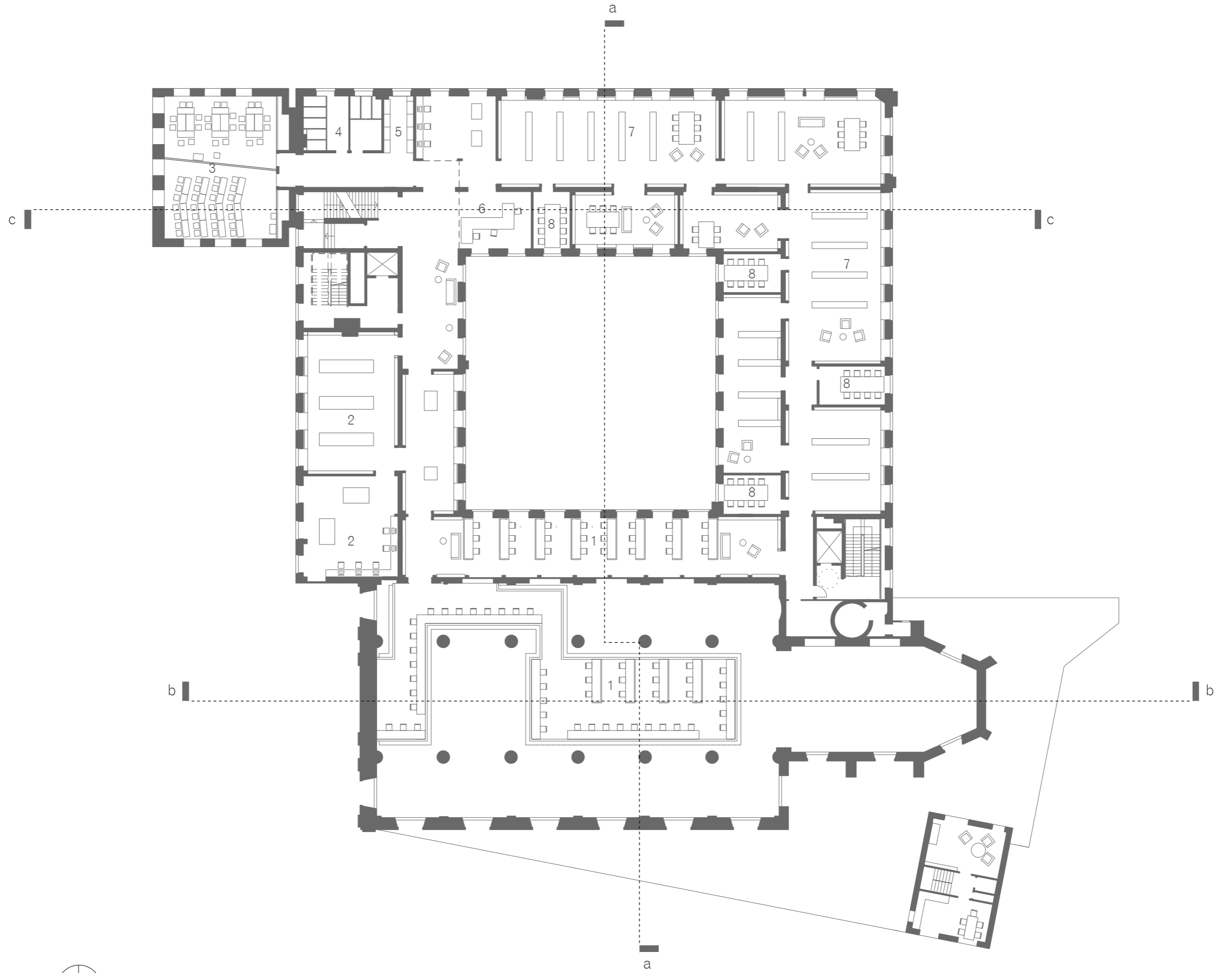
1	Inkomsas	25m
2	Kranten en magazines + infobalie	105
3	Auditorium 'De Ark'	90
4	Polyvalente zone koor	108
5	Cyberzone	80
6	Onthaalbalie + security	35
7	Zelfuitleenstations	40
8	Inleverkasten	40
9	Café	98
10	Keuken	16
11	Sanitair	46
12	Vestiaire	16
13	Shop	100
14	Lounge	75
15	Kinderbib	330
16	Peuter- en kleuterzone	42
17	Sanitair, kleedruimtes	54
18	Sorteerruimte	110
19	Opslagruimte	58
20	Bookdrop	10
	Inkompartij	116
	Zone 'Nabij'	800
	Zone 'Midden'	330
	Back-office	230
	Circulatie	902

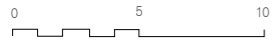
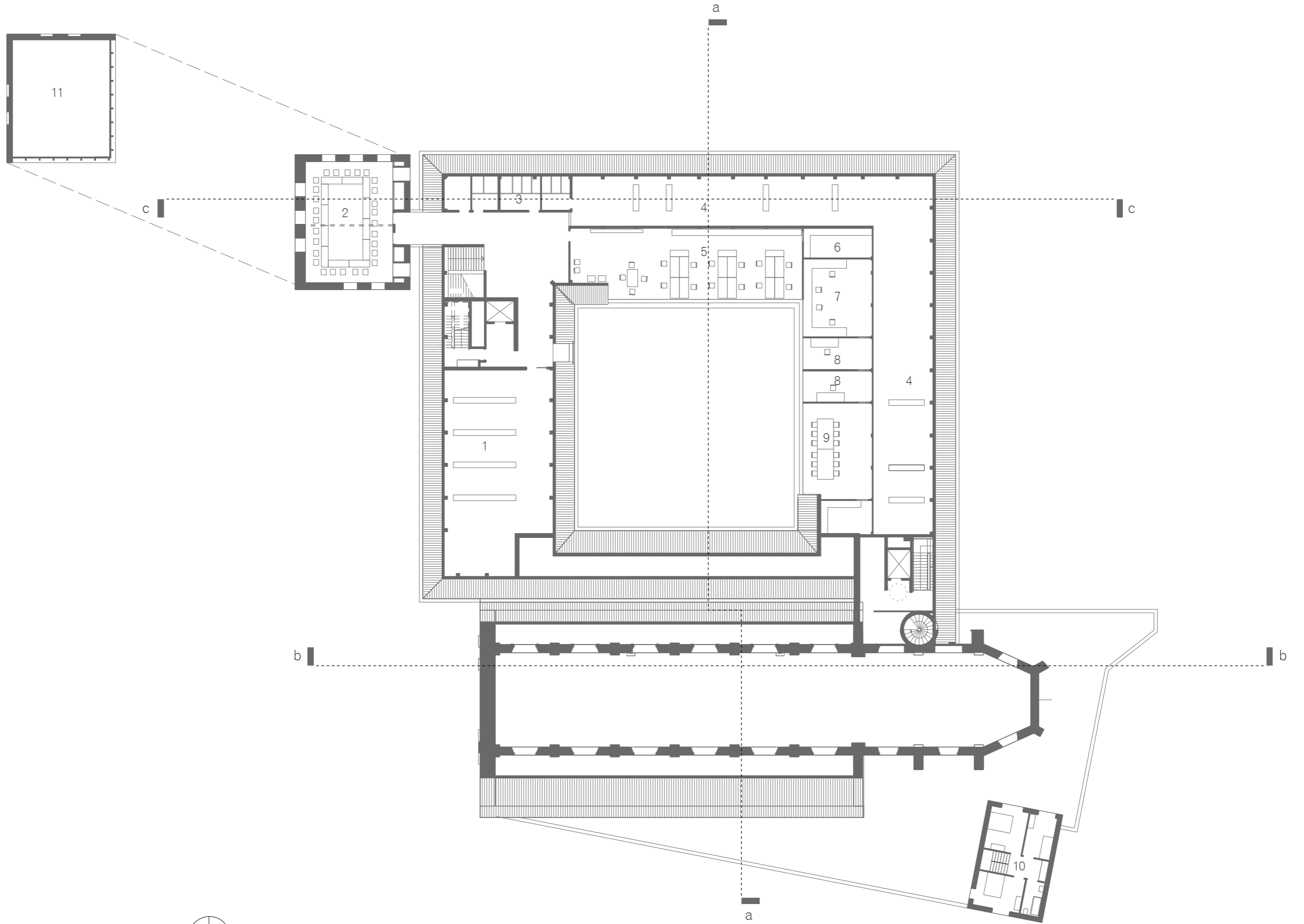
Plan Eerste Verdieping

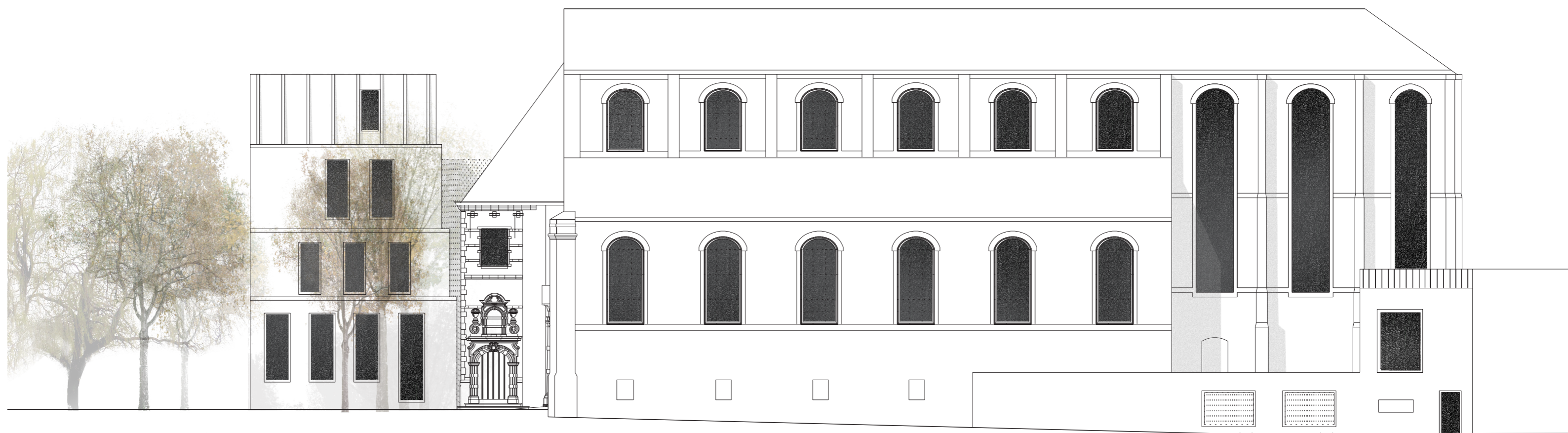
1	Studieruimte 'Diep'	303
2	Bibliotheek muziek	138
3	Klaslokalen x2	95
4	Sanitair	26
5	Vestiaire	10
6	Infobalie + zelfleenzone	40
7	Bibliotheek	795
8	Afsluitbare studieruimtes x 4	60
9	Woning concierge	41
	Zone 'Midden'	990
	Zone 'Diep'	303
	Back-office	41
	Circulatie + Sanitair	104

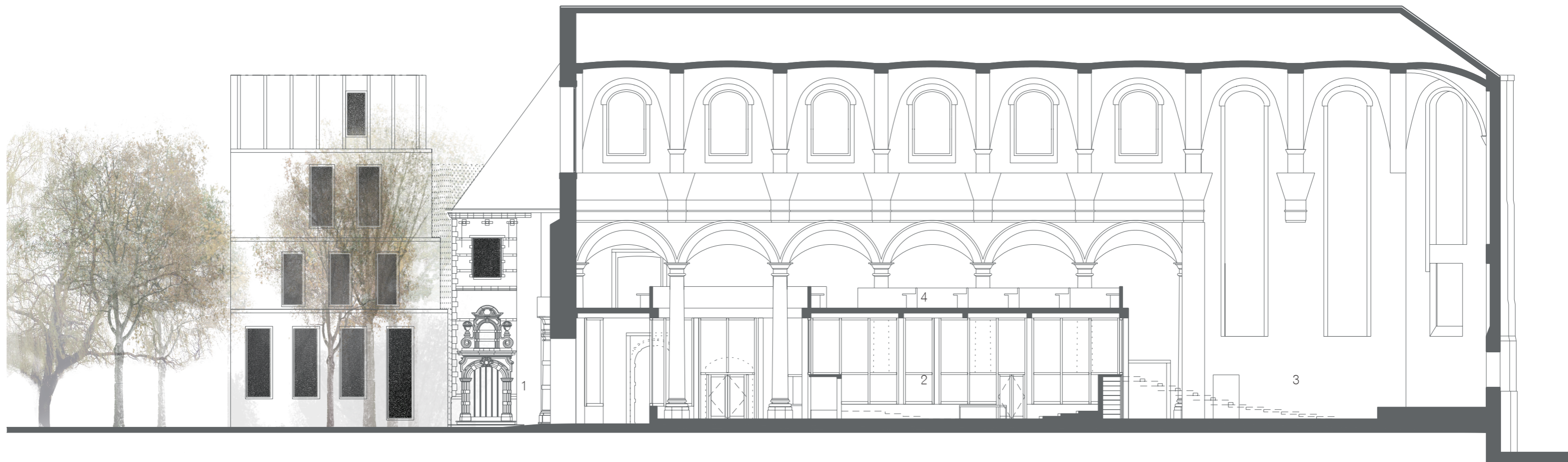
Plan Tweede Verdieping

1	Bergruimte	156
2	Polyvalente ruimte, verdeelbaar in 2 x klaslokalen	80
3	Sanitair	32
4	Open archief	-
5	Landschapskantoor	120
6	Berging	15
7	Atelier mediaverzorging	40
8	Kantoor x 2	32
9	Refter personeel	60
10	Woning conciierge	41
11	Verluchtingsgroep	85
	Zone 'Midden'	80
	Back-office	494
	Circulatie + Sanitair	302

Zuid Aanzicht - Jodenstraat

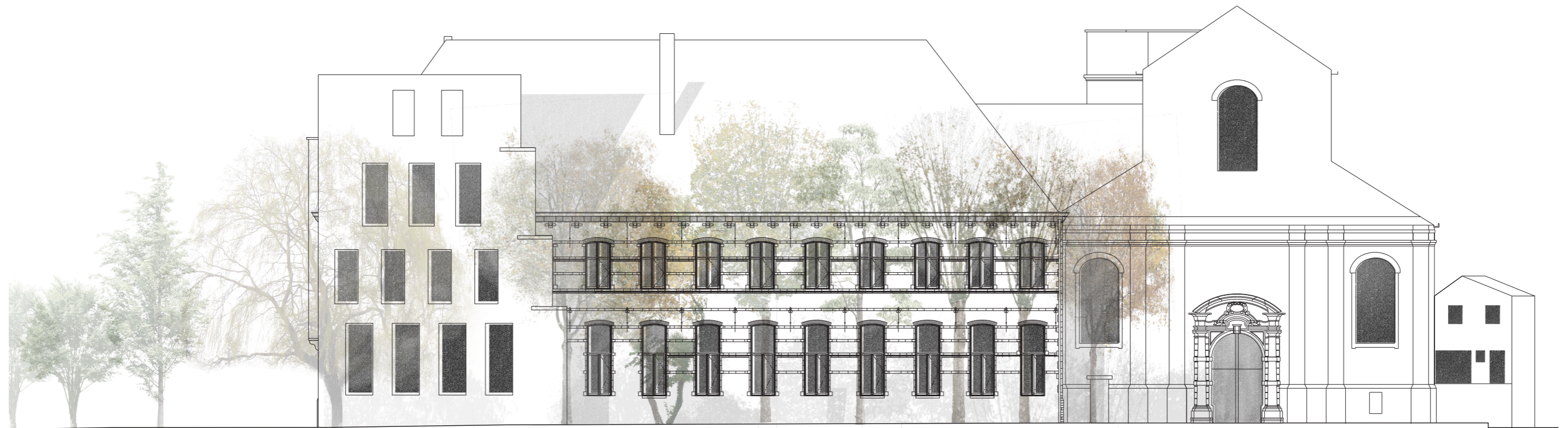

0 5 10

Snede b

1	Inkomsas	25
2	Auditorium 'De Ark'	90
3	Polyvalente zone koor	108
4	Studieruimte 'Diep'	303

east elevation

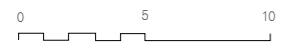
West Aanzicht - Goswijn de Stassaert Straat

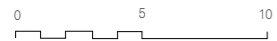
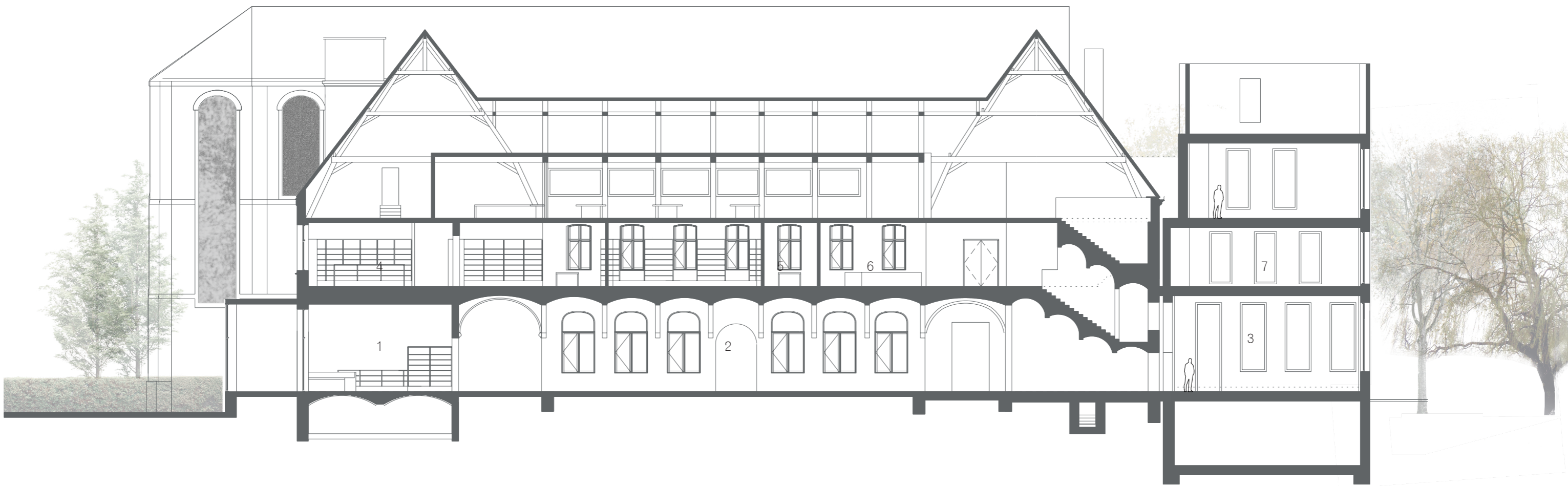

Snede a

1	Lounge	75
2	Cyberzone	80
3	Auditorium 'De Ark'	90
4	Kranten en magazines + infobalie	105
5	Bibliotheek	795
6	Studieruimte 'Diep'	303

Noord Aanzicht - Park

Snede c

1	Kinderbib	330
2	Lounge	75
3	Café	98
4	Bibliotheek	795
5	Afsluitbare studieruimtes x 4	60
6	Infobalie + zelfleenzone	40
7	Klaslokalen x2	95

De hoofdingang ligt aan de Goswijn de Stassaertstraat, bij het kerkportaal
De toren vormt een voorplein, waar het café op uit geeft

De inkomzas biedt een blik naar het kerkinterieur en een directe ingang naar de zone 'Nabij'
De oude opening in het klooster wordt heropend
Het daglicht van het klooster trekt de aandacht

De kloostervloer wordt verhoogd om vlot de aanliggende ruimtes te bedienen
Nieuwe openingen aan de buitenwand zijn generuus geschaald, en bekleed met
stenen kaders
De vloer is gelegd met gezaagde granieten keien

De tuin is een omgekeerde herinnering van de kloostertuin: een kleine wildgroeïend eiland middenin een waterbassin

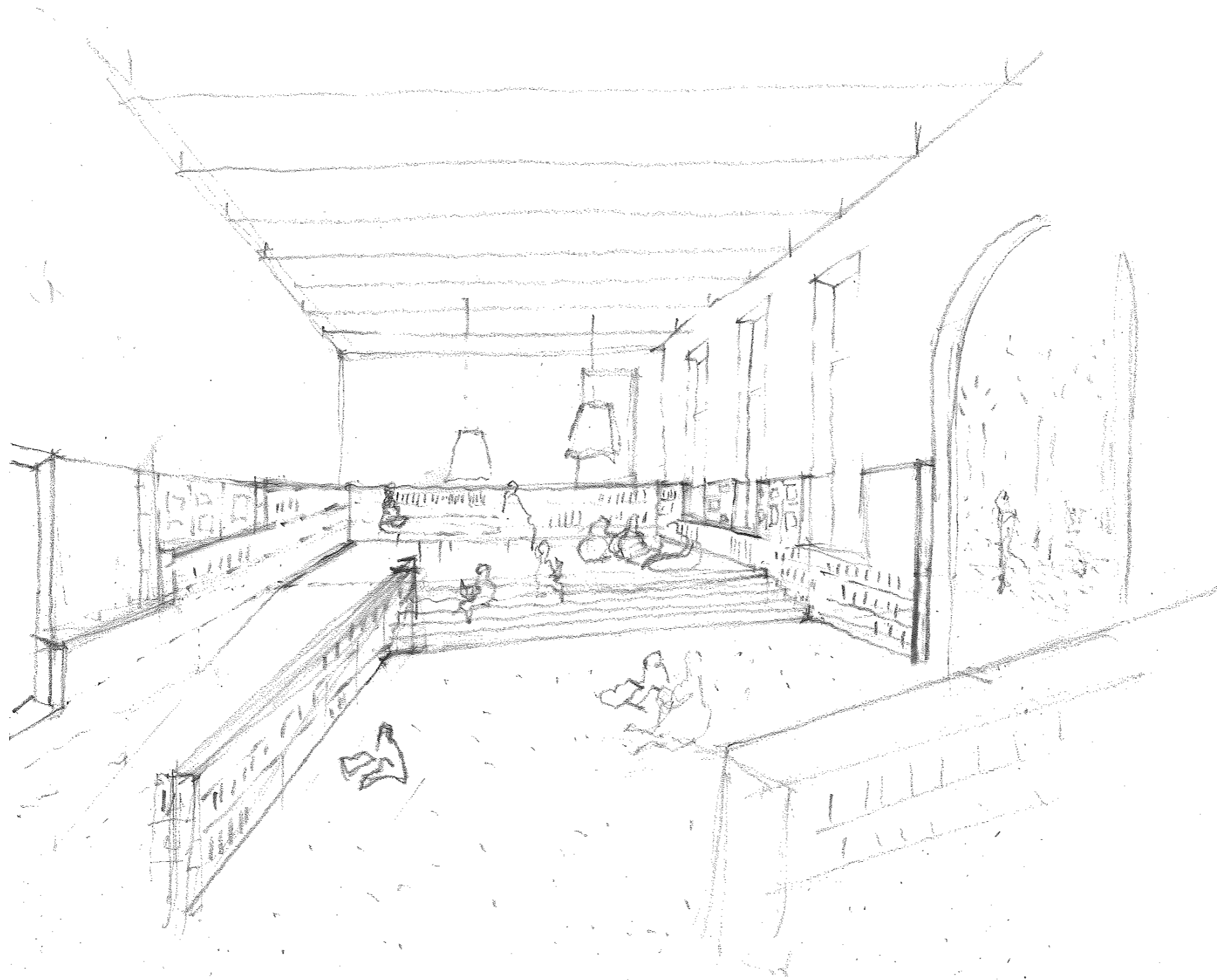

Het café kijkt terug langs zijn voorplein naar het stadcentrum, en geeft uit op het park

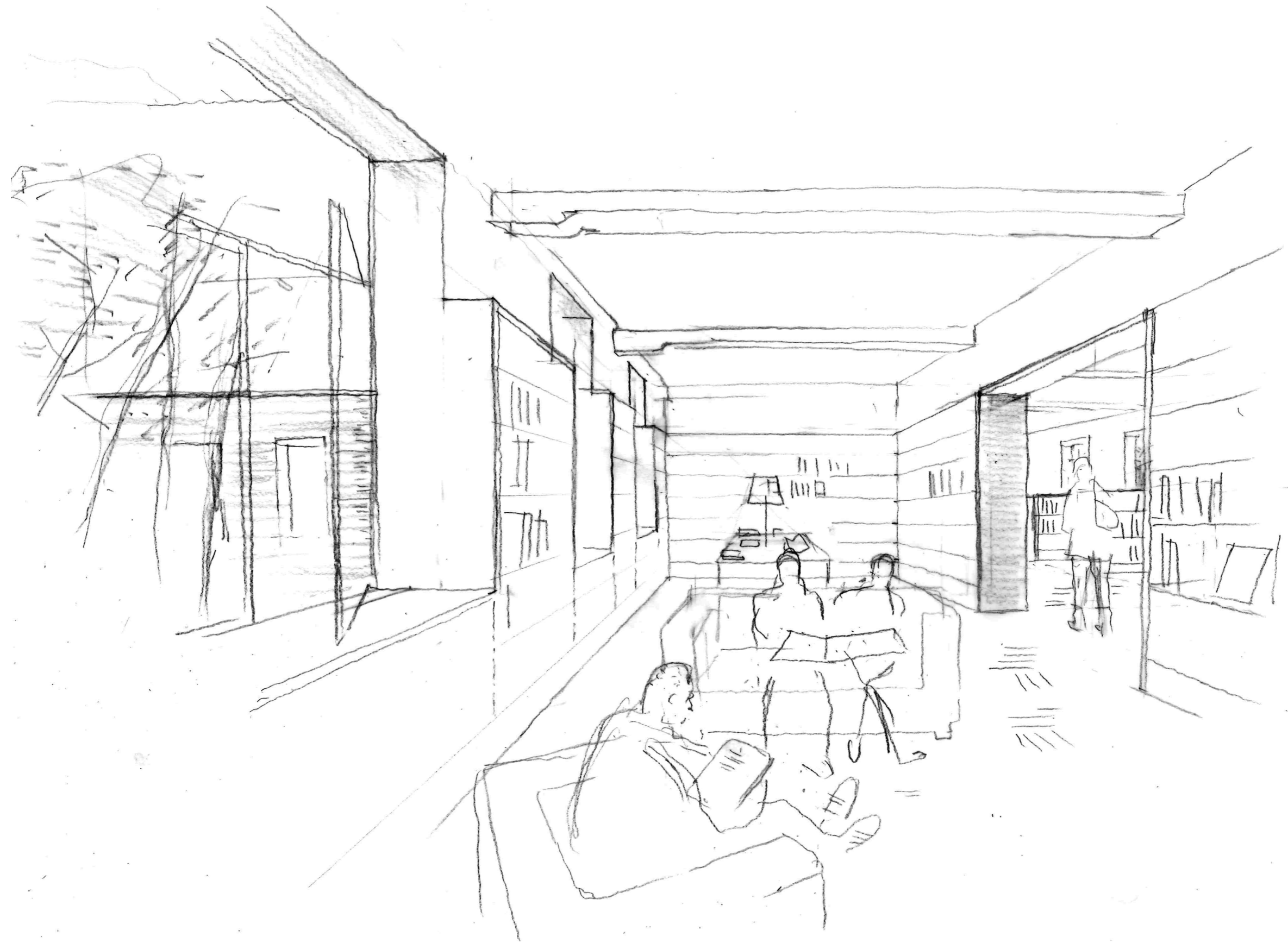

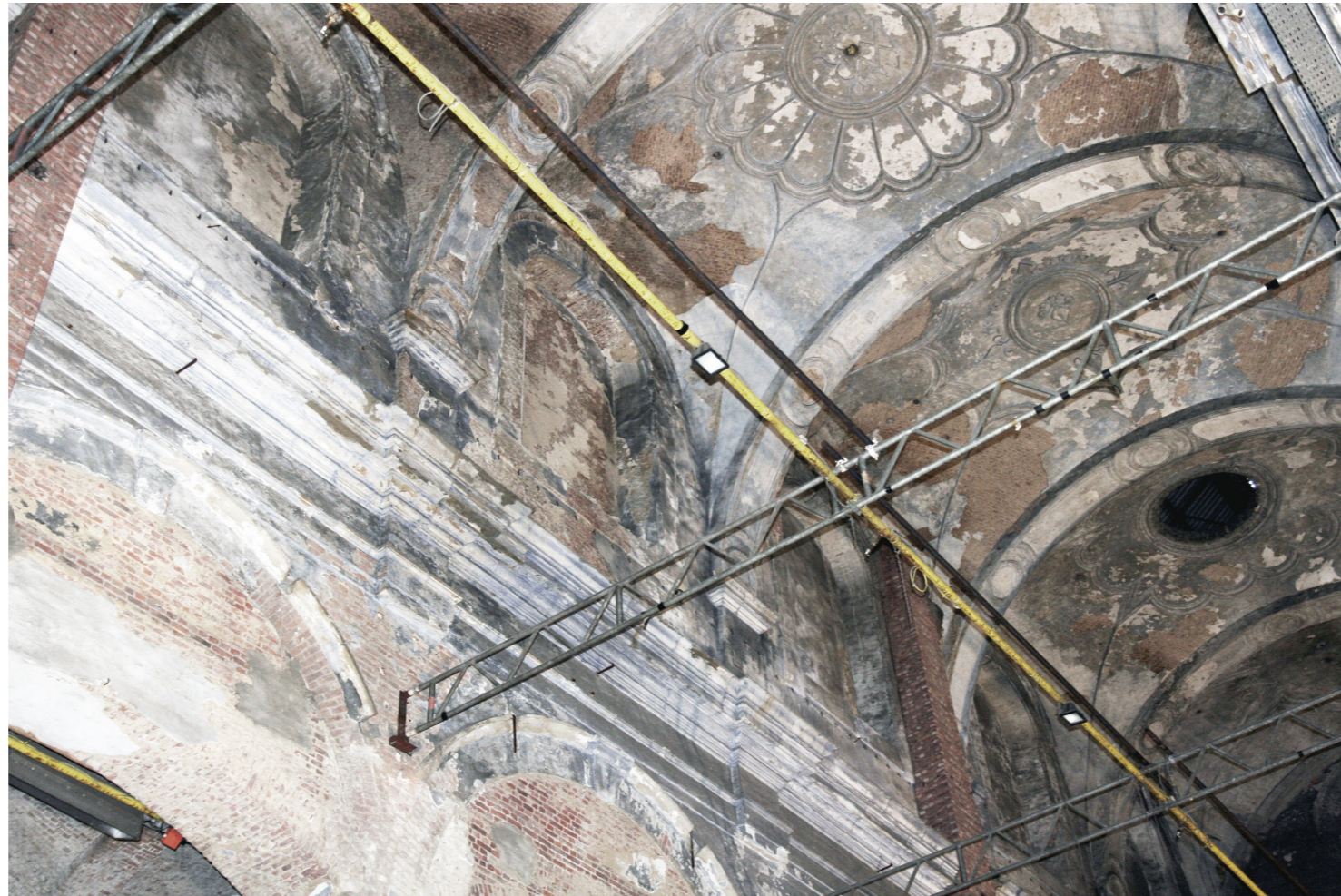
De kinderbibliotheek is gevestigd in de noordoostelijke hoek
Met een verhoogde zone, een militaire poort heropend, en een erker, worden deze kamers bijzonder verbonden met de park
Er is toegang tot een aanpalende kindertuin

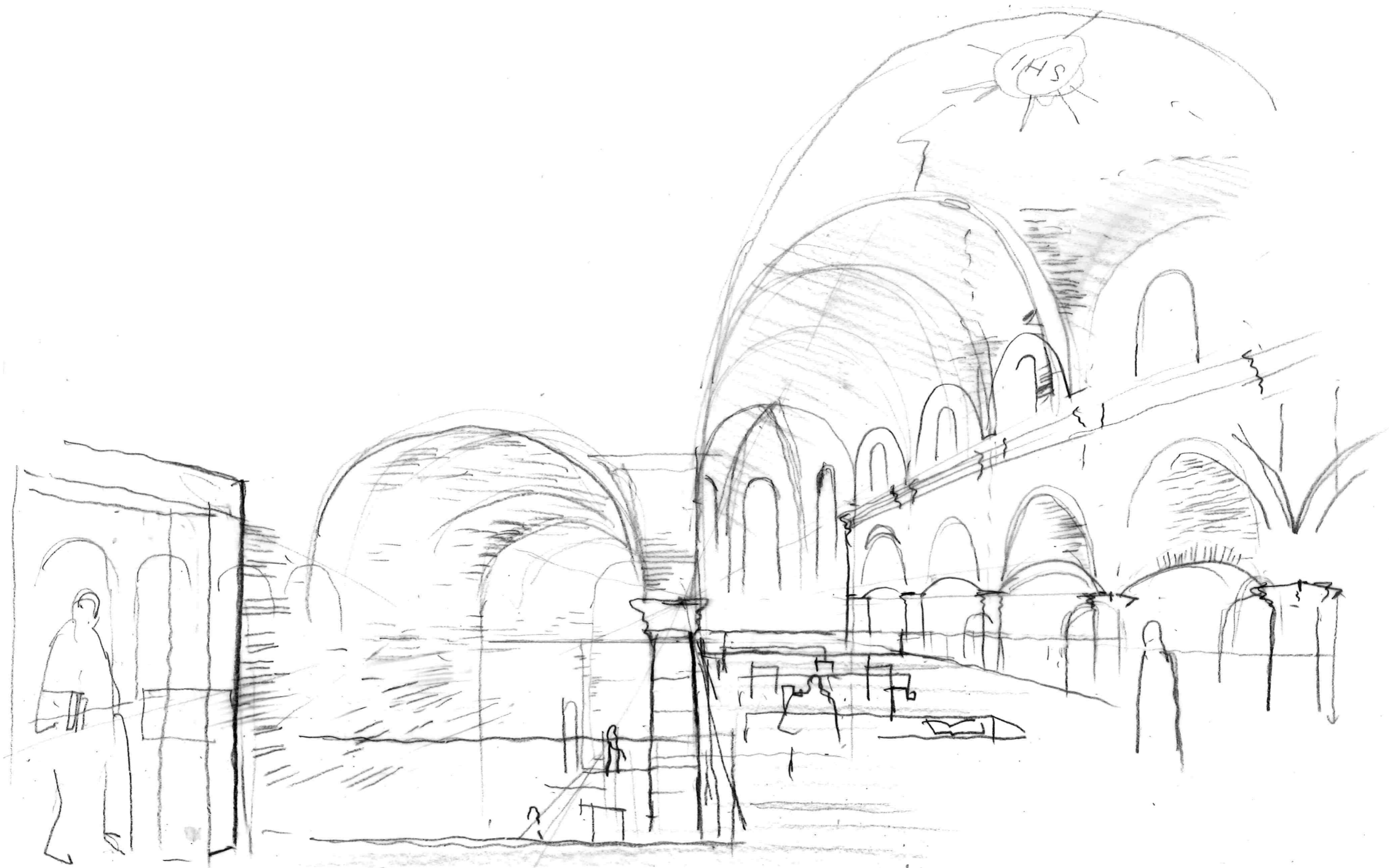

De bibliotheek op de eerste verdieping bestaat uit een open ring van buitenste kamers
En een meer celvormige structuur van de kamers met uitzicht op de kloostertuin
Genereuze openingen in de centrale muur openen de eerste verdieping, en verbinden de kamers met elkaar

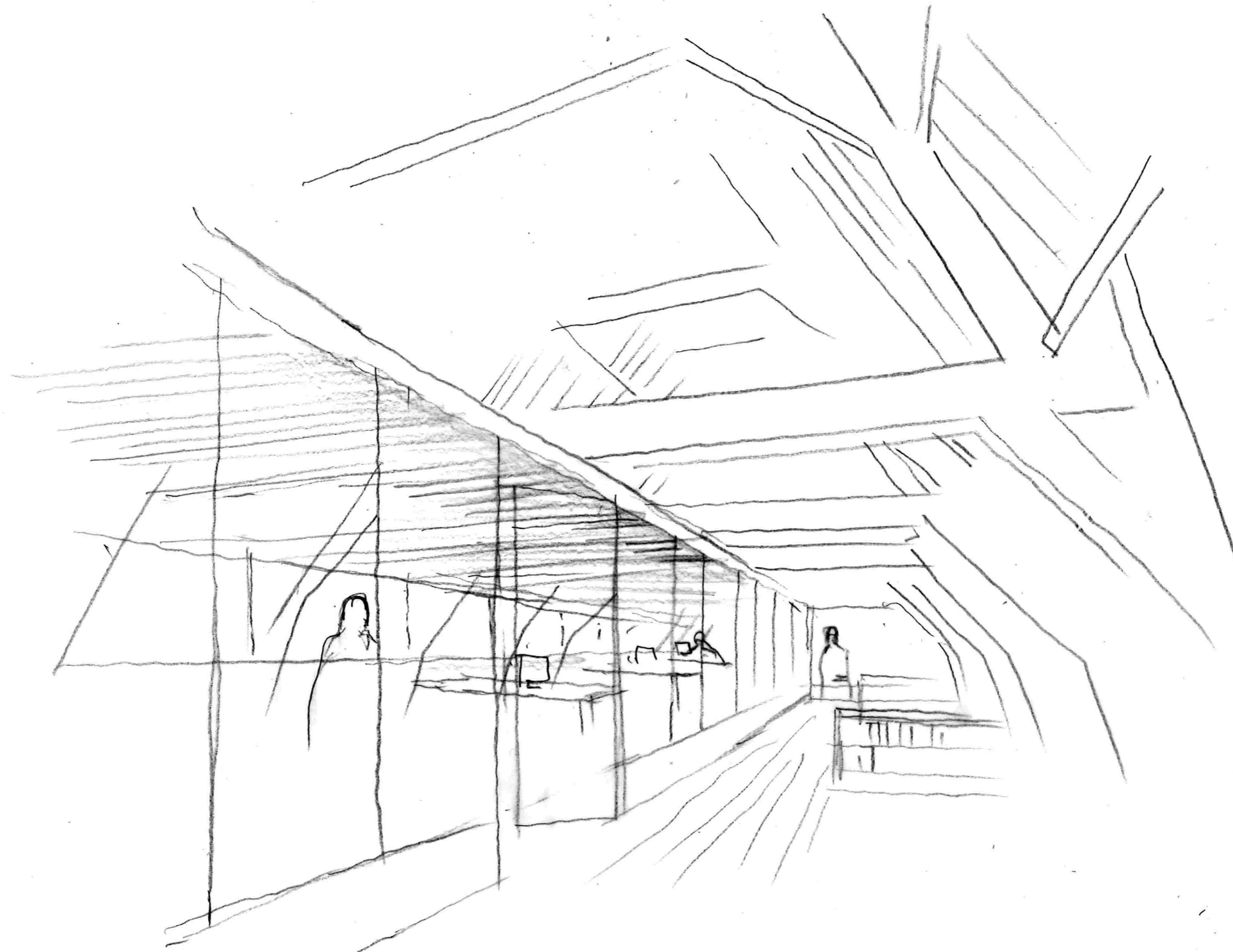

De 'Diepe' leeszalen op de eerste verdieping nestelen zich in de oude bibliotheek, en breiden zich uit naar het schip van de kerk

De overlap van volumes met de begane grond is sterk genoeg om de ruimtelijke continuïteit te voelen, maar ook bescheiden genoeg om eventuele akoestische last te beperken

De leeszaal groeit uit tot een hemel van stukwerk, de lezers genieten van delicate geometrie.

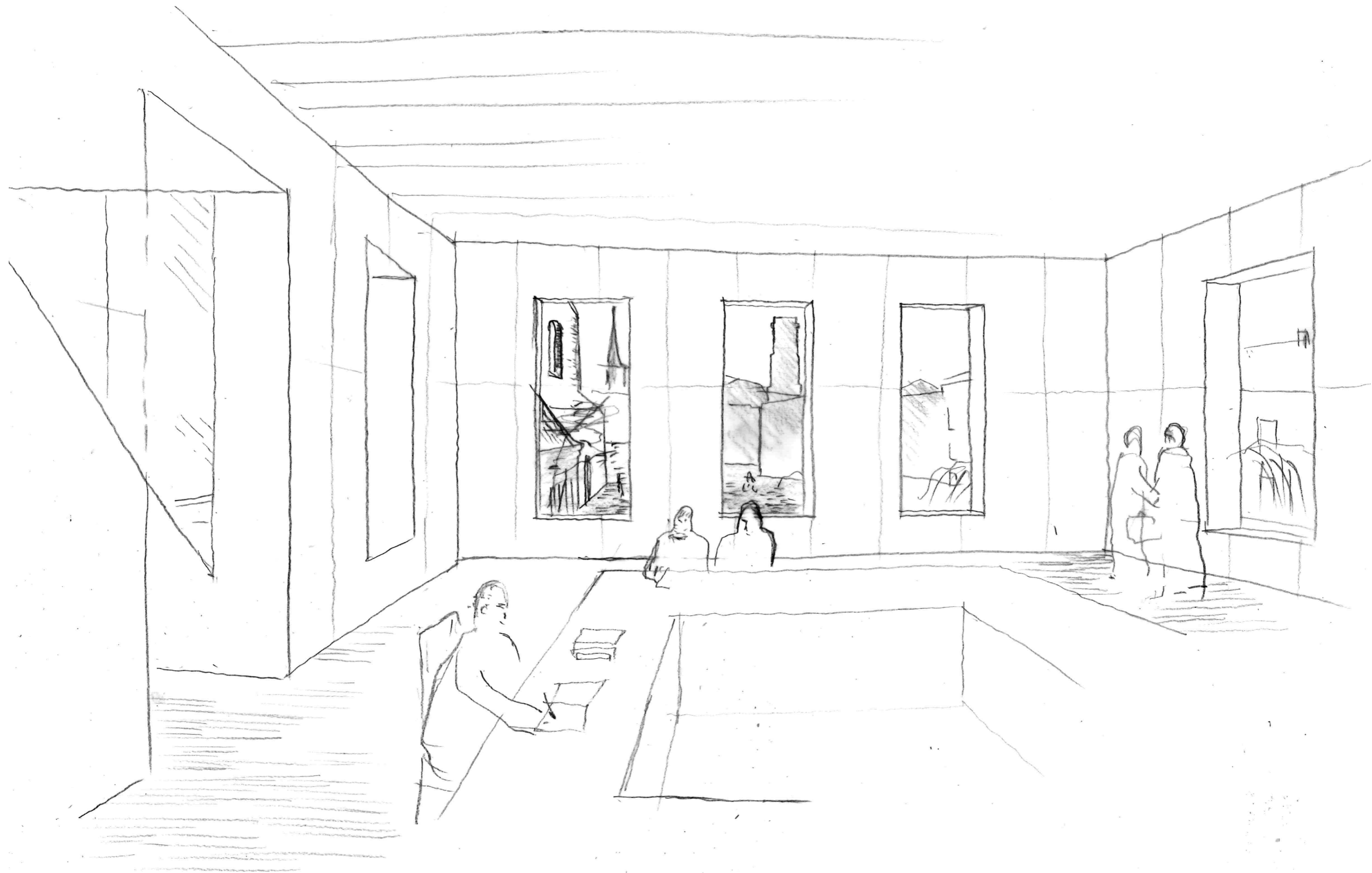

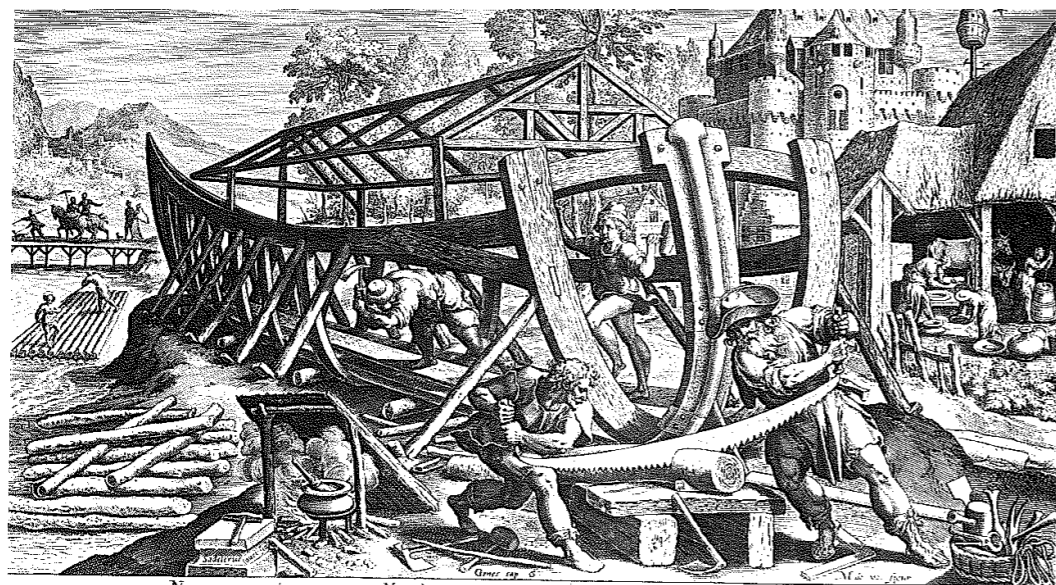
De kantoren 'back-office worden ingepast in de zolder als een afzonderlijk beglaasd volume langs twee kanten van de kloostertuin

Op de bovenste verdieping van de 'babbeltoren' kan het polyvalente ruimte met vouwanden opgedeeld worden als twee klaslokalen. Het is een genereuze stedelijke kamer met een royale zicht.

*Nec mora continuo exequitur Noe rixa tonantis
Materis abiegnis erat fortissimus asfer.*

*Sic qui feruens Chrysum veneratur amore,
Permanet incolumis curis neq; jubeat illis*

De 'ark' middenin het schip van het kerk.
Deze wordt met een gelameleerde houten structuur gemaakt.

Zicht naar de pandgang,
het auditorium 'de ark' is rechts

De infobalie 'Nabij' en de krant- en tijdschrift- zone, aan het zuid van de kerk. 'De ark' is rechts

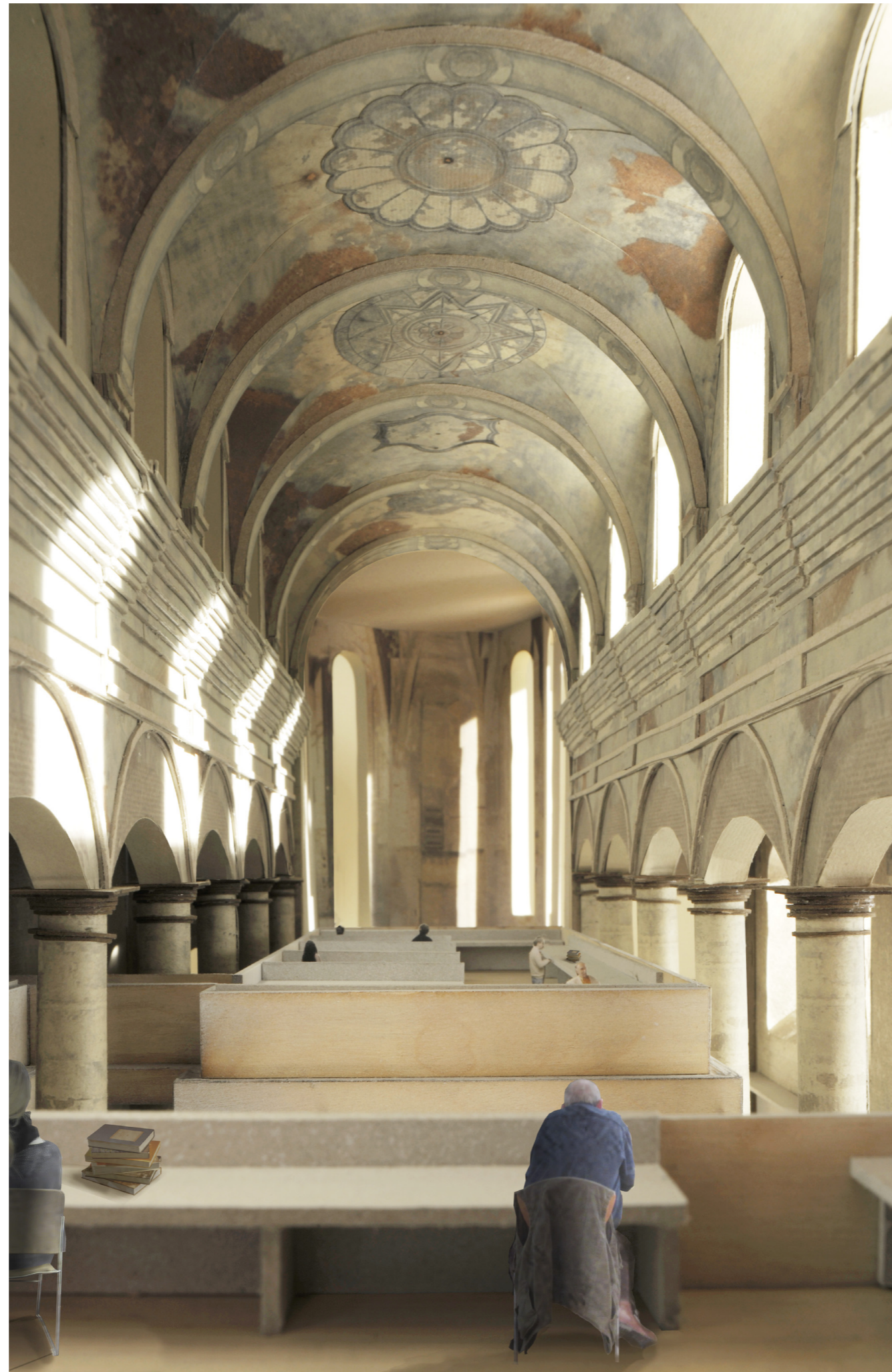
De cyberzone, aan het noord van de kerk. 'De ark' is links

Binnen het auditorium 'de ark'

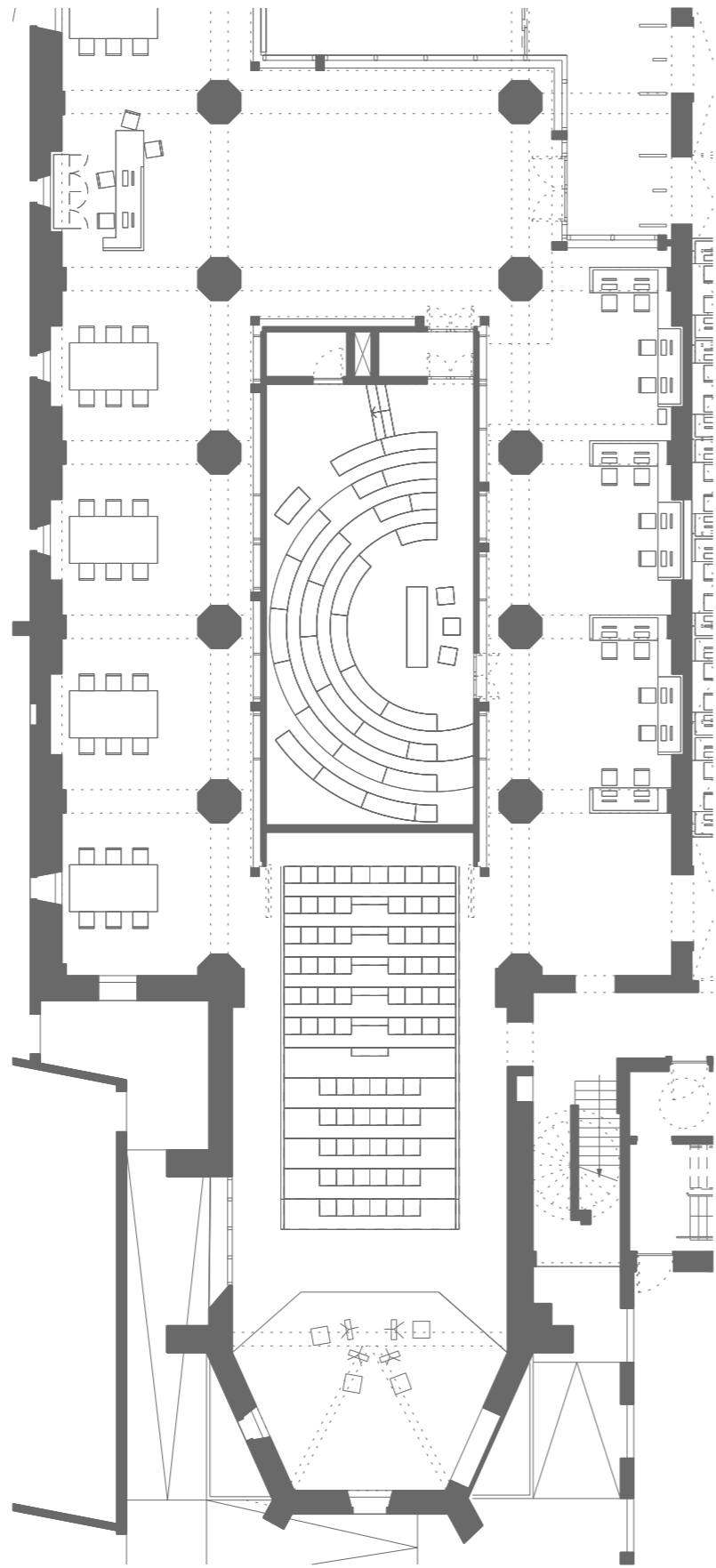

De studiezaone 'Diep' bovenop 'De Ark'

Zicht naar de studiezaone 'Diep' (boven) de poort naar de pandgang (beneden links) en het auditorium 'De Ark' (rechts)

Scale 1:200

De 'Babeltoren' wordt in baksteen gebouwd, met betonnen vloerplaten. De baksteen muren worden verstijvd met pennanten binnen de spouw. Deze pennanten worden zichtbaar bij de bovenste verdieping (een technisch lokaal).

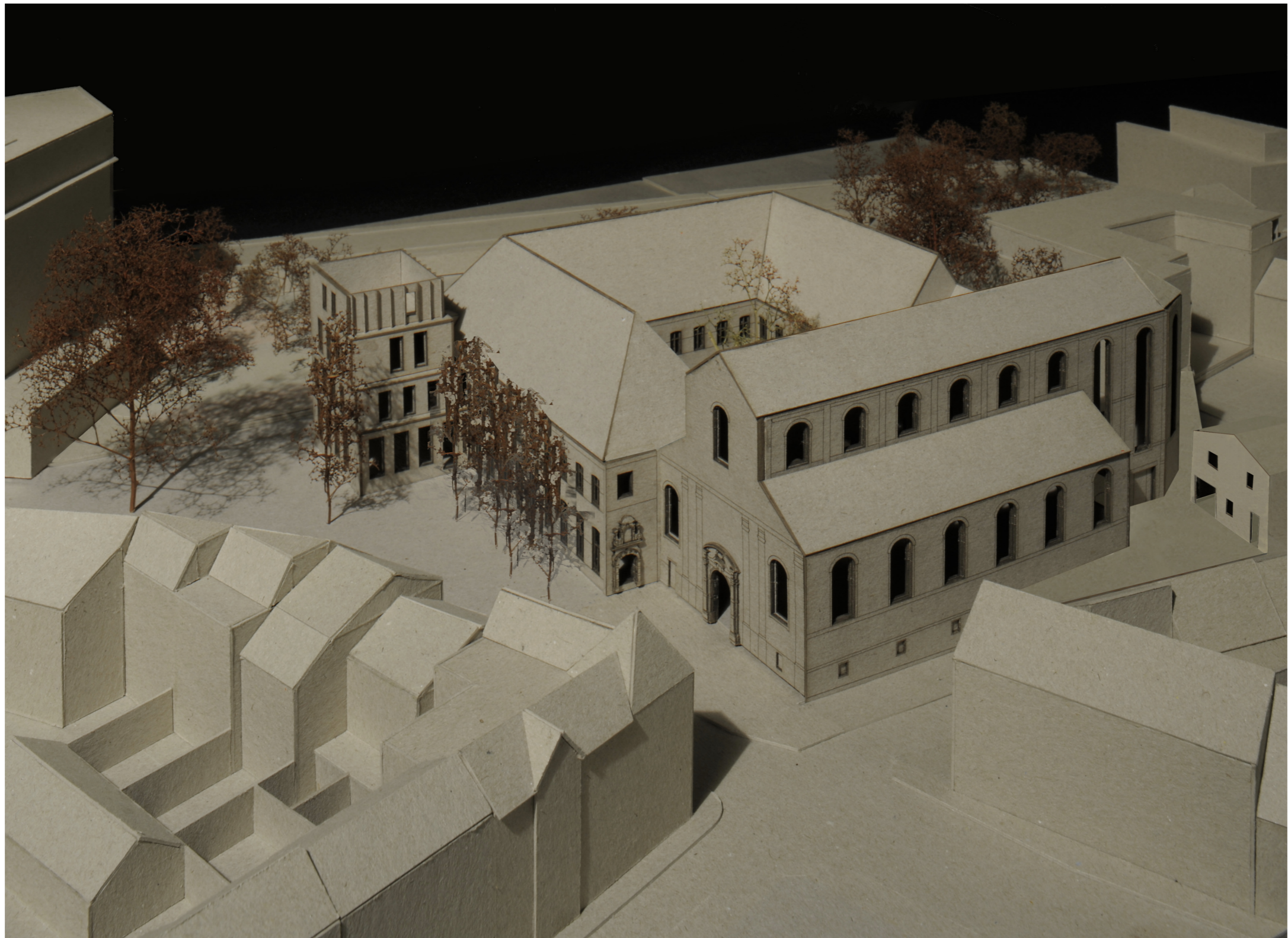
Zicht vanuit de Tinellaan

Zicht van het noordwesten. De nieuwe park is links, Goswijn de Stassaertstraat rechts

Vogelzicht vanuit het zuidwesten

Zicht langs Goswijn de Stassaertstraat van het zuid

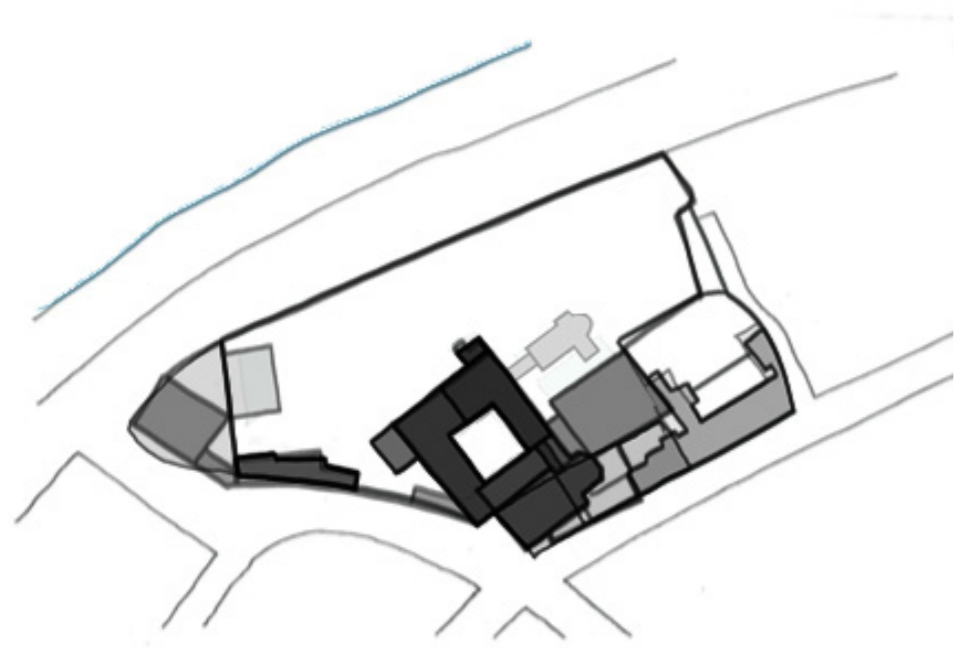

Predikherenklooster, Mechelen

OO 2213 - **B**

deel 2
verantwoording

Plan van het complex met de sporen van alle historische bijgebouwen aangeduid

Waardebepaling

het belangrijkste element van de kloosterplattegrond. De praktische ordening van het nieuwe klooster was gebaseerd op het principe ‘Licht wordt Woord’: in het kloosterhof openbaarde het goddelijke licht zich aan de kloosterlingen, dat als het ware omvat werd door de wanden van de omringende vleugels en opgevangen werd door de ruime korfboogvormige vensteropeningen naar de kloostergang. Het gebouw is oorspronkelijk ontworpen als een functioneel gebouw, met een logische indeling van de circulatieruimtes (trappen en gangen) en omliggende kamers. Hoewel de secundaire indeling van ruimtes bijna volledig verloren is gegeaan, is de primaire structuur van het complex, zoals het door de kloostergemeenschap bedacht en opgeleverd werd, zeer goed bewaard gebleven.

Daarnaast is het predikherenklooster ook waardevol omwille van de authenticiteit van bepaalde ornamentiek en interieurafwerking. In het interieur zijn de uit metselwerk geconstrueerde en gestucte gewelven van de pandgang op de gelijkvloerse verdieping, van de bibliotheek en van de kerk kunsthistorisch van zeer groot belang. Vooral de verschillende ‘zeilgewelven’ met een uniek motief van traceerstucwerk in geometrische patronen en met centraal decoratieve of symbolische elementen zijn uiterst waardevol. De fijnheid van het sculpteerwerk en de kwaliteit van bepaalde figuratieve consoles zijn bijzonder. Bovendien zijn de gewelven in hun typologie en vorm een niet zo frequent voorkomend fenomeen in vergelijking met andere barokke kerkarchitectuur in Vlaanderen, waar de kruisribgewelven van Gotische oorsprong meer voorkomen, waardoor de gewelven van het Predikherenklooster een uiterst zeldzaam geheel vormen.

Bouwhistorische waarden

Het klooster werd in een tijdspanne van 80 jaar gebouwd in verschillende fasen. Doorheen de verschillende bouwfasen is steeds getracht een homogeniteit te bekomen maar toch zijn er verschillen merkbaar die de historische gelaagdheid van het gebouw leesbaar maken. Zo zijn er bijvoorbeeld verschillen merkbaar in het exterieur aan de muurankers, de kroonlijst, de vensteromlijstingen van het binnenhof, de plintzone en de spek- en waterlijsten. In het interieur is het grootste verschil zonder twijfel de twee verschillende types van overwelling van de pandgangen van de gelijkvloerse verdieping die elk afkomstig zijn van een andere bouwfase. Ook van de oorspronkelijke bijgebouwen zoals het calefactorium en de bijkeuken, die momenteel zijn afgebroken, zijn enkele doorgangen, bouwnaden en bouwsporen bewaard gebleven. Hoewel deze sporen schaars zijn zorgen ze er toch voor dat de historische gelaagdheid van het gebouw afleesbaar is. Ook de militaire periode heeft zijn sporen achtergelaten in het kloostergebouw waardoor deze historische gelaagdheid versterkt wordt.

van de Mechelse binnenstad is merkbaar dat deze tendens ook in Mechelen gangbaar was. Vele grote instellingen, waaronder ook het Predikherenklooster, zijn gevestigd aan de rand van de binnenstad. Voor de bouw van het Predikherenklooster werden kleine woningen afgebroken om zo plaats te kunnen maken voor de bouw van het klooster dat perfect zou beantwoorden aan het ideologisch en functioneel typeplan uit de regel van Benedictus. Hoewel de historische perceellering hierdoor verloren ging, werd het historisch stratenpatroon toch vrij goed bewaard.

Het predikherenklooster heeft ensemblewaarde door haar belang als essentieel onderdeel van een stedenbouwkundig groter geheel dat van nationale betekenis is. Zoals hiervoor reeds aangehaald vormde het klooster in de 19de en 20ste eeuw een functionele eenheid met de infanteriekazerne aan de overzijde en het aanpalende Arresthuis. Ook de bouw van de rijkswachtkazerne zou daar nog een rechtstreeks verband mee kunnen houden. De blauwe hardstenen poortomlijstingen van het kloostergebouw, die aangebracht werden ter uniformisering met de Dossinkazerne, en de aanleg met kasseien van de kerkvloer zijn een materiële getuige van de militaire cluster waartoe het kloostergebouw gehoord heeft.

Hoewel een groot deel van de tuinmuur van het klooster werd afgebroken, is het nog resterende deel een belangrijk historisch artefact met stedenbouwkundige waarde. De tuinmuur van het klooster was de muur die het kloosterdomein omgrensde en het domein zo afsloot van de publieke ruimte. Het onderste gedeelte van deze tuinmuur is een overblijfsel van de 13de-eeuwse stadsmuur. Dit maakt dat de tuinmuur een authentiek waardevol element is die de stedenbouwkundige ontwikkeling van de binnenstad Mechelen in de 13de eeuw weergeeft. Er dient wel vermeld te worden dat de kloostertuin vroeger een op zichzelf gedefinieerde open ruimte was en afgesloten werd van de publieke ruimte met een tuinmuur. Vandaag de dag is dit niet meer het geval en is de besloten kloostertuin een half-open stedelijke ruimte geworden door de gedeeltelijke afbraak van de tuinmuur.

Architectuurhistorische waarden

Een van de meest waardevolle elementen van het predikherenklooster is het vrij gaaf bewaarde architecturale concept. Concept, typologie, planindeling en stilistische en artistieke behandeling van het predikherenklooster zijn nog op een dwingende wijze aanwezig. Het kloostercomplex getuigt van een goede architectuur, door de functionele ruimteverdeling, de volumewerking van de verschillende vleugels en de positionering van het gebouw rond de binnentuin. Bijzonder is dat de kloosterlingen gedurende een lange bouwperiode van 80 jaar niet zijn afgeweken van hun vooropgezet plan. Het kloosterpand werd compact gebouwd uit vier vleugels met omgevende pandgang, gegroepeerd rond een centrale vierkante kloosterhof. In dit architecturale concept stond niet de kloosterkerk centraal, maar wel het kloosterhof. Het kloosterhof is het hart van het gebouw, het architectonisch ordenend element,

Algemeen historische waarden

Het predikherenklooster is van belang als uitdrukking van een culturele, politieke en geestelijke ontwikkeling. Het predikherenklooster is een uiterst waardevolle historische bron en getuige voor de geschiedschrijving van de bedelorden en in het bijzonder van de orde der dominicanen, in de Nederlanden, Vlaanderen en Mechelen. De dominicanen vestigden zich in de zeventiende eeuw in de binnenstad van Mechelen. De vestiging van de orde en de bouw van het klooster zijn illustratief voor de toenmalige tijdsgesest die gekenmerkt werd door de tachtigjarige oorlog en de contrareformatie. In de 17de eeuw kwamen veel kloosters zich in steden vestigen. De stad werd geassocieerd met een losse moraal en was de voedingsbodem voor ketterijen. Voor de kloostergemeenschappen was ze daarom een ideaal werkterrein: er zijn veel mensen om boodschap te verkondigen en daarnaast is het een rijke bron van inkomsten. Het huidige kloostergebouw vandaag is een materiële getuige van de uitvalsbasis voor de Mechelse werking van de predikherenorde.

Binnen de algemeen historisch waarden, is het predikherenklooster ook van belang omwille van haar uitdrukking van een bestuurlijke ontwikkeling in de 19de en 20ste eeuw. De 19de-eeuwse militaire fase van het kloostercomplex heeft een historische waarde binnen de context van Mechelen als garnizoensstad. Het klooster was een onderdeel van een cluster van militaire en politionele functies en gebouwen die tijdens het Hollandse bewind (1814-1830) in het noorden van de binnenstad tot stand kwam. Het predikherenklooster heeft hier een belangrijke rol gespeeld waarbij het dienst deed als kazerne, hospitaal en arsenaal.

Het nog resterende deel tuinmuur maakte in de 19de en 20ste eeuw deel uit van de militaire cluster waartoe ook het klooster behoorde. Het resterende deel tuinmuur was de plek waar in de 20ste eeuw de ‘Beulen Van Breendonk’ zijn gefusilleerd.

Het kloostercomplex getuigt dus van drie conflicten die bepalend zijn geweest voor de vorming van het moderne Europa:

- de Reformatie
- de oorlogen ten gevolge van de Franse Revolutie
- de Tweede Wereldoorlog

Ensemblewaarden en stedenbouwkundige waarden

Op stedenbouwkundig vlak hebben de opvattingen over kloosterbouw in de 16de en 17de eeuw vrij grote stedenbouwkundige gevolgen gehad. Het dwingende architecturale programma, dat afgeleid was van de kloosterregel, vereiste vrijwel onontkoombaar de verbouwing, of zelfs de afbraak en de reconstructie van grotere gebouwen op de plaats waar de kloostergemeenschappen zich gingen vestigen. Bij hun vestiging vernietigden kerken en kloosters vaak de historische perceellering en namen ze een groot deel van de stedelijke ruimte in die in de meeste gevallen voorbestemd was voor woningen. Ze zijn dan ook over het algemeen gelegen aan de rand van een nederzetting. Op oude kaarten

Over bibliotheken

Zoals zo vaak het geval is in het leven en de ontwikkeling van een stad, is het niet de technologische verandering op zich die rechtstreeks de evolutie van bibliotheken stuurt. Integendeel, het zijn de economische en technologische evoluties die onze samenleving meer en meer ingrijpend veranderen. De grotere diversiteit van onze samenleving en de verzwakking van het sociale welzijn in combinatie met goedkope en snelle lange afstandscommunicatie dient naar ons gevoel te veranderen naar wat vertrouwd is of naar wat voor onze gemeenschap belangrijk is. De beste bibliotheken reageren op de bewegingen in hun samenleving waarbij uiteraard gebruik gemaakt wordt van de beschikbare technische middelen.

In Noord-Europa worden enkele mogelijkheden voor de toekomst van de openbare bibliotheken geschetst. Uw programma van eisen komt overeen met de ambities van vernieuwers op het gebied van openbare bibliotheken: het verplaatsen van opslag naar communicatie en van passief naar actief. Een reeks verklaringen van bibliothecarissen uit Oslo, Stockholm, Birmingham, Den Haag en Helsinki benadrukken deze opkomende innovatieve consensus:

“Meer en meer mensen maken gebruik van de bibliotheek zonder iets uit te lenen.”

“Op het eerste zicht kan het lijken de digitale materialen een meer “DIY” benadering van de bibliotheekinhoud mogelijk maken... maar zelfs voor de meest ervaren onderzoekers... vereist het bereiken van een vlotheid in het gebruik van de talloze digitale middelen de hulp van een bibliothecaris. De rol van de bibliothecaris is er altijd geweest en zal blijven ... om op te treden als ambassadeur voor de collecties.”

“Bibliotheken zijn plaatsen waar je elkaar kunt ontmoeten en veel kan worden georganiseerd: taalgevoel in taalcafés, verhaalgevoel in digitale voorlees-workshops, technische kennis in helpdesksessies en ideeën in de ‘open ruimten’.”

“Individuele personen en groepen maken gebruik van de bibliotheek om elkaar te ontmoeten en zo aan het maatschappelijk kapitaal van de regio bij te dragen... De daaruit voortvloeiende openbare ruimte heeft een enorme impact op de kwaliteit van de lokale sociale relaties, van de plaatselijke democratie en van het lokale gevoel van sociale rechtvaardigheid.”

“De bibliotheken in allochtone wijken zijn erg druk. De aandacht gaat vooral naar ongeletterde moeders met kinderen. Zij leren dat een bibliotheek een belangrijke plaats is voor hun kinderen. De bibliotheek is ook een veilige plek waar de kinderen later op hun eigen naartoe kunnen gaan. Voor veel moslimmeisjes is de bibliotheek de enige plek waar ze alleen naartoe kunnen gaan.”

“De wijkbibliotheken worden gepositioneerd als ‘de huiskamer van de buurt’.”

Belangrijke overwegingen zijn dan ook:

• **Het creëren van een openbare ruimte die voor iedereen open staat, maar waar specifiek, ‘burgerlijk’ gedrag wordt gevraagd.**

Het klooster heeft een hoge waardigheid die onder de juiste omstandigheden deze behoefte kan ondersteunen. Dit is niet specifiek de erfgoedwaarde, het is eerder de belichaming van een 'derde dimensie' die voorbij gaat aan de waarden van werk en thuis. In de bibliotheek van Antwerpen (Permeke), een oude autogarage, wordt dit gevoel van een andere, sociale sfeer, ondersteund.

• **Gemakkelijke toegang en beweging zijn zowel fysiek als psychisch.**

Het retail-model dat toegepast wordt in de Londense “Idea Stores” werkt met het principe dat het personeel discreet aanwezig moet zijn, zoals bijvoorbeeld naast een bewegingslijn in plaats van aan het einde van deze lijn. Het gevoel van geconfronteerd of bekeken te worden in de bibliotheek, wat vroeger zeer karakteristiek was, is nu verdwenen. Als men erdoor kan, verandert de hele perceptie van de bibliotheek: De Tweebronnen bibliotheek in Leuven is naadloos en onopvallend geïntegreerd in de stad, en vormt als publiek wandelparcours op zich een zijweg van de winkelstraat.

• **Het gevoel van gezelligheid en mogelijkheid trekt aan**

Maar lege vergaderzalen en leeszalen animeren de openbare ruimte van de bibliotheek niet. Een zorgvuldige mix van alledaagse en bijzondere activiteiten is nodig om bij te kunnen dragen aan de aantrekkingskracht van een bruisend 'gemeenschapscentrum'.

• **De media in onze huizen, families en werkplaatsen geeft waarde aan plaatsen van focus en rust.**

Er is nog steeds plaats in deze wereld voor goed ontworpen omgevingen die ons tijdelijk beschermen tegen de vele afleidingen. Zo denken we onder andere aan de boekentoren in Gent waar de vele studenten de bibliotheek gebruiken als studieruimte.

Conceptnota

Ideeën bewegen sneller dan ooit; hun dragers worden steeds lichter, ze vermenigvuldigen in aantal. Dat heeft fundamentele gevolgen voor de bibliotheek. In plaats van een depot voor boeken wordt ze de plaats “Waar mensen ideeën ontmoeten”.

Deze site is gevormd door stromen van ideeën en verhalen: over een persoonlijke God en een gedrukte bijbel over Liberté en Egalité over etniciteit en zuiverheid

Het ommuurde klooster stond in een ommuurde pand binnen de stadsomwalling. Maar ondanks al hun kracht konden deze muren de ideeënstromen niet buiten houden. Dit maakt van de Tinelsite en het Predikherenklooster een voorbeeld van zowel maatschappelijke inertie als beweging. Het klooster staat voor de constructieve, duurzame kracht van ideeën. De ruïne toont hoe de kracht van ideeën grenzen openbreken. Het is een heilig toevluchtsoord opengebroken.

De bibliotheek die we voorstellen, is zowel beschermd als poreus - een open heiligdom. Het park stroomt er doorheen. De nieuwe kloostertuin is een onderdeel van de openbare ruimte. Het groen stroomt elke bibliotheekkamer binnen. Een eiland van wilde landschap bezet het kloostertuin.

Met eenvoudige herstelwerken nemen we de uitnodiging van het kloostergebouw aan, we bouwen vanuit de cellen en gangen van de militaire periode een gulle suite van genereuze openbare ruimtes.

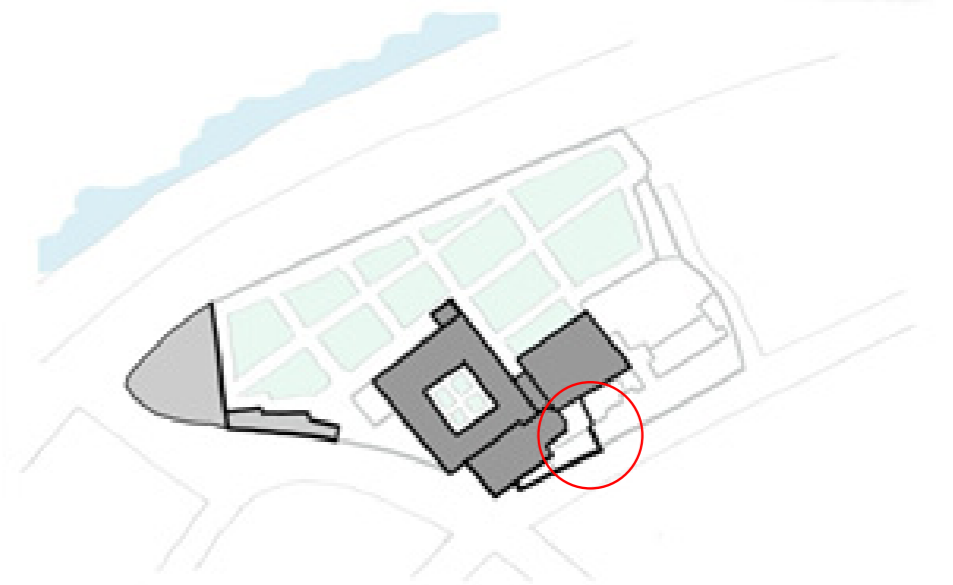
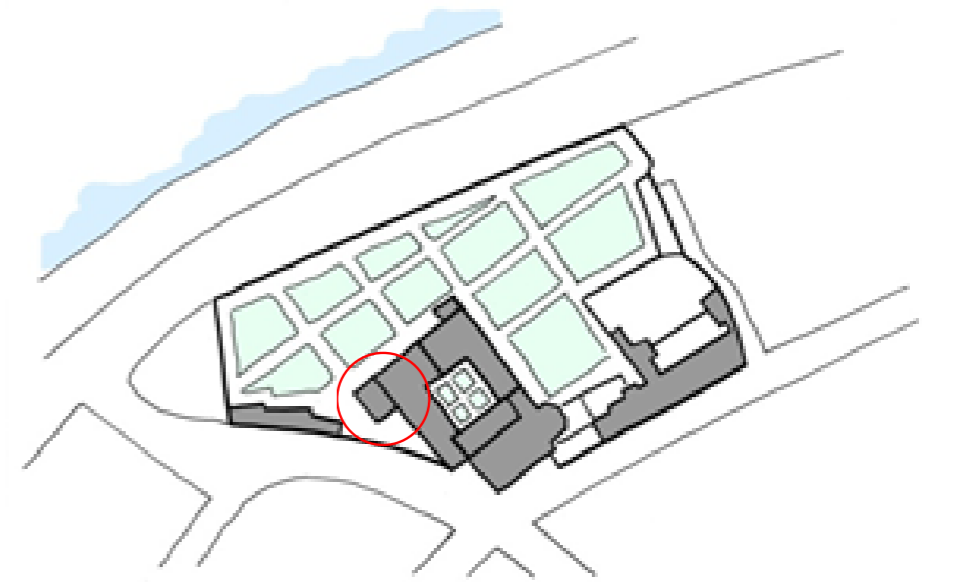
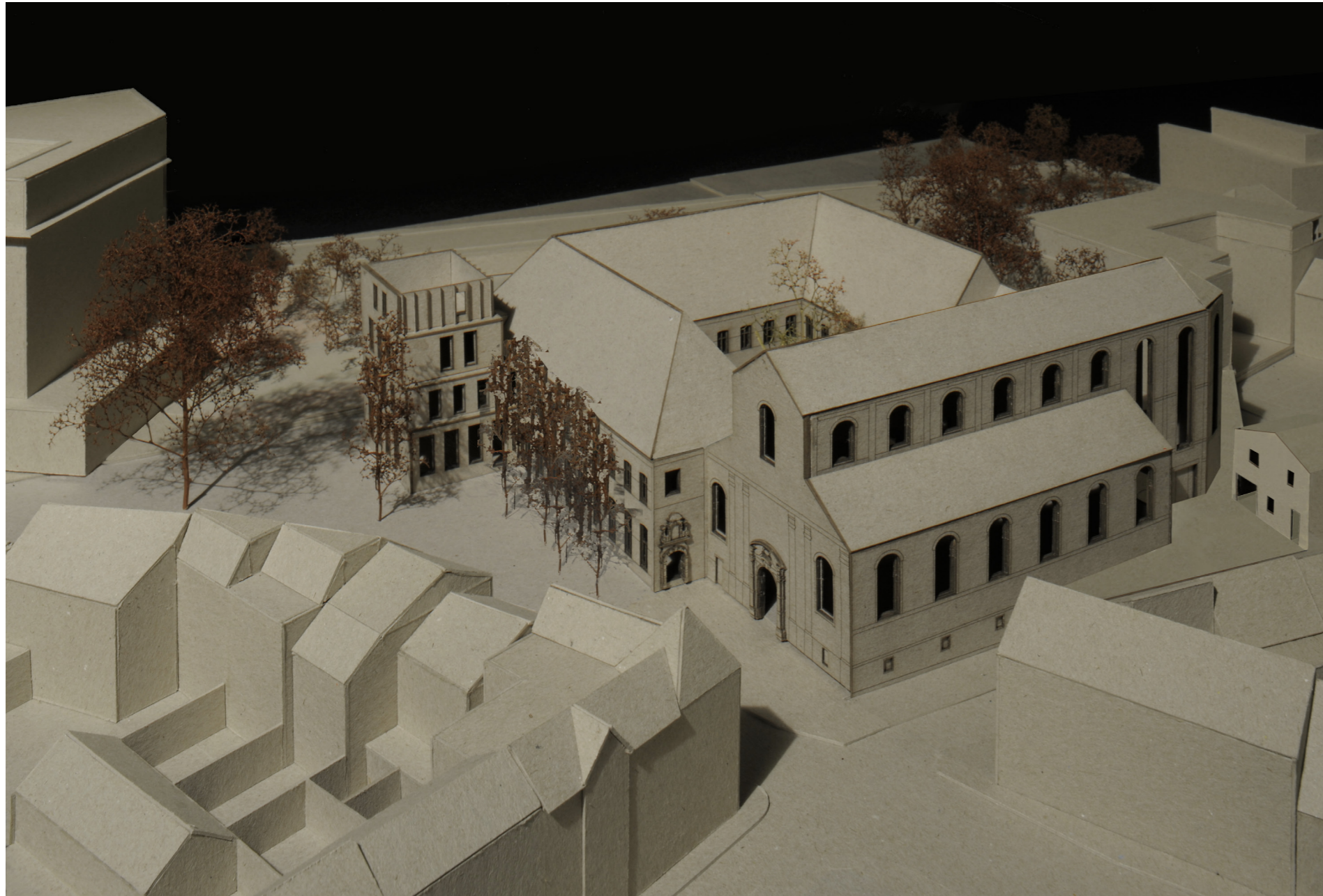
De kerk is een ruïne. We laten het een ruïne (zelfs als we het herstellen). In dit schouwspel van daglicht op afbrokkelende bakstenen, gewelven als een bewolkte hemel. In de schaduw van de conflicten die dit terrein hebben gevormd. Maken we een ruimte voor discussie en debat. Een theater - in de vorm van een ark.

Alhoewel het een aparte plek is, is de bibliotheek zowel extravert als reflectie. We voegen een kleine toren toe op de noordwestelijke hoek, en kijken zo uit over de straat. Het bevat een reeks van gezellige kamers: een café, klaslokalen, een polyvalente zaal. Een babbeltoren - met een Babelse resonantie.

Samen vormt dit alles een bibliotheek die geijkt is op vele elementen:

- Publiek
- Gecultiveerd
- Dramatisch
- Gezellig

Interventies en restauratiefilosofie

Reflectie over de Voorgestelde Herbestemming

Door de ontkerkelijking in ons land verliezen steeds meer religieuze gebouwen hun oorspronkelijke functies. De leegstand van deze religieuze gebouwen zorgt in vele gevallen voor een sterk verval van het bouwwerk zoals onder andere het geval is bij het Predikherenklooster te Mechelen. Een nieuwe herbestemming zorgt voor een heropleving en instandhouding van het gebouw maar houdt eveneens het risico in dat ingrijpende aanpassingen de monumentale waarden van het gebouw kunnen aantasten. Bij het zoeken van een geschikte herbestemming is het bijgevolg noodzakelijk dat het gebouw ingevuld wordt met een functie die de draagkracht van het gebouw niet overschrijdt. Nieuwe functies stellen namelijk nieuwe eisen aan het gebouw zoals bijvoorbeeld extra daglicht of meer comfort.

Vanuit de Stad Mechelen wordt geopteerd een bibliotheekfunctie onder te brengen in het voormalige Predikherenklooster. Wat op het eerste zicht een gemakkelijk te verzoenen functie met het bestaande gebouw lijkt, brengt in de ontwerpfase toch heel wat dilemma's en risico's met zich mee. Een bibliotheekfunctie stelt hoge eisen naar het gebruik toe, zowel op het vlak van comfort, lichttoetreding en technieken als op het vlak van publieksstroom. Deze hoge eisen in combinatie met de ruïneuze toestand waarin het gebouw zich vandaag bevindt en de hoge monumentale waarde van bepaalde elementen vormt het kernvraagstuk van deze ontwerpogave. Indien dit kernvraagstuk niet met een correcte methodologie wordt beantwoord bestaat het gevaar dat het uitgebreide programma van de herbestemming, dat vooropgesteld werd door de Stad Mechelen, de draagkracht van de erfgoed-site overstijgt.

Inpassing van de stadsbibliotheek in het Predikherenklooster

Hoewel de oppervlakte van het klooster en het programma van eisen op het eerste zicht lijken overeen te stemmen - 5.381 m² gebouwde oppervlakte om 4.148 m² te huisvesten - wordt deze taak door verschillende factoren bemoeilijkt:

- **Op de gelijkvloerse verdieping en de eerste verdieping** zijn de kamers rond de pandgangen van goede afmetingen en verhoudingen, voorzien van voldoende daglicht en hebben ze zicht op groen. Het is gangbaar om voor deze kamers een klassieke ofwel een meer 'interactieve' interpretatie van de bibliotheek toe te passen. Maar na het aftrekken van de twee trap- en liftkokers levert dit nog maar 1700 m² op.
- Voorts is **de kelder** van beperkte functionaliteit. Zelfs als deze uitgegraven zou worden (wat volgens onze eerste inschatting niet aangeraden is) geniet deze ruimte niet van daglicht of verluchting.
- Betreffende de **kerk en het pandgang** kan de efficiëntie van het oppervlaktegebruik geen voorrang hebben door de bijzondere vormgeving van het gebouw en haar erfgoedwaarde.
- Voor de **zolderverdieping** is de daglichttoetreding gevoelig ten opzichte van de uitwendige proporties die nu sterk aangetast worden door de militaire dakvensters. Ook het opdelen van de zolderverdieping is kleinere ruimten is niet evident.

ALGEMENE RESTAURATIEFILOSOFIE

De kerndoelstelling van de restauratie houdt volgens ons in de waardevolle elementen van het gebouw tot hun recht te laten komen zodat het publiek het gebouw kan begrijpen. Dit is volgens ons niet mogelijk door één periode uit te kiezen als referentieperiode voor de restauratie. De waarde van het gebouw ligt onder andere in haar historische gelaagdheid. Ook is er weinig authentiek materiaal overgebleven om naar één referentieperiode terug te keren. De kunst bij deze restauratie is de verschillende bouwperiodes naast elkaar te laten bestaan en de leesbaarheid van het monument te vergroten zodat bezoekers de waardevolle elementen eruit kunnen destilleren en appreciëren.

Om binnen zijn nieuwe functie recht te doen aan de specifieke cultuurhistorische betekenis van het kloostercomplex werd besloten om het gebouw een nieuwe 'laag' te geven. Het toevoegen van een nieuwe 'laag' in de vorm van enkele extensies en nieuwe volumes biedt de kans om die functies die zwaar belastend zijn uit het monument te trekken zodat de karakteristieke historische waarden van het gebouw tot hun recht kunnen komen, benut kunnen worden en in hun nieuwe functie tot meerwaarde gebracht kunnen worden. Deze aanpak is consequent met de dynamische evolutie die dit complex rond zijn kern heeft gekend tijdens de laatste eeuwen. Net als bij de vroeger uitgevoerde toevoegingen en tussenkomsten, wensen we geen bewuste scheiding te creëren tussen de nieuwe elementen en het bestaande bouwweefsel. Nieuwe elementen zullen in baksteenmetselwerk en houten schrijnwerk uitgevoerd worden met de huidige mogelijkheden op het vlak van technieken en materialen zoals bijvoorbeeld betonnen gewelven met slanke proporties of de massa van gelamineerd hout.

Volgende vraagstukken geven de algemene filosofie weer:

Visie tegenover de verhouding tussen klooster en tuin

De aanleg van de buitenomgeving rondom het klooster is volgens ons onlosmakelijk verbonden met de herinrichting van het kloostergebouw. In de 17de eeuw vestigde de predikherenorde zich op een terrein dat het toeliet om een klooster te bouwen dat perfect beantwoorde aan het ideologisch en functioneel type plan uit de regel van Benedictus. De inplanting van de gebouwen op het grote terrein, de aanleg van het hof, de constructie en de ruimteverdeling zijn weldoordacht en volgens een strikt functionalisme op ideologische wijze georganiseerd. De tuin en het kloostergebouw waren onlosmakelijk met elkaar verbonden en vertellen samen één verhaal. Het gebouw van het Museum Kazerne Dossin verbetert deze verhouding niet. In de haalbaarheidsstudie werd reeds beseft dat het grote nieuwbouwwolume weinig integratie heeft in de parkruimte. Het museum is, terecht, een monument. We zijn van mening dat het versterken van de verbanden tussen het kloostergebouw en het park waarde kan opleveren op meerdere vlakken. Hiervoor dienen de niveauverschillen zacht behandeld te worden en dient de structuur van het park visuele en

fysische relaties met het klooster te hebben (bijvoorbeeld de positionering van de toegangsdeuren). Zo zullen in ons ontwerp de bijkomende toegangen tot de bibliotheek via de winkel en het café bijdragen aan het parkleven. Het nieuwe torenvolume in ons ontwerp tracht ook een verbinding te maken met het Museum Kazerne Dossin, opdat ze samen een breed en hoog portaal aan het park vormen. De buitenomgeving dient op die wijze aangelegd te worden zodat het nieuwe museumgebouw en het kloostergebouw naast elkaar kunnen bestaan en de waarden en/of eisen van beide gebouwen tot hun recht kunnen komen. De open buitenruimte kan de verbindende/verzoenende factor tussen beide, toch wel sterk contrasterende, gebouwen zijn.

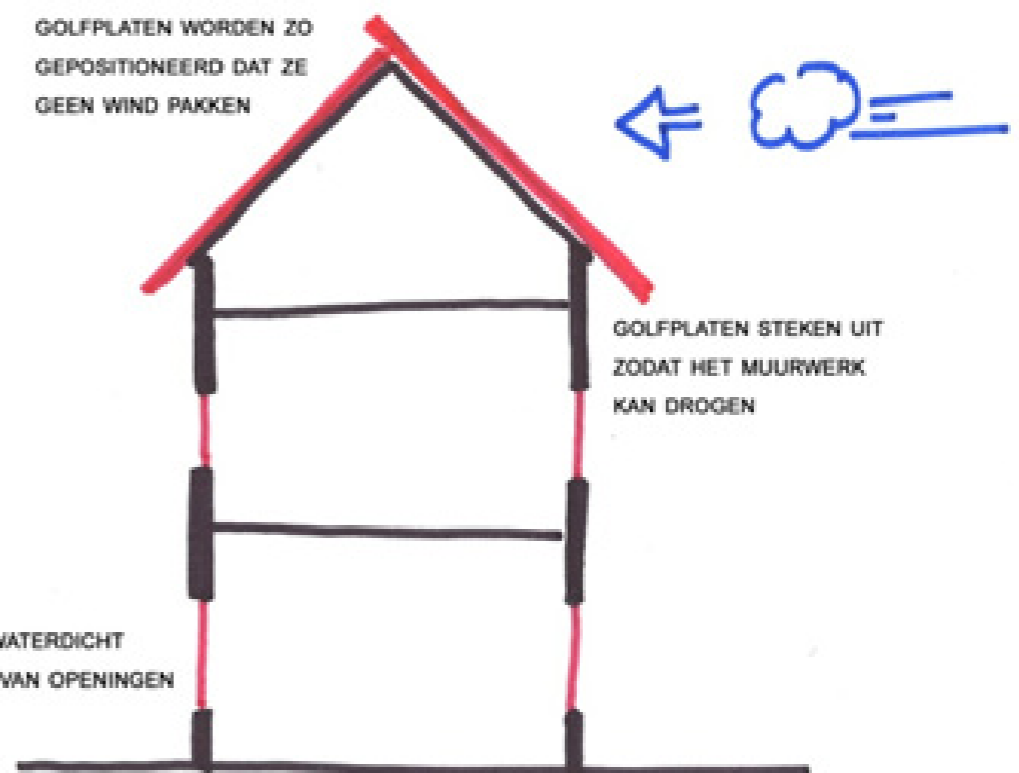
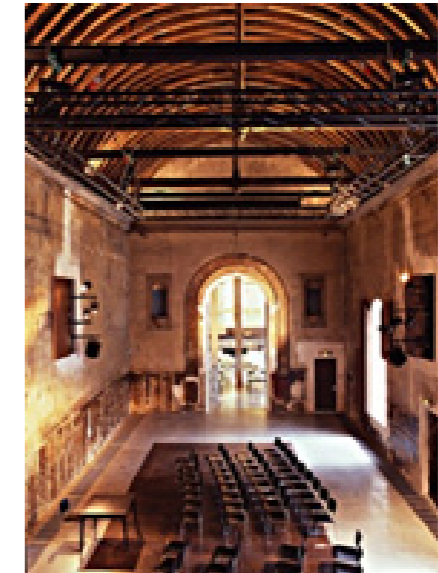
Visie tegenover de verdwenen oorspronkelijke elementen

In de militaire fase zijn heel wat aanpassings- en verbouwingswerken uitgevoerd aan het kloostergebouw. Hierdoor is heel wat authentiek materiaal verloren gegaan. Daarenboven staat het gebouw al meer dan 25 jaar leeg waardoor het sterk degradeerde met verlies van authentiek materiaal tot gevolg. Deze twee zaken maken dat er heel weinig materiaal resteert om een volledige en gefungeerde reconstructie te kunnen maken. Bovendien zou een zware reconstructie de historische gelaagdheid van het gebouw teniet doen. Toch zorgen bepaalde verdwenen elementen, zoals bijvoorbeeld dichtgemetselde vensteropeningen en afgebroken volumes zoals bijvoorbeeld het calefactorium, dat de leesbaarheid van het waardevolle architecturale concept afneemt. In bepaalde gevallen kan een reconstructie dus wel beargumenteerd worden om zo de verschillende waarden van het gebouw te kunnen versterken. Een hedendaagse interpretatie van deze verdwenen elementen of volumes behoort volgens ons zeker tot de mogelijkheden en de draagkracht van het gebouw.

Visie tegenover aanpassingen aan de oorspronkelijke constructie

Zoals door de Stad Mechelen wordt aangegeven zijn we het ermee eens dat elke ingreep weloverwogen dient te zijn en dat ze de erfgoedwaarde van het gebouw niet mag aantasten. Toch zal het concept van de nieuwe stedelijke bibliotheek zich moeten verzoenen met het klooster als historisch waardevolle materie. Hierbij zal rekening gehouden moeten worden met het programma van eisen en de hedendaagse comforteisen en normen. Er zullen dus ongetwijfeld ingrepen moeten gebeuren aan de oorspronkelijke constructie. Opties die voortvloeien uit het programma zijn niet enkel noodzakelijk, ze versterken ook de waarde van het monument door haar op een duurzame wijze in het maatschappelijk bestel in te schakelen. Het nieuwe programma dient hierbij wel in de context van het monument geïnterpreteerd te worden. Voor elke ingreep zal men moeten overwegen hoe groot de impact is op de erfgoedwaarden. Zo zal men bijvoorbeeld met nieuwe doorboringen in de pandgang moeten overwegen wat de ruimtelijke impact ervan is op de pandgang en of ze het oorspronkelijke circulatiepatroon niet te sterk aantasten. Een evenwicht tussen porositeit en ruimtelijke definitie dient gevonden te worden.

Restauratiefilosofie

Visie tegenover ingrepen uit de militaire periode

De militaire periode is niet geheel zonder waarde geweest voor het kloostergebouw. Niet alleen zijn enkele materiele overblijfselen een getuigenis van de militaire cluster waartoe het klooster behoorde in de 19de en 20ste eeuw, ook is de militaire periode van belang voor de historische gelaagdheid van het klooster en de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis. Al deze ingrepen ongedaan maken en terugkeren naar de kloosterfase zou de erfgoedwaarde van het gebouw doen verminderen. De portalen in blauwe hardsteen en de kerkvloer uit kasseien kunnen tot de bijzonderste ingrepen van de militaire periode gerekend worden binnen de opbrengst die ze voor het geheel van het kloostercomplex betekenen.

Wel dient vermeld te worden dat bepaalde elementen uit de militaire periode ook storend werken. Hierbij wordt vooral gedacht aan functionele toevoegingen of wijzigingen zoals schoorstenen, dichtgetimmerde vensteropeningen en dergelijke. Zo tasten de militaire dakvensters bijvoorbeeld sterk de verhoudingen van het kloostergebouw langs de straatzijde aan. Deze ingrepen kunnen verwijderd worden om andere erfgoedwaarden beter tot hun recht te laten komen.

Visie tegenover nieuwe toevoegingen, volumes in het kerkgebouw

De integratie van nieuwe volumes in het kerkgebouw behoort volgens ons zeker tot de mogelijkheden van de kerk. Het kerkgebouw is slechts een veertig tal jaar effectief in gebruik geweest als Kerk. Nadien heeft men gedurende de militaire periode ontzettend veel aanpassings- en verbouwingswerken uitgevoerd aan het kerkgebouw. Van het oorspronkelijke meubilair is niets meer overgebleven. Ook van de oorspronkelijke interieurafwerkingen is weinig bewaard gebleven. Zo werd onder andere de marmeren vloer van de kerk verkocht. Het kerkgebouw heeft vandaag de dag meer het aanschijn van een markthal dan van een Kerk. Het uitvoeren van een volledige en gefundeerde reconstructie is door de schaarse hoeveelheid aan authentiek materiaal niet verantwoord. In dit opzicht lijkt een hedendaagse invulling, die de kerkruimte aankleedt, verantwoord. Omkeerbaarheid is hierbij wel een belangrijk principe. Ook dienen de nieuwe ingrepen de erfgoedwaarden van het kerkgebouw te vrijwaren.

SPECIFIEKE RESTAURATIEOPTIES

Dringende instandhoudingsopties

Wanneer men de verschillende fotoreportages uit de 20ste eeuw uit de bouwhistorische studie vergelijkt met de huidige situatie ziet men dat het gebouw ten gevolge van een jarenlange verwaarlozing ontzettend veel authentiek materiaal verloren heeft. En ook vandaag gaat de toestand van het gebouw nog razendsnel achteruit. De vele lekken in de gootconstructies, kapotte ruiten, openstaande deuren, ingestorte muurdelen, ... maken dat het interieur van het gebouw een buitenruimte is geworden. Het interieur van het gebouw is niet voorzien op de

omstandigheden waaraan ze wordt blootgesteld. Vorstschade, insijpelend regenwater en met ijs bedekte gordelbogen zijn enkele gevolgen van deze extreme omstandigheden waarin het gebouw zich bevindt.

Nog eens enkele jaren wachten op een restauratie zou het gebouw geen goed doen. Om verdere degradaties te beperken wordt daarom voorgesteld om, voorgaande op het restauratiedossier, enkele dringende instandhoudingswerken uit te voeren. Deze dringende instandhoudingswerken houden volgens ons in het gebouw wind- en waterdicht af te sluiten. Voor deze afsluiting wordt gedacht het dak af te schermen met gegolfde kunststofplaten of polycarbonaatplaten. Deze platen maken het mogelijk om het onderliggende gebouw af te schermen van regenwater en zorgt er bovendien voor dat het gebouw kan starten met drogen. Het muurwerk is zodanig verzadigd met regenwater dat de droging ervan enkele jaren duurt. Indien men dit binnen de realisatietermijn van de restauratie moet uitvoeren zal het muurwerk nooit tijd genoeg hebben om te drogen en zal de restauratie ervan geen duurzame ingreep zijn. Naast het afdekken van het dak wordt ook voorgesteld om alle vensters, deuren en andere openingen wind- en waterdicht af te sluiten om de verdere aftakeling van het gebouw te beperken en het drogingsproces van het gebouw reeds mogelijk te maken.

Gevelreiniging- en restauratie

De gevels van het klooster zijn traditioneel opgebouwd uit baksteen en witte natuursteen. Met de gevelreiniging is het de bedoeling het grove vuil en de verfresten van de gevels te verwijderen. Het is echter niet de bedoeling om het patina van de gevels te verwijderen. Gezien de slechte staat van het metselwerk lijkt een zware gevelrestauratie noodzakelijk. De sterk beschadigde bakstenen zullen identiek vervangen worden met een gepaste vervangsteen. Enkel op deze manier is een duurzame oplossing verzekerd. De verweerde witte natuursteen zal gerestaureerd worden afhankelijk van de schade door vervanging, gedeeltelijke vervanging, lacunes worden gerestaureerd met aangepaste mortels en indien nodig en mogelijk na onderzoek worden bepaalde zones verhard en/of gehydrofobeerd. Bijkomstig zal men de gevelvlakken ook moeten hervoegeen. De kwaliteit van het voegwerk zal voor een groot deel de duurzaamheid van het gevelparament bepalen.

Restauratie van waardevolle interieurafwerkingen

Het gebouw is in zodanig slechte staat door de lange leegstand dat instandhouding soms geen optie is en een restauratie, hoewel deze volgens de Stad Mechelen een uitzonderingskarakter moet dragen, zich toch opdringt. De leesbaarheid van sommige erfgoedwaarden is in bepaalde gevallen verloren gegaan door de slechte bewaringstoestand.

Voor de restauratie van de interieurafwerkingen zal op twee manieren gewerkt worden.

1. Restauratie en waar nodig reconstructie van verdwenen elementen

Om de leesbaarheid van de kloostervleugels terug te verbeteren zou er onder andere geopteerd worden om een restauratie uit te voeren op de stucgewelven van de pandgangen en de bibliotheek. Plaatselijk zal deze restauratie aangevuld worden met een reconstructie van de verdwenen ornamentiek. De fotoreportages die gemaakt werden omstreeks 1950 en 1977 bieden ons voldoende informatie om een verantwoorde reconstructie uit te voeren. Met deze reconstructie hopen we de leesbaarheid van de waardevolle iconografie op de gewelven te verbeteren.

2. Conservatie en lichte restauratie

In de kerkruimte daarentegen, die zeer sterk werd aangepast en verbouwd in de militaire periode, zou eerder geopteerd worden voor een conservatie en lichte restauratie van de stucgewelven en de muren. Voor deze ingreep wordt de stabiliteit eerst verbeterd en zullen loshangende elementen gefixeerd worden zonder ze te reconstrueren. Over het algemeen is zeer weinig authentiek materiaal bewaard gebleven in het kerkgebouw. Om de schaarse hoeveelheid authentiek materiaal te vrijwaren en om de historische gelaagdheid van het kerkgebouw te behouden lijkt een instandhouding en stabilisatie geschikter. Bovendien heeft de ongerestaureerde kerkruimte momenteel een eigen, krachtige en monumentale uitstraling. Deze uitstraling blijft op deze manier behouden en sluit zo indirect aan bij de Barokke geest waar de sterfelijkheid, de ruïne en het belichamen van idealen sterk in de verbeelding van die tijd aanwezig waren.

Nieuwe trap- en liftkokers

De nieuwe trap- en liftkokers zullen ingebracht worden in het gebouw als een vrijdragende structuur binnen de bestaande structuur van het gebouw. De kokers worden gefundeerd met micropalen. Deze kokers zijn geplaatst ter hoogte van het noordwesten en zuidoosten van de pandgangen. Op deze manier wordt de huidige kelder niet aangetast.

Het verwijderen van scheidingswanden en trappen en het heropenen van dichtgemetselde openingen

Door de vele aanpassings- en verbouwingswerken die uitgevoerd zijn aan het gebouw is de leesbaarheid van het waardevolle architecturale concept afgenomen. Het nieuwe bibliotheekprogramma zal trachten om zich zo veel mogelijk te schikken naar de historische indeling. Hierbij worden waardevolle binnenwanden, deuren en vensters maximaal bewaard. Enkele later toegevoegde lichte wanden worden weggebroken en enkele dichtgemetselde openingen weer opengemaakt. Zo wordt de oorspronkelijke ruimteverdeling zo goed als mogelijk hersteld, wordt de natuurlijke lichtinval opnieuw vergroot en krijgt de circulatie van het nieuwe programma een logische samenhang. Bij deze ingrepen zal de historische gelaagdheid van het gebouw gerespecteerd worden. Niet alle ingrepen uit de militaire periode zullen ongedaan gemaakt worden.

Restauratiefilosofie

Buitenschrijnwerk

Het oppervlak beglazing is voor het totaal van het gebouw erg belangrijk. Oorspronkelijk enkele beglazing in houten profielen hebben uiteraard niet de vereiste thermische weerstand. Omdat het huidige schrijnwerk met beglazing reeds verschillende malen vervangen is geweest, zijn de erfgoedwaarden gering. Dit biedt de mogelijkheid om nieuw, weliswaar gelijkaardig en met respect voor de erfgoedwaarden van het gebouw, schrijnwerk te plaatsen met verbeterde thermisch isolerende karakteristieken en een betere luchtdichtheid. Er zal 'low-iron' glas worden toegepast om een heldere kleur te bereiken zodat de bestaande interieurs niet met een groen-glas-effect aangetast worden. In het kloostergebouw zullen de ramen dicht bij de gevelvlakken geplaatst worden volgens de oorspronkelijke plaatsing. Bij het kerkgebouw daarentegen, wordt geopteerd om de ramen diep naar het interieur toe te schuiven om het ruïneuze effect te behouden.

Toevoegen van twee nieuwe volumes in de kerk: de ‘ark’ en het inkomportaal

De interieurinrichting van een kerkgebouw bepaalt de identiteit van de kerkruimte. Van de oorspronkelijke interieurinrichting van de kerk is zo goed als niets bewaard gebleven. Een hedendaagse en respectvolle invulling om de kerkruimte aan te kleden behoort in dit geval zeker tot de mogelijkheden.

Centraal in de kerk wordt een nieuw volume, een agora, toegevoegd. Het nieuwe volume wordt als een vrijdragende structuur geïntegreerd in het kerkgebouw en kan weer volledig weggenomen worden. De open ruimte rondom het volume blijft voldoende groot om het ruimtegevoel van de kerk te bewaren. Daarenboven wordt voor de wanden deels gewerkt met transparante materialen zodat dat de indruk niet gewekt wordt dat de kerk is volgebouwd. Bij het inbrengen van de nieuwe structuur in de kerkruimte zal bijzondere aandacht geschonken worden aan archeologisch onderzoek. Het kerkgebouw bezit hoogstwaarschijnlijk een rijk bodemarchief.

Dit geldt eveneens voor het nieuwe inkomportaal dat in het kerkgebouw gecreëerd zal worden. De hoofdtoegang tot de bibliotheek zal gebeuren via het hoofdportaal van de kerk. Hiertegen zal langs de binnenzijde een inkomhal geconstrueerd worden. Deze inkomhal kan gezien worden als een moderne interpretatie van een oksaal waarbij men net als in de meeste kerkgebouwen binnenkomt in een portaal onder een dakje. Het volume wordt uitgevoerd in een open houten kader en schrijnwerk, en de eerste traveeën van het schip achter dit volume zijn vrijgehouden. Hierdoor kan men de monumentaliteit van het kerkgebouw al ervaren bij het binnenkomen.

Toevoegen van nieuwe volumes aan de buitenzijde van het klooster Om de belasting van het nieuwe bibliotheekprogramma op het historisch waardevolle gebouw te beperken is geopteerd om nieuwe volumes toe te voegen aan het gebouw. Deze nieuwe volumes laten toe om die functies die het risico inhouden de karakteristieke historische waarden van het monument aan te tasten, omwille van de hoge eisen die ze stellen, uit

het gebouw te trekken. Onder de zwaar belastende functies vallen onder andere de klaslokalen, het café, de back-offices en de conciërgewoning. Al deze functies stellen zeer specifieke eisen naar technieken en comfort. Om deze functies in te richten in het kloostergebouw zal men te sterk moeten raken aan het interieur. Om de monumentale binnenruimte van het gebouwikbaar te houden is besloten deze onder te brengen in nieuwe volumes. De ‘footprint’ van deze volumes zijn geïnspireerd op de historische perceellering van het kloostercomplex. Zo word het nieuwe volume tegen de westgevel aan de noordzijde geconstrueerd daar waar vroeger het calefactorium stond. Het volume tegen de zuidgevel verwijst naar de afsluitingsmuur die verplaatst werd tijdens de militaire periode rond 1853.

Vloerniveaus op een gelijke hoogte brengen

De vloeren worden met het oog op een vlotte circulatie, in het bijzonder voor rolstoelgebruikers, op sommige plaatsen verlaagd en op andere plaatsen verhoogd, opdat ze allemaal op gelijke hoogte komen. De huidige vloerbekleding, met geringe historische waarde, wordt hierbij vervangen. Deze ingreep laat niet enkel toe de circulatie te verbeteren maar laat ook toe om er de diverse technieken in onder te brengen. Door de technieken zoveel mogelijk in de vloer onder te brengen zullen andere historisch waardevolle interieurelementen minder aangetast moeten worden.

Isoleren en vernieuwen van het dak en het gebruik van de zolderruimte

Om nieuwe functies onder te brengen in de zolderruimte worden bepaalde eisen gesteld aan deze ruimte. Zo zullen meer comfort, daglicht en compartimentering aan de orde komen. Deze eisen dienen de monumentale waarden van de zolderruimte zo min mogelijk aan te tasten. Om het historische dakspant maximaal te kunnen behouden en het uitzicht niet te sterk te veranderen opteren we om de dakisolatie langs de buitenzijde van de dakvlakken aan te brengen onder de volledig te vernieuwen leibekleding. Ook zal een akoestische isolatie voorzien worden in de vloeropbouw. Om de zolderruimte van voldoende daglicht te voorzien worden de storende horizontale dakramen uit de militaire periode gesupprimeerd en vervangen door een hedendaagse interpretatie van deze ramen die zich beter integreren in het historische gebouw. Er zullen enkel dakramen voorzien worden in de noordelijke en oostelijke dakvlakken aan de zijde van de binnenplaats. Er wordt specifiek gekozen om geen nieuwe dakramen aan te brengen in de dakvlakken die zichtbaar zijn vanop de straat om de impact van deze ingreep zo minimaal mogelijk te houden. Om de ruimtelijkheid van de zolderruimte te behouden wordt geopteerd om de ruimte niet te gaan compartimenteren maar om, net als in de kerkruimte, te werken met een nieuw vrijdragend volume dat ingeschoven wordt in de ruimte zonder hierbij te moeten raken aan het dakspant. Ook hier zou het volume uitgevoerd worden in transparante materialen zodat men de monumentaliteit van de ruimte kan blijven ervaren. Het volume zou slechts een beperkt deel van de zolderruimte in beslag nemen waardoor een uitbreiding van het bibliotheekprogramma in de toekomst mogelijk is in de zolderruimte.

SWOT Analyse

Strengths

- Het **stedenbouwkundig weefsel** langs de Jodenstraat wordt **hersteld en aantrekkelijker** gemaakt door de integratie van nieuwe functies zoals conciërgewoning, boekendeposit enz...
- De **identiteit** van het gebouw wordt **ge vrijwaard** en het **potentieel** van het gebouw wordt optimaal benut door de waardevolle ruimtes te gebruiken voor de inspirerende functies zoals leeszaal, werkplekken, bibliotheek.
- **Belastende functies** zoals keuken, sanitair, stookplaats, toegang leveranciers, conciërgewoning enz. worden geplaatst **in nieuwbouw**.
- Kelder wordt gebruikt als technische koker en dient niet uitgediept te worden zodat de stabiliteit van het gebouw niet in gevaar gebracht wordt.
- Ingrijpende **restauratie** van het gebouw laat toe:
  - De bijzonder **slechte staat** van het gebouw te **herstellen**;
  - Het gebouw te laten beantwoorden aan de **nodige comforteisen**

door de integratie van performante ramen, de toevoeging van een isolerende binnenbepleistering en de isolatie van het dak. Deze restauratie- en renovatie-interventies zijn zorgvuldig uitgekozen **op maat van het gebouw** en dit om de **erfgoedwaarden** van gebouw en site niet aan te tasten.

- Nieuwe toevoegingen zijn discreet en duidelijk herkenbaar en onafhankelijk van de bestaande structuur.
- Duidelijke publieke toegang. De laagdrempeligheid van de bibliotheekfunctie is een tegenstrijdigheid met het gesloten karakter van de kloosterarchitectuur. Hier kan moeilijk aan verholpen worden zonder de monumentwaarde aan te tasten. Dit kan onder andere gecompenseerd worden door een duidelijke publieke toegang te organiseren via de kerk, door architecturale inrichtingen voor het publiek, door omgevingswerken en door de activiteiten van de toekomstige bibliotheek.

- Risicoloo vergunningstraject.

Weaknesses

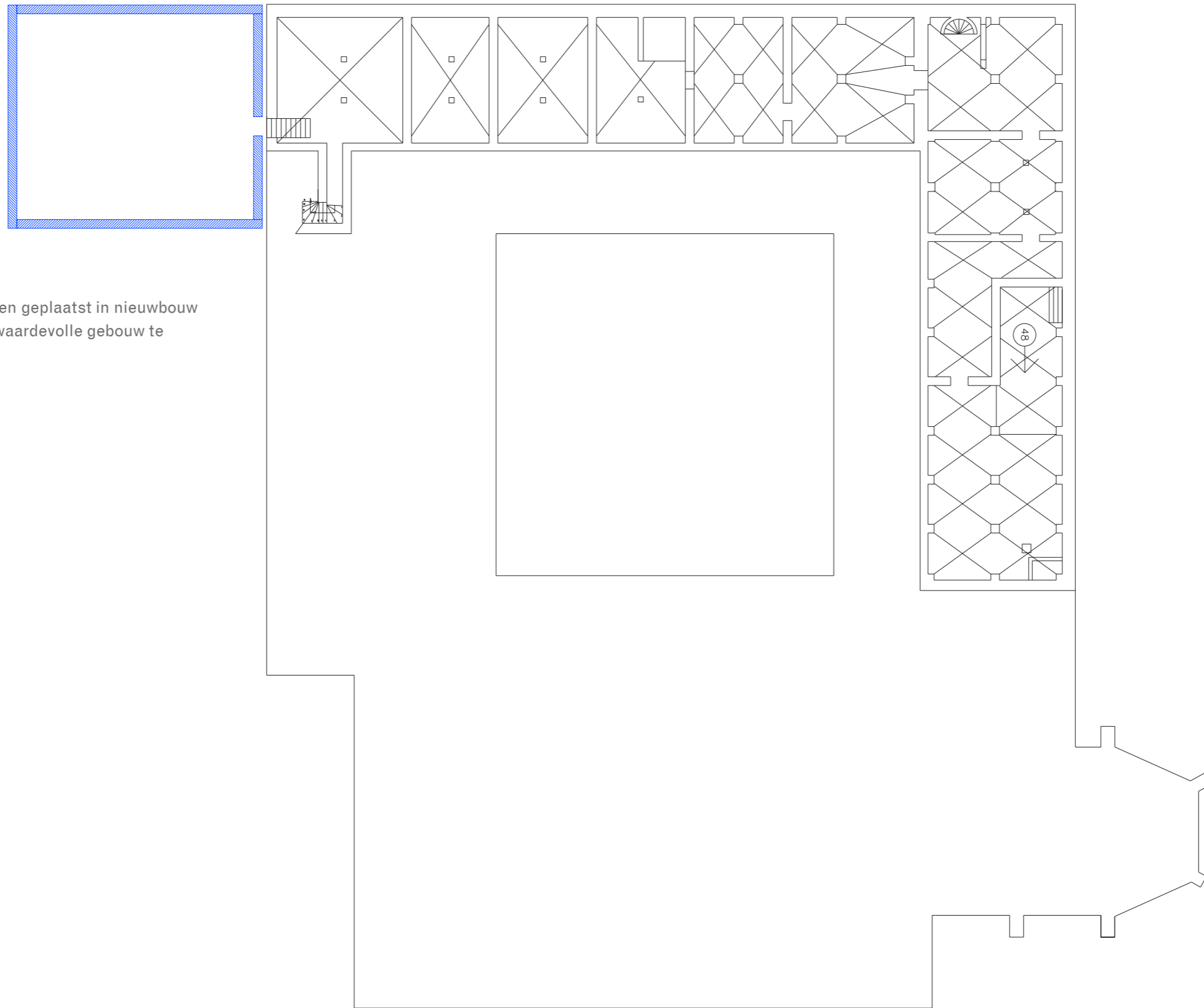
- **Oppervlakteverlies** door waardevolle ruimtes exclusief voor te behouden voor nobele functies.
- Bestaand gebouw kan **niet** beantwoorden aan de **EPB-wetgeving**. Een performante isolatie aan de binnenkant van de gevels zou de duurzaamheid van de gevel aantasten (verhoogd risico op vorstschade en scheurvorming) en een performante isolatie aan de buitenkant is uitgesloten vanuit het oogpunt van erfgoed.

Opportunities

- **Performante duurzame renovatie** mogelijk met respect voor het erfgoed en respect voor de huidige comfort- en veiligheidsvoorschriften
- **Belangrijke renovatiekost** te relativeren door **maximale subsidieerbaarheid**.
- **Sensibilisering** bijzonder waardevol **erfgoed**.
- **Publieke tuin** rondom gebouw kan opnieuw ontworpen worden in relatie tot de bibliotheek.
- **Uitbreiding oppervlakte mogelijk** via zolderruimte (project voorziet versteviging van vloer en isolatie van het dak).

Threats

- Het gebouw bevindt zich in een ruïneuze toestand en verergert dagelijks. Veel belangrijk authentiek materiaal, zoals de bijzondere decoratieve pleisterwerken van de gewelven, gaat verloren. Indien er geen dringende instandhoudingswerken uitgevoerd worden kan de haalbaarheid van de voorziene restauratiewerken in gevaar komen en zal het budget voor de werken aanzienlijk moeten worden verhoogd.

Nieuwbouw exterieur

Zwaar belastende functies worden geplaatst in nieuwbouw om de impact op het historisch waardevolle gebouw te minimaliseren

Analyse Interventies

Nieuwbouw exterieur

Zwaar belastende functies worden geplaatst in nieuwbouw om de impact op het historisch waardevolle gebouw te minimaliseren

Verwijderen van scheidingswanden en trap

Om de leesbaarheid van het historisch waardevolle architecturale concept te verbeteren

Vloerniveaus op gelijke hoogte brengen

Voor een vlotte circulatie
De huidige vloerbekleding in het kloostergebouw dateert uit het midden van de 20ste eeuw en heeft een geringe historische waarde

Nieuwe trap- en liftkokers

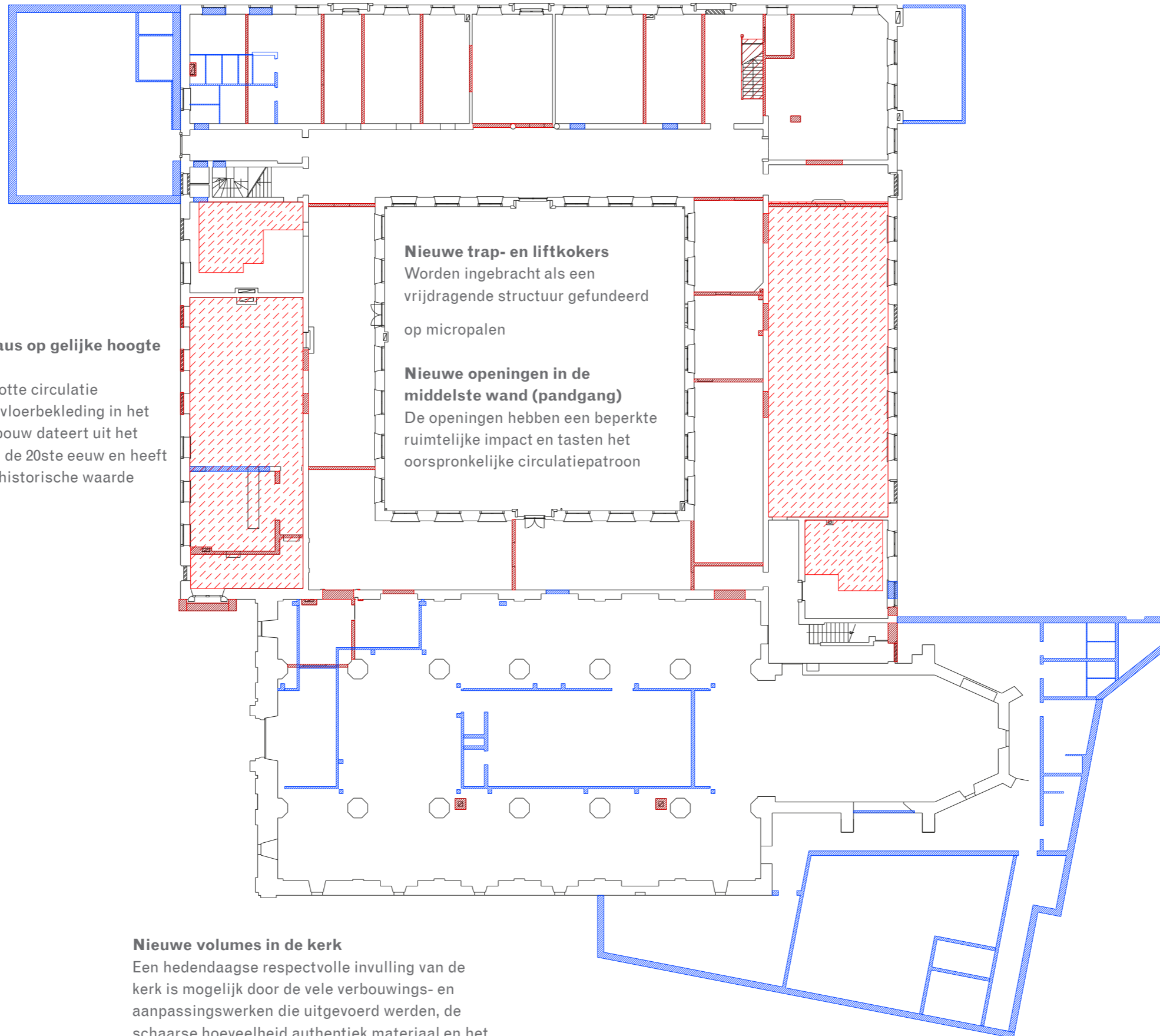
Worden ingebracht als een vrijdragende structuur gefundeerd op micropalen

Nieuwe openingen in de middelste wand (pandgang)

De openingen hebben een beperkte ruimtelijke impact en tasten het oorspronkelijke circulatiepatroon

Nieuwe volumes in de kerk

Een hedendaagse respectvolle invulling van de kerk is mogelijk door de vele verbouwings- en aanpassingswerken die uitgevoerd werden, de schaarse hoeveelheid authentiek materiaal en het

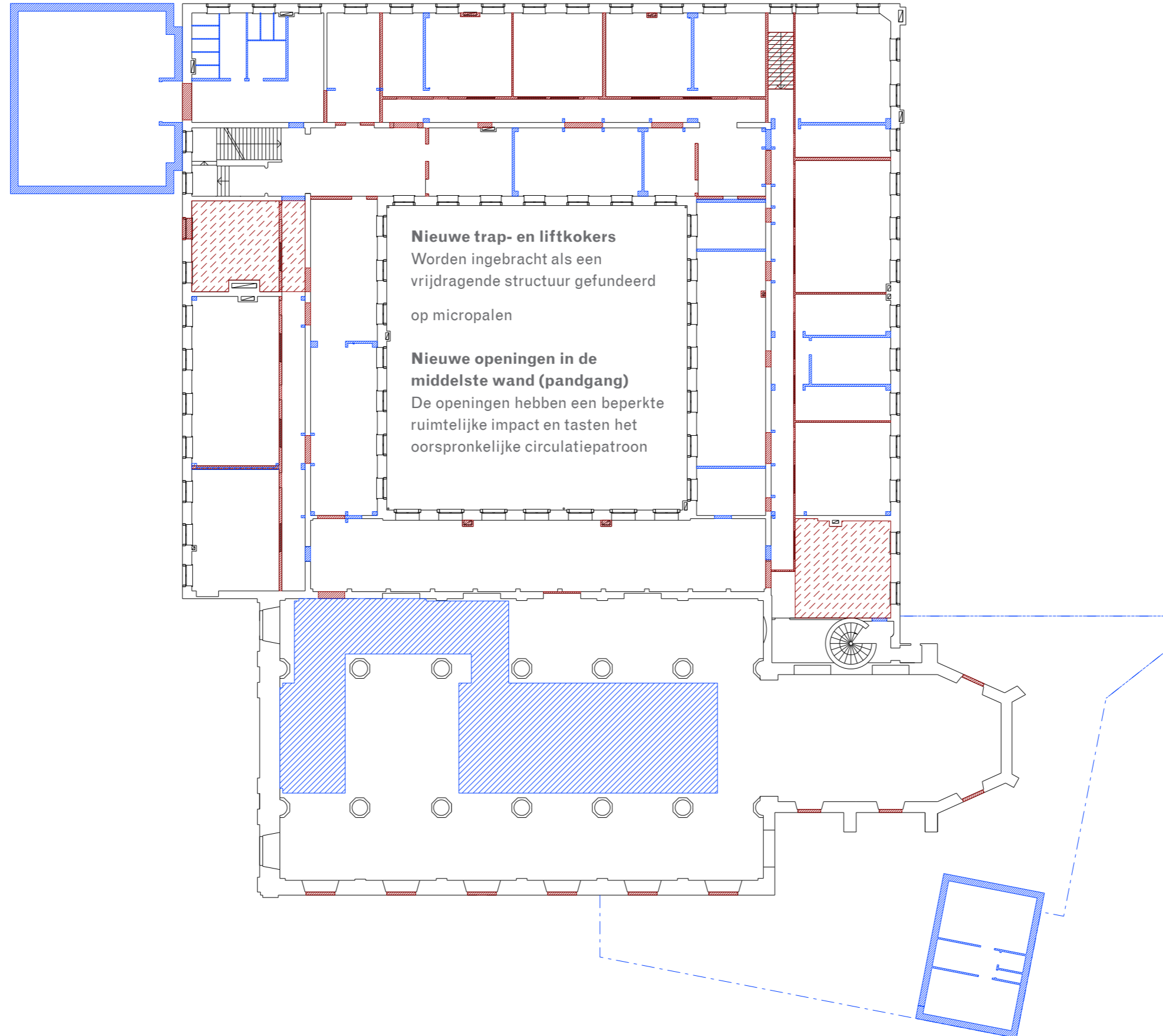
Plan gelijkvloers: toevoegingen in het blauw, afbraak in het rood

Nieuwbouw exterieur

Zwaar belastende functies worden geplaatst in nieuwbouw om de impact op het historisch waardevolle gebouw te minimaliseren

Verwijderen van scheidingswanden en trap

Om de leesbaarheid van het historisch waardevolle architecturale concept te verbeteren

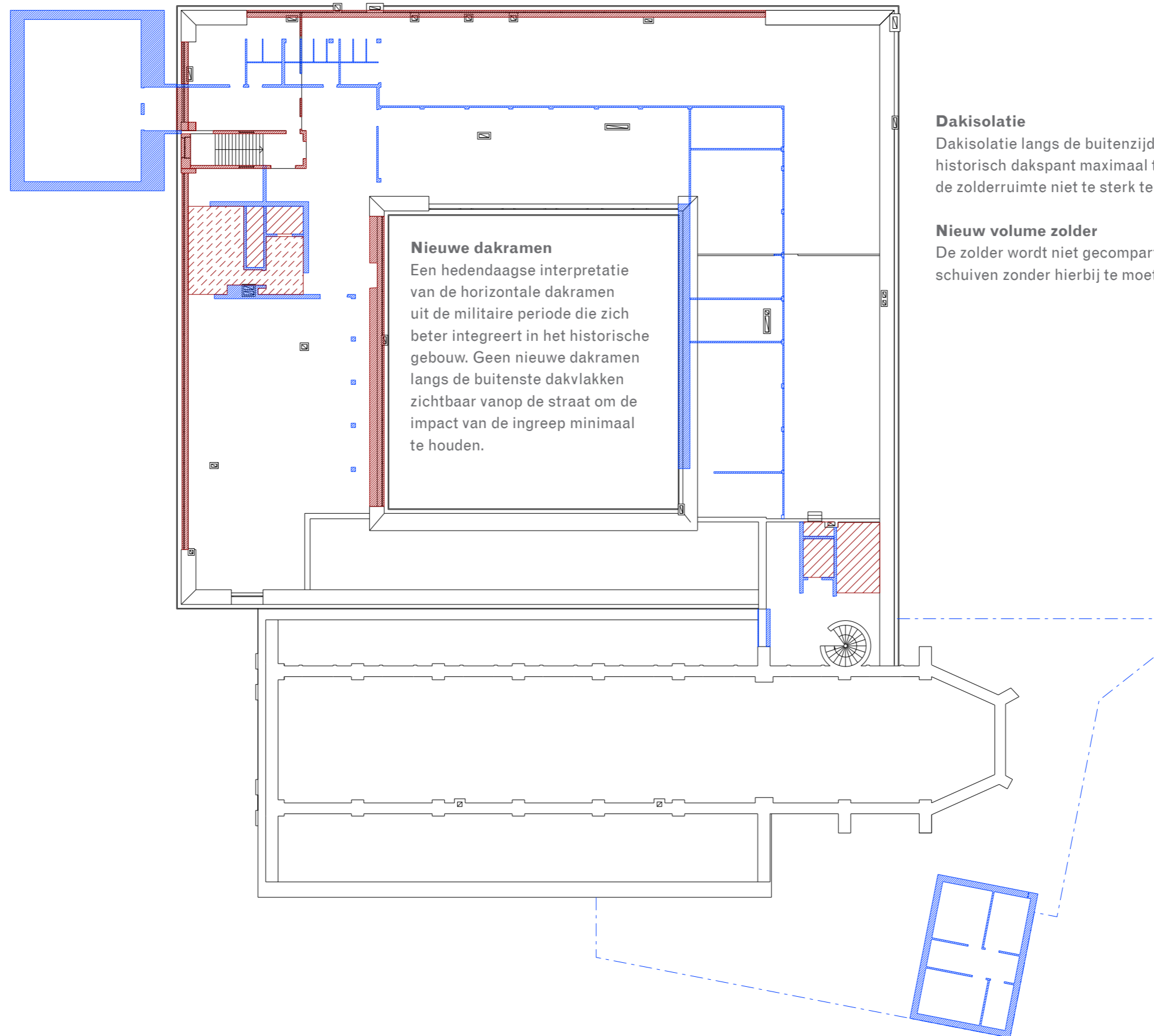
Plan eerste verdieping: toevoegingen in het blauw, afbraak in het rood

Analyse Interventies

Nieuwbouw exterieur

Zwaar belastende functies worden geplaatst in nieuwbouw om de impact op het historisch waardevolle gebouw te minimaliseren

Dakisolatie

Dakisolatie langs de buitenzijde onder de leibekleding om de het historisch dakspant maximaal te kunnen behouden en het uitzicht van de zolderruimte niet te sterk te veranderen.

Nieuw volume zolder

De zolder wordt niet gecompartmenteerd door een nieuw volume in te schuiven zonder hierbij te moeten raken aan het historische dakspant.

Plan tweede verdieping: toevoegingen in het blauw, afbraak in het rood

Stabiliteit

Mogelijkheid/behoefte om de kelder uit te diepen

Binnen het ontwerp wordt geopteerd om de kelder te behouden in zijn huidige vorm en deze niet uit te diepen. De kelder zal gebruikt worden als een horizontale leidingschacht voor de technische uitrustingen. De eventuele verdieping is niet nodig en bovendien niet eenvoudig. Naar alle waarschijnlijkheid heeft de kelder een beperkte diepte omdat het peil van het grondwaterniveau zich mogelijk ter hoogte van de funderingen van de kelder bevindt. Het ondermetselen van deze funderingen heeft een zware budgettaire impact en is niet zonder gevaar voor de stabiliteit van de rest van het gebouw (ondermetselen, grondwaterverlaging, mogelijk slechte ondergrond enzovoort).

Draagvermogen van de vloer op de eerste verdieping

In het nieuwe ontwerp worden de boekenrekken van de bibliotheek ondergebracht op de eerste verdieping. De boekenrekken worden op twee verschillende manieren geschikt. In de eerste manier worden de boekenrekken in een U-vorm langs de buitenzijde van de kloostervleugels gepositioneerd. De vloer bestaat hier uit een vernieuwde betonnen structuur met een bakstenen invulling die dateert uit het midden van de 20ste eeuw. De boekenrekken worden steeds boven een dragende betonnen balk geplaatst, hebben een geringe hoogte en staan ver uit elkaar. Door deze drie ontwerpintenties zal de belasting van de bibliotheek zeker minder dan 300 kg/m² bedragen en kunnen we stellen dat het huidige draagvermogen van de betonnen vloerstructuur waarschijnlijk voldoende is voor de nieuwe invulling. In de tweede manier worden enkele boekenrekken gepositioneerd rond de binnentuin op de eerste verdieping. De boekenrekken zijn hier iets hoger van afmeting maar ook hier staan de boekenrekken ver uit elkaar en steeds boven een gordelboog. Een versteviging van de vloerstructuur lijkt op het eerste zicht niet noodzakelijk. Niettegenstaande zullen deze veronderstellingen in het kader van het definitieve ontwerp verder onderzocht moeten worden op basis van sonderingen. In de samenstelling van het vloerpakket zijn nog te veel onbekende gegevens om definitieve besluiten te maken.

Draagvermogen van de vloer op de zolderverdieping

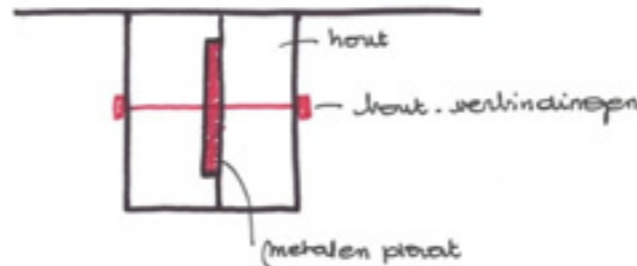
Op basis van een eerste visuele analyse is al snel duidelijk geworden dat de vloerstructuur van de zolderverdieping zich in een zeer slechte staat bevindt. Houtrot, aantasting door insecten, en de ontwikkeling van vegetatie zijn de belangrijkste schadebeelden die de stabiliteit van de vloerstructuur in het gedrang brengen. Sonderingen zullen uitgevoerd moeten worden samen met een fytosanitaire analyse om de toestand en zo ook het draagvermogen van de houten balkstructuur te kunnen bepalen. Uit de resultaten zal blijken in hoeverre het houtwerk vervangen moet worden en in hoeverre de structuur verstevigd moet worden. Indien uit de verschillende onderzoeken blijkt dat de vloerstructuur verstevigd moet worden lijkt een oplossing waarbij een metalen plaat wordt geïntegreerd in de houten balken een geschikte, historisch verantwoorde, oplossing. Het draagvermogen kan op deze manier verdubbeld worden zonder dat het uitzicht drastisch wijzigt.

Stabiliteit van de kerk

De vele waterinfiltraties en de ontwikkeling van vegetatie in het interieur van het kerkgebouw kunnen een bedreiging vormen voor de stabiliteit van het gebouw. Het metselwerk vertoont verspreid lichte scheurvorming, uitgespoeld voegwerk, zoutuitbloeiingen en vorstschade. Deze aantastingen zijn gevaarlijk omdat dit het risico inhoudt dat het metselwerk zijn samenhang verliest. Aanpassingen aan de bestaande structuur zoals bijvoorbeeld nieuwe doorboringen in de wanden van het kerkgebouw en het heropenen van de dichtgemetselde raampartijen dienen bijgevolg met de grootste zorg te gebeuren waarbij vooraf stabiliteitsonderzoeken dienen te gebeuren.

Stabiliteit van het baksteenmetselwerk

Wat van toepassing is op het kerkgebouw is ook van toepassing op het baksteenmetselwerk van het kloostergebouw. Zowel aan de buitenzijde als aan de binnenzijde van de kloostervleugels is heel wat schade op te merken. De schadepatronen zijn gelijkaardig aan deze van het kerkinterieur: vorstschade, lichte scheurvorming, vochtig baksteenmetselwerk, ontwikkeling van vegetatie, ... Ook hier dienen aanpassingen aan de bestaande structuur met de grootste zorg te gebeuren. Sommige metselwerkgehlen zullen gedemonteerd moeten worden. De slechte stenen dienen vervangen te worden en het geheel dient terug opgemetseld te worden met een goede verankering in het bestaande metselwerk.

detail versteviging zoldervloer

Duurzaamheid

Situering en visie

Het bureau duurzaam bouwen en het ingenieursbureaus technieken zijn vanaf de start van het ontwerp betrokken zodat het concept van de gebouwschil en de technische installaties naadloos aansluit bij het architecturaal ontwerp.

Bij het ontwerp van een gebouw starten de bouwheer en het ontwerpteam van een programma van eisen dat via een proces van voortdurend kiezen en beslissen wordt omgezet in plannen en bestekken. Bij het vastleggen van de ontwerpkeuzes moet het ontwerpteam elke deeloplossing en elk samenhangend scenario van deeloplossingen beoordelen op zijn intrinsieke kwaliteiten, op zijn economische haalbaarheid en op zijn interactie met andere ontwerpaspecten. Ontwerpkeuzes gebeuren immers binnen een strikt kader van randvoorwaarden: kosten, wettelijke en functionele eisen, comforteisen, technische mogelijkheden en veiligheidseisen, betrouwbaarheid, stedenbouwkundige eisen en duurzaamheidsaspecten.

In dit project wordt aan deze al lange lijst van beperkende randvoorwaarden de historische context toegevoegd. Het ontwerpteam wil hierbij niet louter uitgaan van het voor de toekomst vrijwaren van de monumentale aspecten, maar streeft ernaar het gebouw zijn nieuwe functie actief en volgens hedendaagse vereisten te laten uitoefenen.

De multi-disciplinariteit van duurzaam bouwen vergt het verzoenen van uiteenlopende prestatiecriteria. Het is essentieel dat de interactie tussen de deeldisciplines ten volle in rekening wordt gebracht. Het optimum voor een deeldiscipline ligt niet altijd bij scenario's die voor het volledige gebouw een optimale duurzaamheid opleveren. Focussen op een deeldiscipline levert gehandicapte gebouwen op: niemand waardeert een energiezuinig gebouw met een slechte geluidisolatie, of een gebouw met een goed contact binnen-buiten waar de binnentemperatuur tijdens de zomer niet te harden is. Een thermisch optimale oplossing die het gebouw verminkt, is voor dit monument geen aanvaardbare optie.

We zien duurzaam bouwen als een optimalisatieproces, waarbij een 'constrained optimum' gezocht moet worden. Het is essentieel de (beperkende) randvoorwaarden duidelijk vast te leggen en grondig te bespreken. De belangrijkste randvoorwaarden zijn het beoogde binnenklimaat en comfort (thermisch comfort, akoestisch comfort, visueel comfort, binnenluchtkwaliteit) en het aantal gebouwgebruikers en hun aanwezigheidsduur. We stellen voor op dit vlak geen toegevingen te doen die de functionaliteit van het gebouw in gevaar kunnen brengen.

Het comfort van mensen, en de klimaatcondities die vereist zijn voor de boeken zijn even belangrijk als de energiezuinigheid: het streven naar een laag energieverbruik mag niet ten koste gaan van de eisen die gesteld worden voor de boeken, het comfort van mensen of het respect voor de historische context. Deze elementen moeten daarom tijdens het ontwerpproces voortdurend als primaire toetssteen gebruikt worden.

Duurzaamheid

beantwoorden aan U=1,8W/m2k. Bij de kerk wordt tevens geopteerd om grote glasvlakken met stalen kaders te plaatsen aan de binnenkant van het muur, dit om de ruïneuze aspect van deze gedeelte te weerhouden.

Ingebruikname van de zolderverdieping

Het gebruik van de zolderruimte als een functionele verdieping vergt een aantal basisingrepen:

(1) de daglichttoetreding voor werkplekken moet sterk verbeterd worden.

Dit gebeurt in het optimale geval via daklichten in de noordgerichte dakvlakken (en dus niet alleen langs de kant van de binnentuin), aangevuld met ramen op ooghoogte voor een goed visueel contact met buiten. Dit laatste element heeft een belangrijke impact op de leefbaarheid van de ruimtes en is volgens ons onontbeerlijk. Om dit te realiseren is een aanpassing van de toegevoegde verticale glasvlakken in de dakvlakken mogelijk.

(2) de thermische isolatiekwaliteit van het dak moet verhoogd worden. De verhoging van de thermische isolatiekwaliteit kan gebeuren door het vlak van de bestaande leiendakafdichting naar boven te schuiven en boven de bestaande bebording in planken een isolatielaag aan te brengen. Dit verandert de dakranddetailleringen maar een estetisch aanvaardbare ontwerp oplossing is mogelijk.

(3) akoestische maatregelen (geluidabsorptie in de ruimte, luchtgeluid- en contactgeluidisolatie naar onderliggende ruimten, en luchtgeluidisolatie van het dak) en (4) de inbreng van een mechanische ventilatieinstallatie nodig om een goede binnenluchtkwaliteit te verzekeren;

(5) het verzekeren van een voldoende draagkracht van de vloerconstructie.

Door de vorm van de dakstructuur is de opdeling van de ruimte in afzonderlijke lokalen heel lastig (en duur).

In deze fase hebben we beslist om een beperkte ingebruikname van de zolder toe te passen. Het kantoorgedeelte van de zone ‘back office’ wordt door de toevoeging van nieuwe dakvensters langs de kloostertuin geïntegreerd. Alle dakvensters in het dakvlak langs de kant van de buitengevels worden verwijderd om het gesloten karakter van het klooster in ere te herstellen. De overblijvende oppervlakte in de zolder doet dienst als berging en reserve, dus zonder de nood om dit groot volume op te delen in kleine ruimtes.

Toevoeging van nieuwbouwdelen

Keukens, leslokalen en technische ruimtes zijn ruimtes met een hoge uitrustingsgraad, die door de aanwezigheid van belangrijke luchtkanaalsecties, afvoeren en leidingen intrusief zijn voor het bestaande gebouw. Om het breekwerk te beperken, en om deze meer technische functies een hedendaagse kwaliteit te kunnen geven, stellen we voor om deze belastende functies te groeperen, en in drie elementen van nieuwbouw te plaatsen:

- De toren aan de noordwestelijke hoek van het kloostergebouw

- De nieuwe ‘agora’, of het nieuwe volume in de kerk

- De ‘back-office’ langs de Jodenstraat

nadelen: (1) beperkte binnenisolatie. (2) buitenisolatie

De keuze tussen de twee aanpakken kan uiteindelijk van plek tot plek in het gebouw verschillen, afhankelijk van de in een vooronderzoek fijner te detailleren schadepatronen aan het metselwerk. De finale keuze tussen de twee opties zal gebeuren op basis van overleg met de bouwheer, op basis van verdere vooronderzoeken van het metselwerk en op basis van overleg met het agentschap onroerend erfgoed.

1 **Beperkte binnenisolatie**

Het voorstel bestaat uit binnenisolatie met een beperkte thermische weerstand toe te passen. Mogelijkheden zijn een isolerende pleister (dikte ordegrootte 3 cm, warmtegeleidingscoëfficiënt 0.060 W/mK) of een minerale isolatieplaat of -blok (richttype Xella Multipor). Beide oplossingen zorgen voor een beperkte verhoging van het vorstschaderisico en de drogingsmogelijkheid van het metselwerk naar binnen toe wordt niet uitgesloten, wat het vorschaderisico verder beperkt. Oplossingen met een dampremmend isolatiemateriaal of met een dampscherm moeten omwille van het beperken van de droogmogelijkheden uitgesloten worden. De variant met de isolerende pleisterafwerking zorgt voor een eenvoudiger oplossing van de aansluiting met gebogen binnenvloeren, wat in dit project een aanzienlijk voordeel is. Koudebrugwerking ter hoogte van deze massieve vloeraansluitingen blijft echter problematisch en moet geval per geval opgelost worden.

Binnenisolatie met een isolerende pleister is in de prijsraming voorzien voor het kloostergebouw.

2 **Buitenisolatie**

Voor de conservatie van het metselwerk, voor het beperken van het risico op regendoorslag en voor het realiseren van een hedendaagse isolatiekwaliteit is de bekleding met een gepleisterd buitenisolatiesysteem de technisch voor de hand liggende oplossing. Deze oplossing biedt een uitstekende bescherming tegen verdere degradatie van het metselwerk, en laat toe koudebrugwerking zo goed als volledig te vermijden.

Toch is deze in tegenspraak met uw doel om een ‘zachte restauratie’ van het exterieur uit te voeren. Het karakter en het buitenzicht van het gebouw veranderen wel zeer sterk, wat meteen het grote nadeel van deze aanpak is. Her en der zijn op het gebouw wel (deels verdwenen) schilderlagen aanwezig (de eerste verflagen dateren van 1830), hoogstwaarschijnlijk om sporen van verbouwingen te verbergen of als remedie tegen regendoorslag. Deze buitenisolatie wordt niet weerhouden als optie maar blijft een mogelijkheid, hoewel ze naar alle waarschijnlijkheid historisch niet verantwoord kan worden.

Alle ramen zullen vervangen worden door performante houten ramen met een vormgeving geïnspireerd op de oorspronkelijke ramen. Het is evident dat deze ramen zullen beantwoorden aan de huidige wetgeving qua licht- en waterdichtheid en hun thermische weerstand zal minstens

Duurzaam bouwen

Uiteraard besteden we als team voldoende aandacht aan mobiliteits- en toegankelijkheidsaspecten en aan water- en materiaalgebruik. We zullen daarvoor de elementen uit de bestaande duurzaamheidsmeters hanteren, en in overleg met de opdrachtgever een ambitieus streefniveau vastleggen.

In dit project zijn echter een aantal basiskeuzes zo fundamenteel dat we die in deze tekst verder punt voor punt willen uitdiepen:

- De mogelijkheid van de verbetering van de thermische isolatiekwaliteit van de metselwerkwallen is afhankelijk van de bestaande vocht- en vorstschade aan het metselwerk ;
- De ingebruikname van de zolders wordt afhankelijk van de nood aan vloeroppervlakte, en de impact van de nodige ontwerpmaatregelen om een functionele ruimte te bekomen ;
- Gebouwdelen met een hoge graad van technische uitrustingen (keuken, leslokalen, technische lokalen) worden gegroepeerd in een nieuwbouwdeel om de aantasting van het bestaande patrimonium te beperken, en de functionaliteit van het volledige complex te verhogen.

Kwaliteit van het metselwerk

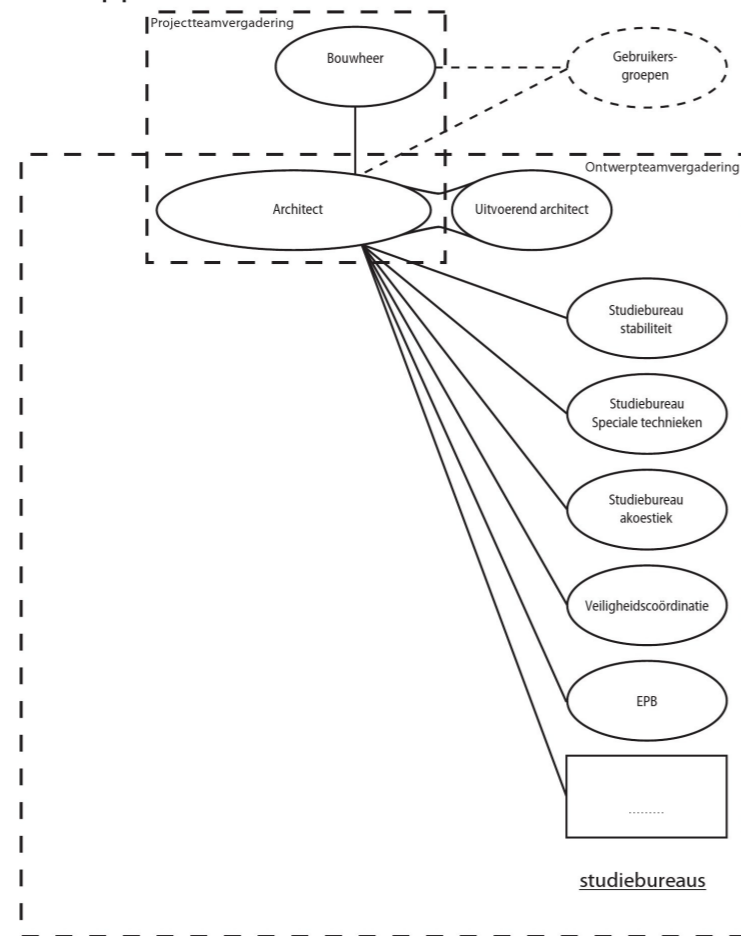
Door de blootstelling van het metselwerk aan een hoge vochtbelasting (opstijgend vocht, lekkende daken en goten, ...) komt een verregaande degradatie van het metselwerk voor ter hoogte van plinten en dakranden. Dit leidt in vele gevallen ook tot belangrijke vorstschade in deze zones. Het droogleggen van de structuur door injecties tegen opstijgend vocht, en door het herstel van daken en goten is dringend vereist om verdere schade in te perken. We stellen voor om deze bewarende maatregelen zo snel als (administratief en technisch) mogelijk is uit te voeren, en zo het risico op budgetontsporing te minimaliseren.

Nochtans blijft de vorstschade niet beperkt tot deze afgebakende zones. Omdat het gebouw gedurende tientallen jaren niet werd gebruikt noch verwarmd, onderging alle metselwerk een zeer sterk verhoogd aantal vorst-dooi cycli, wat ervoor heeft gezorgd dat vorstschade aan de zwakste baksteenelementen versneld optrad. Deze stenen schilferen progressief af, en moeten onvermijdelijk worden vervangen. Omdat in de loop van de geschiedenis van het gebouw heel diverse baksteentypes op heel diverse plaatsen werden gebruikt, is de schade zeer variabel. De schade is nochtans zeer uitgebreid, en er mag verwacht worden dat de bakstenen waaraan nu geen schade zichtbaar is, door het grote aantal vorst-dooicycli verzwakt is, en een sterk verhoogd risico op toekomstige vorschade vertoont.

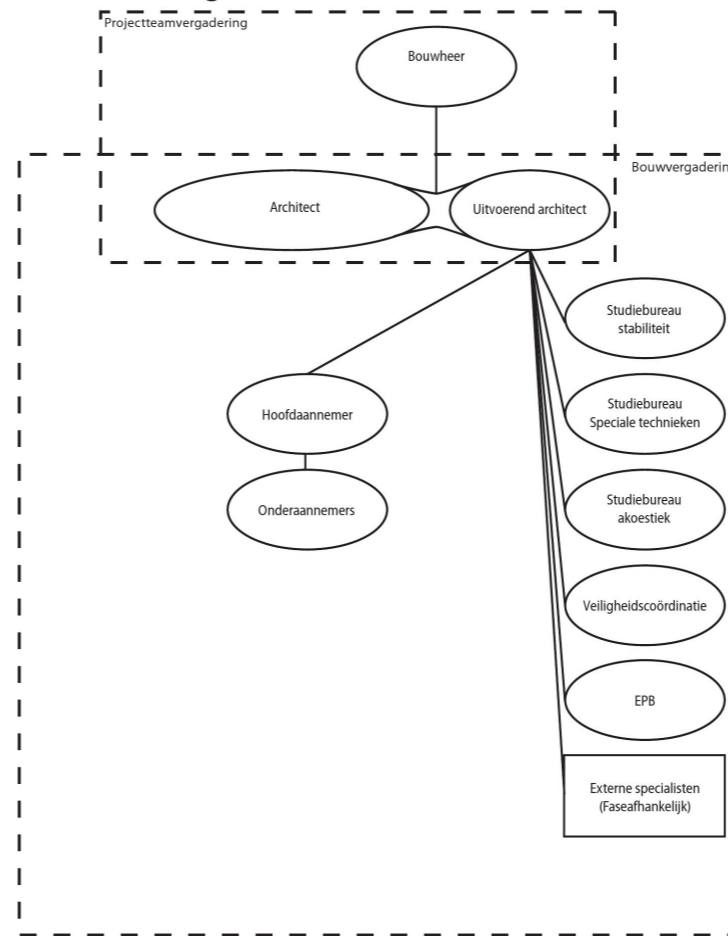
Deze vaststelling noopt er ons toe de thermische isolatiemaatregelen aan de gebouwschil in vraag te stellen. De voor de hand liggende binnenisolatieoplossing zorgt er onvermijdelijk voor dat het metselwerk aan lagere temperaturen wordt onderworpen dan zonder binnenisolatie, wat een onaanvaardbaar hoog risico op latere vorstschade aan het metselwerk betekent.

Tegenover dit hoge risico zijn twee houdingen mogelijk, elk met voor- en

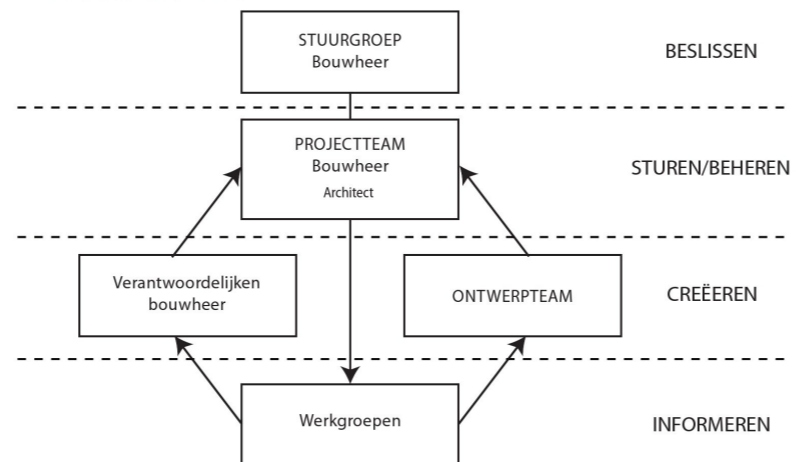
**Teamsamenstelling:
Ontwerpproces**

Uitvoering

Communicatie

Procesgerichtheid en procesbereidheid

Communicatie

Het succes van dit project vereist zonder twijfel een gestructureerde en open communicatie met politici, bibliothecarissen en projectleiders. Het opbouwen van vertrouwen en empathie met sleutelpersonen en met de hele bibliotheekgemeenschap liggen aan de basis van de hele opdracht. Wij verbinden ons tot het begrijpen van, en het afstemmen met, de waarden en ambities van de opdrachtgever en de verschillende doelpublieken. Vroege, intensieve gesprekken en bezoeken aan relevante projecten met de kern van de klantengroep zijn essentieel om een gemeenschappelijke taal en een reeks referenties op te kunnen bouwen.

De eerste briefings moeten open en inclusief zijn, waardoor afdelingen met verschillende expertises de vrije keuze gelaten wordt om specifieke kwesties aan te brengen die het bouwproject betreffen. Deze kunnen meestal niet direct opgelost worden maar geven een duidelijk aanwijzing van de prioriteiten zo kunnen er een aantal onverwachte gemeenschappelijke oplossingen ontstaan in het ontwerpproces. Het overwegen van een ruimtemanagement, met inbegrip van dagelijkse, wekelijkse of maandelijkse routines is van cruciaal belang voor het in kaart brengen van de samenwerkingen en conflicten.

Nadien zal een gestructureerde voortgang van strategie naar detail doorheen de verschillende ontwerpfasen ruimte laten voor voldoende discussie en voor het verfijnen van het ontwerp, dan de materialen en dan de aankleding. Specificaties en prestatie-eisen worden vastgesteld op formuleren. Drie dimensionale voorstellingen, in de vorm van maquettes en perspectieftekeningen geven duidelijk het karakter en de afwerking van ruimtes weer. Dit schept een gemakkelijker kader waarin opdrachtgevers en toekomstige gebruikers gerichte vragen kunnen stellen en opmerkingen kunnen communiceren.

De voortgang van strategie naar detail doorheen de verschillende ontwerpfasen vereist zowel de progressieve ontsluiting van problemen als de gecontroleerde afweging van alternatieve middelen om hetzelfde doel te kunnen bereiken, om met het grootste stelsel aan middelen het gewenste effect te bereiken. We zullen dit project voorzien van een toegewijd team, met een duidelijke interne beoordelingsstructuur, teamvergaderingen en externe deadlines.

Werken aan bestaande structuren vereisen omvangrijke opmetingen en intrusieve onderzoeken (proefboringen, ontmantelingen,...) in een vroeg stadium van het ontwerpproces. Het koppelen van een complex programma van eisen aan een bestaande structuur vereist itererend werk met technische en financiële beperkingen op de voorgrond die voortdurend ondersteund moet worden door de inbreng van een deskundige adviseur. Het bepalen van de eisen van de bouwregelgeving en planning en van de eisen van een beschermd monument door middel van de input van een expert en tijdig overleg stelt meerdere technische beperkingen voor een gedetailleerd besluit zodat de technische parameters nauwelijks zullen veranderen zodra er een gedetailleerd ontwerp is begonnen.

Proces

Het proces wordt opgedeeld volgens een heldere en strikte fasering. Binnen één fase worden tussentijdse specifieke ijk- en goedkeuringsmomenten vastgelegd. De fasetermijnen, ijkpunten en goedkeuringsperiodes, evenals de timing en inhoud van overleg met externe partijen, wordt gedetailleerd vastgelegd bij aanvang van het proces. De geambieerde procesplanning wordt opgevolgd en bijgewerkt door de projectarchitect en vervolgens door de uitvoerend architect. Controle Documenten, nota's en berekeningen van de werkgroepen, evenals tussentijdse ijkmomenten, worden gevalideerd door de opdrachtgever en gerapporteerd aan de projectarchitect.

Elke fase wordt afgesloten met een rapport opgesteld met grafisch materiaal, oppervlaktetabellen, volume- en budgetopvolging, conceptnota en fasespecifieke documenten (uitgewerkt programma, bestekken, duurzaamheidsrapporten, ...).

Het rapport wordt onderbouwd door de geïntegreerde studies stabiliteit, speciale technieken, akoestiek, etc. Binnen een aangehouden format wordt de raming faseafhankelijk uitgewerkt van volume- en oppervlakteraming tot elementenraming en gedetailleerde raming.

Het rapport documenteert en beargumenteert opgetreden afwijkingen t.o.v. de vooropgestelde ambities beschreven in de projectprocedures. Waar mogelijk worden uitgewerkte varianten opgenomen.

Na afronding van elke fase wordt een formeel goedkeuringsmoment ingepland waarin de opdrachtgever op basis van het faserapport de ontwerpevolutie kan beoordelen. Aan het einde van elke fase wordt het rapport formeel goedgekeurd. Het goedgekeurde faserapport vormt, samen met de projectprocedures, de basis voor de volgende fase.

Teamfilosofie

Algemeen

Het ontwerpteam vormt een multidisciplinair team werkend binnen een duidelijke structuur. Via een procesmatige aanpak, ondersteund door de brede kennis binnen het team, vertaalt een 'projectdefinitie' zich in de realisatie van een bibliotheek conform de verwachtingen van de opdrachtgever.

De ProjectProcedures (PP), opgesteld bij aanvang van het project, structureren en organiseren gedurende het ganse proces het ontwerp, de teamcommunicatie, de planning en het budget.

Ontwerpteam

Het ontwerpteam is opgebouwd uit de architect, een uitvoerend architect, en studiebureaus (stabiliteit, technieken, ...). De architect (het Architectenbureau) wordt vertegenwoordigd door de projectarchitect. Voor specifieke expertise doen de teamleden beroep op door het ontwerpteam aangetrokken specialisten.

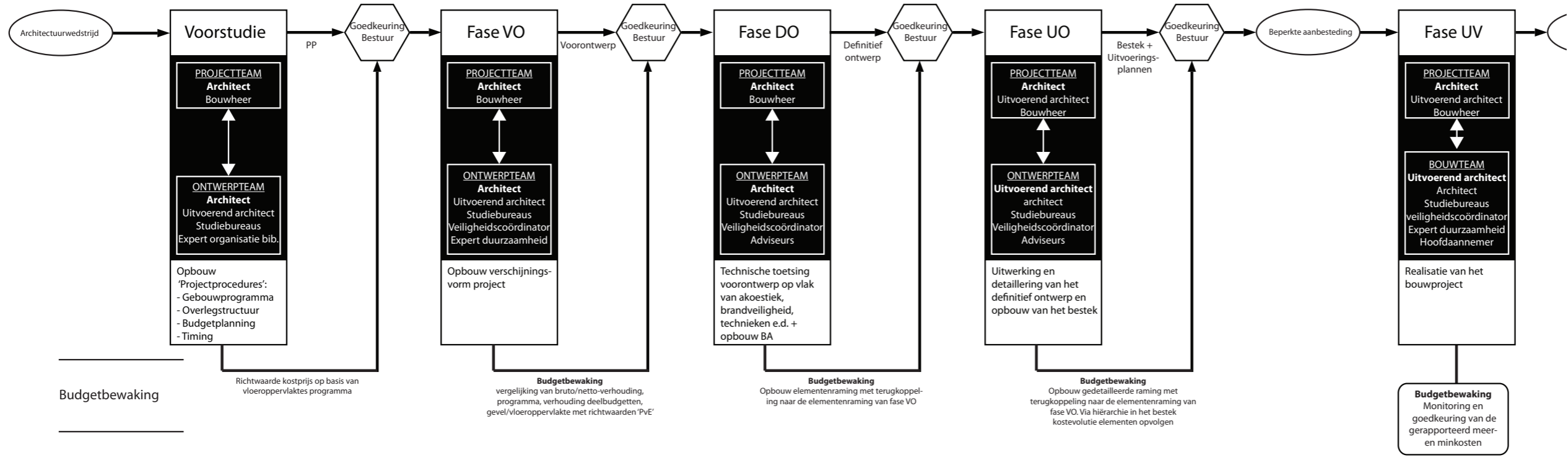
Het ontwerpteam wordt gedurende de ontwerpfase gestuurd door de projectarchitect. De projectarchitect coördineert de ontwerpstudie en de studiebureaus. Binnen het ontwerpteam berust de programmatische en esthetische verantwoordelijkheid gedurende het ganse proces bij de architect. De uitvoerend architect en de studiebureaus staan in voor de conformiteit met regelgeving, technische voorlichtingen en normen. Het accent verschuift tijdens het proces van de architect in ontwerpfase naar de uitvoerende architect in uitvoering. De uitvoerend architect is gedurende het ganse traject betrokken en is verantwoordelijk voor bouwtechnische kwaliteit, technische coördinatie, budgetbeheersing en vanaf fase definitief ontwerp voor opvolging proces- en uitvoeringsplanning.

De projectarchitect fungeert als het aanspreekpunt (Single Point of Contact) voor de opdrachtgever.

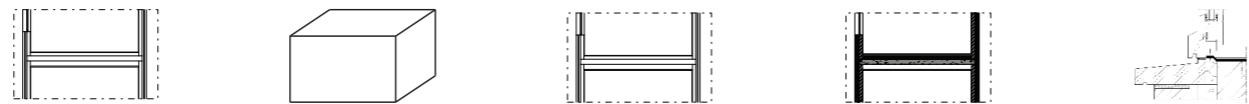
Gerichte projectinformatie wordt uitgewisseld tussen de verantwoordelijken van de opdrachtgever en de studiebureaus en specialisten op door de projectarchitect en opdrachtgever aangestuurde werkvergaderingen. Gedurende het ganse traject blijft dezelfde projectarchitect het project beheren, zodoende een maximale continuïteit te garanderen, gekoppeld aan een minimaal verlies aan informatie of project- en proceskennis.

Databeheer

Voor hard-copy en digitale projectinformatie wordt beroep gedaan op een eenduidig systeem qua documentenreferentie en lay-out evenals qua organisatiestructuur, bijgevolg is de werkmethode en communicatie eenduidig. De documenten zijn vlot uitwisselbaar en eenvoudig te traceren in het proces.

Beheer projectkost

	Fase Wedstrijd	Fase Voorstudie	Fase VO	Fase DO	Fase UO	Fase UV
RAMING	→ Elementenraming wedstrijd Opgebouwd a.d.h.v. oppervlakte- en volumematen. Lineaire elementen worden als percentage van de totale bouwkost bijgeteld	→ Analyse bouwbudget Vastleggen kostprijsbepalende indicatoren(vloeroppervlakttes, bruto/netto ratio e.d.) bij uitwerking van de projectprocedures. Opmaak gedetailleerde analyse van het beschikbare bouwbudget en de vastgelegde indicatoren.	→ Elementenraming Opgebouwd a.d.h.v. oppervlakte- en volumematen. Lineaire elementen worden als percentage van de totale bouwkost bijgeteld.	→ Elementenraming Opgebouwd a.d.h.v. oppervlakte- en volumematen. Lineaire elementen worden als percentage van de totale bouwkost bijgeteld.	→ Gedetailleerde raming Uitvoeringsontwerp met ramingsprijzen voor de verschillende lastenboekartikels.	→ Overzichtstabel Vorderingsstaten en Min- en meerwerken
CONTROLE	→ Raming aftoetsen aan het opgegeven bouwbudget	→ Vergelijkend rapport van de analyse en de wedstrijdraming	→ Vergelijkend rapport van de voorontwerpraming en de analyse uit de voorstudie	→ Vergelijkend rapport van de raming definitief ontwerp en de voorontwerpraming	→ Vergelijkend rapport van de raming uitvoeringsontwerp en de raming definitief ontwerp	→ Controle gevorderde werken en vermoedelijke hoeveelheden met effectieve uitgevoerde werken. Controle geldigheid gevraagde meerwerken. Controle van de berekening van de aanvaardbare meerwerken.
BEWAKING		Budgetbewaking: Detecteren en bijstellen verschillen beschikbare budgetten en vast te leggen indicatoren.	Budgetbewaking: Aftoetsen van de werkingsbudgetten met de gekozen ontwerpopties en waar nodig bijstellen van het ontwerp.	Budgetbewaking: Vergelijken van de ramingsprijzen met de beschikbare werkingsbudgetten. Bijhouden van eventuele verschuivingen van budgetten.	Budgetbewaking: Vergelijken van de gedetailleerde ramingsprijzen met de verhouding en de omvang van de elementen bepaald in de vorige fase. Bijzondere aandacht voor de lijnvormige elementen en de specifieke artikelen t.o.v. de procentuele voorziening uit voorgaande fases.	Budgetbewaking: Proactief detecteren en begroten van mogelijke meerwerken en overschrijding van vermoedelijke hoeveelheden. Voorstellen van compenserende besparingsmaatregelen.
TIJDSPTP		Stelselmatig bij de uitwerking van de voorstudie.	Stelselmatig bij de uitwerking van het voorontwerp. Halverwege de fase wordt een eerste voorlopige raming gemaakt als tussentijdse controle.	Stelselmatig bij de uitwerking van het definitief ontwerp. Halverwege de fase wordt een eerste voorlopige raming gemaakt als tussentijdse controle.	Stelselmatig bij de uitwerking van de uitvoeringsdetails en -studies.	Formeel overlegmoment maandelijks tijdens de uitvoering der werken

Procesopbouw

Termijn goedkeuring: te bepalen door opdrachtgever

Toekenning subsidies : termijn van 1 tot 2 jaar?

Fase Uitvoeringsontwerp - Aanbestedingsbundel:

Inhoud:

De plannen en nota's worden omgezet in een gedetailleerd bouwdoossier.

Per discipline wordt een hoogwaardig bouwdoossier uitgewerkt.

De architect verfijnt het ontwerp op detailniveau en verzorgt het uitvoeringsdossier. Hij bewaakt de architecturale kwaliteit, evenals de technische coherentie.

Acties:

- Gedetailleerde technische uitwerking
- Detailontwerp bouwkundige aansluitingen
- Opstellen uitvoeringsplannen
- Doorgedreven detailcoördinatie van de verschillende deelstudies
- Ontwerp op detailniveau

Termijn: wij schatten dat dit ongeveer 80 werkdagen in beslag zal nemen

Resultaat:

- Aanbestedingsdossier

Termijn goedkeuring: te bepalen door opdrachtgever

Fase Uitvoering:

Inhoud:

Na aanbesteding en gunning der werken, wordt de effectieve uitvoering gestart. De supervisie van de werken berust bij de architect. Per discipline worden de werken opgevolgd door een projectmedewerker van de respectievelijke studiebureaus. De architect volgt de architecturale kwaliteit strikt op.

Acties om de kwaliteit van de uitvoering te bewaken:

- proefrestauratie
- Technische opvolging bouwwerken met regelmatige werfvergaderingen en tussentijdse werkbezoeken
- Actieve voorbereiding van de werfvergaderingen door ALLE werfparticipanten
- Opvolging uitvoeringsplanning
- Bewaken en sturen uitvoeringsbudget
- Voorbereiding van postinterventiedossier tijdens de uitvoering van de werken

Termijn: wij schatten dat dit ongeveer 300 werkdagen in beslag zal nemen

Proces opbouw

Het ontwerpteam is samengesteld door :

- een ontwerparchitect die het team coördineert,
- een gespecialiseerde restauratie architect die de restauratie op zich neemt
- een technisch bureau dat de technische uitwerking van de nieuwbouwdelen verzorgt,
- een studiebureau voor speciale technieken en
- een studiebureau gespecialiseerd in bouwfysica en akoestiek.

Het organigram zal tijdens de presentatie duiden hoe de samenwerking wordt georganiseerd en gecoördineerd.

Fase Voorstudie – opstellen bouwprogramma:

Inhoud:

Het ontwerpteam doorgrondt samen met een kernteam van de opdrachtgever de vooropgestelde ambities, het programma van het gebouw en het weerhouden concept, met het opstellen van de ProjectProcedures (PP) tot doel.

Acties:

- Teamleden en externe actoren verfijnen het bouwprogramma
- Vastleggen comforteisen
- Aanstellen van aanspreekpunten en verantwoordelijken voor de betrokken actoren (intern en extern)
- Afstemmen procesplanning, ijkingmomenten, termijnen nazicht,
- Opmeting
- Technisch onderzoek
- Nazicht coherentie bouwbudget en raming open oproep/wedstrijd

Termijn: wij schatten dat dit ongeveer 40 werkdagen in beslag zal nemen

Resultaat:

Document = ProjectProcedures (PP):

- Definitief programma
- Comforteisen
- Projectgerichte communicatieschema's
- Procesplanning met aanduiding ijking- en goedkeuringsmomenten
- Protocol m.b.t. meetcodes, netto- en bruto oppervlaktes, ...
- Te volgen richtlijnen, verschillend van wettelijke voorschriften
- Vooropgestelde inhoud (fase-)rapporten
- Opvolgingsmethodiek voor wijzigingen tijdens het proces
- Budgetgerelateerde indicatoren in functie van opvolging (zie document kostenbeheersing)

Termijn goedkeuring: te bepalen door opdrachtgever

Fase Voorontwerp – Schetsontwerp:

Inhoud:

Het definitief programma wordt conceptueel uitgewerkt tot een ontwerp, waarbij de conceptstudies van de studie- en adviesbureaus in rekening worden gebracht.

Het ontwerp wordt uitgewerkt door de architect, geadviseerd door studiebureaus. De architect stuurt de fase.

Acties:

- Conceptstudies in functie van juiste correcte ruimtelijke planindeling
- Ruimtelijk en planmatig ontwerpstudie

Termijn: wij schatten dat dit ongeveer 60 werkdagen in beslag zal nemen

Resultaat:

- Ruimtelijke en planmatige uitwerking definitief programma

Termijn goedkeuring: te bepalen door opdrachtgever

Fase Definitief Ontwerp - Ontwerp:

Inhoud:

Technische uitwerking voorontwerpplannen. De architect coördineert en integreert de (bouw)technische gegevens in de grafische documenten

Door actieve participatie van de verschillende studiebureaus en specialisten, wordt de informatie technisch, gedetailleerd en breed.

De input en terugkoppeling van en met de verantwoordelijke van de opdrachtgever wordt essentieel. De architect organiseert en stuurt de werkgroepvergaderingen.

Acties:

- Vastleggen dimensies structuur
- Omzetten comforteisen naar effectieve technische installaties
- Bepalen afwerkingsmaterialen
- Integratie technische uitwerking in grafische documenten
- Vastleggen van wand- en vloerpakketten, incl. afwerking

Termijn: wij schatten dat dit ongeveer 70 werkdagen in beslag zal nemen

Resultaat:

- Ruimtelijke en planmatige uitwerking definitief programma met integratie van structuur, technische installaties, akoestische eisen, bouwtechnische eisen, ...
- Opbouw van de verschillende bouwelementen (incl. afwerkingmaterialen)
- Afwerkstaat
- Conceptnota en afmeting structuur
- Conceptnota technische installaties